

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

1

8

Indbydelsesskrift

til

Afgangs- og Åarsprøverne

ved

Haderslev Katedralskole.

Juni 1925.

Indbydelsesskrift

til

Afgangs- og Aarsprøverne

ved

Haderslev Katedralskole.

Juni 1925.

.....

Nationale Tanker i Valdemar Rørdams Digtning
af Adjunkt Johannes Bredkjær.

Skoletaler (Uddrag) af Rektor.

Skoleefterretninger for Skoleaaret 1924—25.

.....

Haderslev.

A/S. »Haderslev Stiftstidende's« Bogtrykkeri.

1925.

Nationale Tanker
i Valdemar Rørdams Digtning.

Af
Adjunkt Johannes Bredkjær.

Den nye Tid, der efter Krigene i 1864 og 1870 var brudt frem i den danske Litteratur, havde skabt meget trange Kaar for en national lyrisk Digtning. Gennembrudsmændene var europæisk orienterede og Revolutionsmænd, og Versdigtning, specielt i national Retning, var upopulær, et Faktum, der har sin ganske naturlige Forklaring: Der var af den ældre Tids Digttere, især i Tiden mellem de to Krige, sagt saa mange store Ord i national og skandinavistisk Aand, der svarede saa lidt til den bitre Virkelighed, vi lærte at kende i 1864, at de unge nødvendigvis maatte reagere ved at tie stille. Dette er klart udtrykt af Holger Drachmann i et Digt fra 80-erne: Danmarks Navn har i de første Kampe maattet ligge brak som en Følge af, at det i den forudgaaende Tid var blevet drevet kunstigt i Vejret, var blevet til en lyrisk »Sødmadsbid«. De unge Digttere har foreløbig andet at gøre end at synge Lovsange over Fædrelandet. Der er dog en af dem, hvis Forhold til det nationale her kort maa undersøges, fordi han er den direkte Forudsætning for Valdemar Rørdam, den, der direkte giver Stødet til den første nationale Bekendelse hos Rørdam; det er Holger Drachmann, den eneste egentlige Lyriker blandt Gennembrudsmændene. Hans første Forhold til Fædrelandet er den moderne Revolutionsmands: Han ser sit Land udefra, paa Baggrund af de voldsomme Begivenheder derude og gennem stærkt kritiske Brillen. Det hele forekommer ham smaat og gammeldags; derude kæmper man for de nye Ideer, hjemme samles man endnu om en traditionel Kop tynd, æstetisk Tevand. Det er Stemningen i Ungdomsdigtet »Ude og hjemme«, og Valget er for Drachmann ikke svært: han hører hjemme »derude«, hvor den nye Verdensforløser fødes:

Og jeg rev den bulede Hat fra sin Knag
og sprang gennem Hjemmets klinede Rude;
jeg hørte dem skælde paa min Bag,
men — jeg stod nu engang derude. —

II

Denne europæisk-revolutionære Stemning lægger sig nu i Løbet af 70-erne, og med 1877 kommer det Omslag, som indleder en hel »dansk Bevægelse« hos Drachmann, hvor han med Turgenjeff lærer at indse, at »uden for Nationaliteten er der hverken Kunst, Sandhed eller Liv«. Han bliver det Aar af Tidsskriftet »Det nye Aarhundrede« sendt til Sønderjylland som Korrespondent for at skildre Stemninger og Valpladser fra vor sidste Krig og besøger bl. a. Sønderborg og Dybbøl. Han kommer fra Provisorietidens København, fra Kredse, som helt var optaget af Forfatningskampen. Ogsaa Drachmann har hidtil troet, at disse Kampe var Danmarks Livssag, men finder nu i Sønderjylland ikke en politisk, men en national Kamp, en Livssag, der gik uendelig meget dybere, og som maatte kunne samle de Kræfter, den politiske Kamp kun havde formaaet at splitte. Resultatet af Rejsen var Bogen »Derovre fra Grænsen«, hvor Drachmann første Gang markerer, at han er kommet i Mod-sætning til de tidligere Kampfæller. Bogens mægtige Succes bidrog til hos Drachmann at nære hans Livs store Ærgerrighed: at blive den store nationale Diger, der ved sin Sang kunde samle hele Folket, der ikke blot skulde give Udtryk for egne Sorger og Glæder, men tale paa hele Folkets Vegne. Det foreløbige Brud med Gennembrudsmændene fører til, at Drachmann i denne Periode, den egentlig nationale i hans Digtning, nærmer sig de brede Lag af Befolkningen og giver sine Værker det Præg af pædagogisk folkelig Romantik, som f. Eks. udmærker »Der var engang« og »Prinsessen og det halve Kongerige«. I disse Aar er det, at han digter sin Folkehøjskolesang, hylder Grundtvig som den store nationale Høvding og kraftigt udtaler sin Tro paa »Folkets sunde, friske Kildespring«. Hele denne Bevægelse hos Drachmann, der kom saa pludseligt og paa saa mange Maader gav sig saa smukt og varmtfølt et Udtryk, var imidlertid for svagt underbygget til at kunne vare, og fra 1885 fører kunstneriske og personlige Skuffelser til, at den hører op. Hans Syn paa Nationen præges i de følgende Aar af Kritik og Sortsyn, der faar det vægtigste Udtryk i den store Roman »Forskrevet« fra 1890, hvis spirende Fortvivlelse endelig slaar ud i lys Lue i »Den hellige Ild« fra 1899, den Bog, der saa stærkt bidrog til at

III

ængste og forurolige Rørdam og sætte hans nationale Digtning i Gang. »Forskrevet«, den Bog, der viser os Drachmanns Brud med Borgerskabet, er præget af en national Angst og Uro og en dyb Lede ved de evindelige politiske Kampe: ..

Den gustne Strid om Skyld og Ret,
den smedded os en Tveægskniv.

Tydeligst er Drachmanns Ideer udtrykte i Gerhards store Tale ved Konferensraad Brynjulfsens Middag, hvor han fastslaar Uenigheden, Modløsheden og den nationale Nedgangslinie, som Rørdam senere stiller sig saa klart for Øje, og som han føler det som sit Kald at modarbejde. Det hedder i denne Tale: Vi lever paa en Fiktion. Lad os komme ind i Sandheden igen. Vi er dumpet fra Krig til Krig — uden at have Statsmænd, der kunde standse Krigen, eller Resourcer, der kunde gøre Fredsslutningen betryggende. —

Jeg ser med mine Øjne hver Dag, hvorledes Spørgsmaalet vort Forsvar har delt det allerede sønderlemmede Land i dybe, stride Strømløb. Jeg græmmer mig derover — Fanatisme paa den ene Side — Stædighed og Mistænkeliggørelse paa den anden. Modløshed over det hele. — — Vi vegeterer, mine Herrer! —

I disse oprigtige, dybt fortvivlede Linjer faar man et Indtryk af den Forbandelse, som hele Forfatningskampen blev for vort slagne Land, der først og fremmest trængte til Enighed og Ro for at komme til Kræfter. Blandt 80-ernes Mænd har Herman Bang i stilfærdige Vendinger sagt det samme i sit lille beskedne, men saa uendeligt gribende Digt »Fædreland«:

Fædreland!
Plet af Jord paa Jorden!
Fædreland!
Du, vort Sekels Polen.
indad sønderlidt
og udad sønderlemmet;
Fædreland,
sørgeklædte Moder,
lær os:
smaa at være.
Lær med Taalmod os

IV

Hverdagsdragt at bære, —
Arbejdsdragt —
Moder.
Dig til Ære.

Stærkest og alvorligst mærkedes imidlertid den Digterungdom, der voksede op i disse Aar, af Modløsheden, Tvivlen og Mangelen paa national Selvtillid. Det var for dem »onde Aar« i religiøs, æstetisk, national Henseende, hvad der i høj Grad har bidraget til at give 90-ernes Digtning det mistrøstige og tvivlsyge Præg. Tydeligst mærkes det paa det nationale Omraade hos Viggo Stuckenberg og L. C. Nielsen:

»Man tør saa lidet i Danmark,
Tvivl er vor daglige Dragt«,

hedder det hos Stuckenberg med Ord, som man kan finde nøjagtige Paralleler til hos L. C. Nielsen i hans Digtsamling »Mit Land« fra 1898. For dem begge er Symbolet paa Tidens Ulykke Christiansborg Slots Brand, »hvor der er brændt mer end Alverdens Skatte: et Sprog, et samlet Folk, et Flag, et Land«.

Allerede i Stuckenbergs tidligste Digte fra Midten af 80-erne lægger hans Mangel paa Tro til Nationens Fremtid ham de stærkeste Ord paa Tungen. Større end hos ham kan Desillusioneringen i national Henseende hos Litteraturens Ungdom næppe tænkes. Det er dødeligt fortvivlede Ord:

Der bliver saa vigende stille,
saa underligt døende tyst;
ligger mon Landet derude
og slaas med et hivende Bryst?
Ringes der sammen til Ligfærd,
blev det dets yderste Dag,
bærer det ud i en Vinter,
hvor ingen Sommer staar bag?

Taagen svøber om Danmark
sin taaredryppende Dragt
og skjuler de lurvede Laser
af Velmagtsdagens Pragt.
Danmark er blevet en Tigger,

V

fattig og ussel som faa,
en Tigger, hvis Tunge skal tie,
en Træl, der skal lade sig slaa.

Det er den nye Digtning, Symbolismens, Førstemand, der udtaler sig saa skeptisk. Ganske vist ændrer hans Syn sig noget i Løbet af 90-erne, men der er stadig en vis Ængstelighed og overdreven Stilfærdighed over hans faa nationale Digte. Imidlertid var det forbeholdt Drachmann at give os det allermørkeste Udtryk lige mod det gamle Aarhundredes Slutning i »Den hellige Ild« fra 1899. I sin Fortvivlelse kan han her kun faa Øje paa et uddøende Danmark. »Das Lied ist aus«, er Omkvædet i Bogen; men nu er Sortsynet ogsaa blevet saa stærkt, at der naturnødvendigt maa komme en Reaktion imod det, det var ikke muligt at komme dybere ned. Og med det nye Aarhundrede rykker i Stedet for de nationale Tvivlere en Række Bekræftere frem: i Prosaen er Johs. V. Jensen Hovedmanden, der med sit første Værk »Ejnar Elkjær« samtidig fuldender og dræber Symbolismen med dens manglende Mod og Handlekraft. I Lyrikken faar vi i Valdemar Rørdam vor største nationale Digter siden Grundtvig; han betegner Højdepunktet af den lyriske Renaissance, som 90-ernes Mænd trods al deres Tvivl og Skepticisme havde indledet. Hvad man kan bebrejde Mænd som Drachmann og Stuckenberg er Mangel paa Føling med de Mænd, der i samme Tidsrum, som Litteraturen tegnede Nationens Fremtid saa mørk, uden om Døgnpolitik og Litteratur gennemførte en storslaaet Genrejsning af Landet i det praktiske Liv. Det er Mænd som Dalgas, Tietgen, Fjord, det første Kuld af Højskolemænd efter 1864: Schrøder, Trier, Nørregaard. Det er, som om den rige og storslaaede Litteratur, der jo faktisk var skabt efter 1870, i for høj Grad har været uden Føling med de virkelig bærende Kræfter i Tiden, for meget har isoleret sig i en radikal Byklike. I al dens æstetiske Selvoptagethed er den danske Muld som gledet bort under Fødderne paa den, idet den uafbrudt har stirret paa Tidens to Afgudsbilleder: Politik og Æstetik. Da er det, at Johs. V. Jensen med sin jydsk-gotiske Renaissance igen giver sit Folk Mulden og Troen paa Fremtiden tilbage. Hans Maal er »at bekræfte den

VI

stærke i Retten til Riget«; det vil med andre Ord sigc en Genrejsning, og det er ingen Tilfældighed, at det nye Slægtleds Slagsang er skrevet i samme Versemaal som Paludan-Müllers Genrejsningsdigt efter 1864:

Sønner af de Slagne,
se, I staar paa Muld!
Død er det bedragne,
lykkeløse Kuld.
Gæstmildt aabner Danmarks
unge grønne Land
Favnen for den stærke
lattermilde Mand.

Dette er andre Toner end Drachmanns Fortvivlelse og 90-ernes Mismod, og han fortsætter nu med — som baade Drachmann og Rørdam — at konstatere Nedgangslinien, men samtidig ser han frem mod den nye Tid:

Ifra Gorm den Gamle
indtil denne Dag
elskte vi at samle,
..... Ak, paa Nederlag!
Dette vil vi mindes
med en knyttet Haand,
mens vi skuer fremad
af en anden Aand. —

I sin Bestræbelse, Kampen mod Selvopgivelsen og det syge Grubleri, mødes Johs. V. Jensen med Valdemar Rørdam, vor Prosas store respektløse Gigant med vor største Lyriker. Fælles for dem begge er Sansen for de nordiske Folks svundne Tid og for den Kraft, den nye Tid der kunde øse, men medens Rørdams Syn er nationalt-historisk præget, er Johs. V. Jensens baaret af Naturhistorie og Udviklingslære. Denne Forskel kommer tydeligt frem, hvis man sammenligner et Værk som Rørdams »Bjovulf« med Romaner som f. Eks. »Norne-Gæst« eller »Skibet«.

Mens Johs. V. Jensen betegner et Brud med Traditionen (»Ungdom er at handle — uden Tradition — uden falske Veksler — paa en død Nation.«) er Rørdam den historiske Kontinuitets Mand og maatte være det i Kraft af sin Afstamning fra en af Danmarks gamle Kulturslægter, mens Johs. V. Jensen er

VII

den nye Mand, for hvem det at begynde forfra, Robinsonaden, netop er det tillokkende. Men der er dog eet Led, som Rørdam springer over, nemlig 90-ernes Digtning: han fortsætter Drachmann direkte, uden om Symbolismen. Han er som Drachmann »Sangeren« i det store Format, den suveræneste Hersker i Versets Rige, vor Litteratur kender, hvem det falder saa ganske naturligt, at hele Verden gaar paa Vers, og i Modsætning til næsten alle de samtidige Lyrikere er hans Digtning alene et helt Orkester. Hvad det koster i vore Dage at spille for fuldt Orkester, er han sig i høj Grad bevidst: havde han som saa mange samtidige uddannet sig »en fin Stump Specialitet«, havde han været sikrere paa sit Publikum. Mangfoldigheden i hans Lyrik har paa mange kun virket forvirrende. —

Traditionspræget er han i saa høj en Grad, at man kan følge hans Forudsætninger tilbage gennem hele den danske og nordiske Kulturs Historie. Hans direkte Udgangspunkt er som sagt Holger Drachmann; fælles for dem begge er det store lyriske Vingefang og den nationale Bevidsthed, der nærer hos dem begge Ønsket om at blive hele Nationens Tolk i Fryd og Sorg, et Ønske, der bringer dem begge bitre Skuffelser. Dette Ønske er oftere udtalt hos Rørdam, f. Eks. i Digtet »Endnu en Gang« i »Nordisk Hilsen«, hvor det hedder: »Jeg frigør i mit brystne Bryst et Folks udødelige Røst.« Fælles for Drachmann og Rørdam er endvidere de brede festlige Rytmer, men Klangens i de Rørdamske Vers er mere udpræget nordisk end hos Drachmann, skarpere og haardere. Om hans Sprog gælder i Særdeleshed, hvad han har sagt om Dansk i al Almindelighed, at »det løfter som en Bølge, det bider som et Sværd«, og ved den mandige Malmklang i hans Vers minder han om en ældre udpræget viril Digter, nemlig Carl Ploug. Som Ploug er Rørdam *K a m p t o n e n* i vor Lyrik, deres Instrument er det samme: Luren, deres ledende politiske Idé den samme: Skandinavismen. Begges Virksomhed er den nationale Vækkers, og det klassiske Billede, som Chr. Richardt klart og fyndigt har tegnet af Ploug, nemlig Hejmdalskikkelsen (»Han blæste Luren, naar andre sov — kender I saa Carl Ploug?«) anvender Rørdam paa sig selv. Han er sig fuldt bevidst,

VIII

at han er en Hejmdal, der »blæser Luren i Danmarks Navn igennem Dagenes Daan«, og sit Kald opfatter han i samme Digt (Til Aage Westenholz) som »Hejmdalsvagtt ved en Skæbnebro for et enkelt Folk«. Og som det rent politiske, Tidens store Spørgsmaal, optager saa stor en Plads hos Ploug, at hans Digtning rent æstetisk lider derunder, saaledes ødelægger ogsaa hos Rørdam Døgnets Krav den æstetiske Nydelse i mange af de Digte, hvor ikke blot det nationale, men det politiske spiller en Rolle. Det siger næsten sig selv, at en Digter, der har skrevet saa meget, ogsaa har skrevet for meget, og han vil sikkert kunne gentage Plougs Klage over at have maattet »skære Hakkelse i Døgnets Rejsestald« og »slæbe Stene til Tidens Murværk«, hvad der maa synes dobbelt haardt, naar man erindrer, at Rørdam maaske er den mest absolutte Lyriker, vor Litteratur kender, hos hvem baade det vældige, voldsomme og det æteriske, subtile kan lede Tankerne hen paa Nordens største Lyriker Henrik Wergeland. — — Længere tilbage i Rækken af Rørdams Forudsætninger ligger Fr. Paludan-Müller, Idealisten, der ofrede sit Blod og købte Aand i Stedet, og hvem Rørdam i det storslaaede Mindedigt priser som en af dem, der kvad *Genrejsning* ved Danmarks Smertensleje, en af dem, der har vovet at lade Domsbasunen brage gennem Døgnets Grin og Skraal. Den smertelige »Snitten i sin Ungdoms Kød« for at gøre sin »Manddoms Aand fri«, som Rørdam finder i Paludan-Müllers Digtning, maa gribe ham som noget dybt personligt, han, der endnu som moden Mand maa kæmpe mod Afrodites lunefulde »Boldspil«. (Sml. f. Eks. Digtene »Gevningens« og »Afrodites Boldspil«.) Og endelig har Rørdam jo i »Jens Hvas til Ulvborg« med Paludan-Müller som Forbilledet villet skildre vor Tids Adam Homo. — — Af kendte Versmaal fra vor Guldalderdigtning har Rørdam benyttet baade Fabers fra »Dengang jeg drog af Sted«, Bødtchers fra »Mødet med Bacchus« (se »Haven« i »Strid og Strengelig«) og Grundtvigs kendte syvlinjede fra »Sin Vogn gør han af Skyer blaa«, det sidste dog med en lille Ændring, idet han lader Linie 7, der hos Grundtvig ingen Rim danner, rime med Linie 2 og 4. Men det er mere end nogle enkelte Versformer, der forbinder ham med vor Guldalderdigtning: i sin

IX

»Bjovulf« har han f. Eks. forsøgt en Fornyeelse af vor klassiske Litteraturs skønne episke Stil, som vi kender den fra Oehlenschlägers »Helge« og »Nordens Guder« og Chr. Winthers »Hjortens Flugt«. F. Eks. har han her forsøgt at gøre Nibelungenverset mere udtryksfuldt, mere moderne, ved at gøre det mindre bredt svulmende, mere udpræget nordisk og knapt. Men af alle Digterne fra den egentlige Guldaldertid staar vel ingen ham nærmere end Grundtvig, hven han ogsaa gennem Slægten er gjort fortrolig med. Begge stammer de fra »den gamle Præstegaard«, begge ejer som maaske ingen andre det specielt nordiske Præg, udviklet hos dem begge gennem en Opdragelse, der er saa absolut historisk præget, og som de begge har skildret, Rørdam med følgende Ord i Digtet til Holger Drachmann:

Ak, alt er det længe siden,
jeg traadte frem ved Saxos Haand
for Valdemar, for Absalon,
hin mandigst fødte Mand i Nord.
Jeg loved, naar jeg selv blev stor,
saa vilde jeg med i Striden.
Jeg sad i Faders Sofakrøg
med Saxo, med en Sagabog,
paa Nordens Kræfter blev jeg klog,
og dybt ind i mit Barnesind
sig Kæmpeviserne brændte.
De hundrede Vers jeg kendte,
kendte dem ud og ind.

Det er denne Opdragelse i vore historiske Minder, der skaber hos dem begge den altomfattende historisk-prægede Danmarksfølelse, der udmærker disse to fremfor alle andre af vore Digtere, og som giver dem det nationale Syn, der er Grundpillen i deres Digtning. Igennem dette forbindes Rørdam ogsaa med Ingemann, fra hvem han ellers er saa væsensforskellig som muligt. Der er i hans haarde, mandige Sammenbidthed saa lidt af Ingemanns vege, barnlige Danskhed, men Opfattelsen af deres nationale Digtningens Opgave er den samme: at vække en bevidst dansk, handlekraftig Folkeaand, og ingen anden Digter er kommet Aanden, Tonen, ja de enkelte Udtryk og Vendinger i Indledningsdigtet til »Valdemar den

Store og hans Mænd« nærmere end Rørdam. Begge tvinges de af Angsten for Folkets Undergang til at »advare for Udslettelsens Dom«, til at kalde de store, aktive Skikkelser fra Valdemarernes Tid frem som lysende Eksempler for deres Tid, naar »den slumrer i kraftløs Stund og glemmer Livet i døsigt Blund«. Disse to Linier fra Ingemanns Digt er rettet mod det passive Drømmersind hos Folket, som ogsaa Rørdam kæmper imod og ofte næsten er ved at fortvivle over. Da vender han som Ingemann tilbage til vor Nations egentlige Storhedstid, Middelalderen, til »de høje Valdemarers«, til Absalon for at finde Trøst, naar Nutid og Fremtid tegner sig for mørke for ham. —

Med Grundtvig har Rørdam endvidere til fælles den ofte alt for ordrige, overlæssede Stil, der tidt kan ende i Uklarhed, og naar han nævner, at hans Sind allerede i Barndommen er blevet stemt af »Kæmpekvad og Salme«, er det vel i første Række Grundtvig, han tænker paa. Men hans Kilder rinder endnu længere tilbage i nordisk Aandsliv: i Folkeviserne, hos Saxo (»ved Saxos Haand fik jeg mit Maal i Syne«), i Saga og oldnordisk Versdigtning, hvorfra han har Knapheden og Kraften, der er i hans Stil, hvor den er bedst, Sansen for Fyndsproget og Forkærligheden for Bogstavrimet, der bevidst-ubevidst mærkes i hans Digtning. Selv i svensk Litteratur finder vi direkte Forbilleder, f. Eks. Runeberg, der staar bag ved hans fælkeligst anlagte Værk »Den gamle Kaptajn«, og som han hylder som en »Mester, hvor jeg kun kan stamme«. — —

Der er i Rørdams mangfoldige Digtning to Retninger, af hvilke hans nationale Digtning ligesom udvikler sig: den erotiske og den, der omhandler Forbindelsen med Slægten, enten den nu er helliget Faderen, Hjemmet, Hustru og Børn eller Forfædrene, hele det stovte Præstearistokrati, der danner det Fundament, hvorpaa hans Kultur hviler. Dybest ligger Erotikken, hvis typiske Karaktertræk er Viljen, der hæver Kærligheden fra en Naturdrift, der kan være voldsom og ødelæggende, til en etisk Værdi:

Jeg spurgte om Viljen, der ene kan binde
en Mand til en Kvinde

XI

og Kvinde til Mand
i Kampens Lyst og Vaande,
saa fast, at de begge faar stærkere Stand,
saa frit, at de begge kan aande.
Som Brødre staar Ærens og Elskovens Drifter
i tusend Aars Skrifter
om Stordaad og Ry.
Det gælder kun Styret at holde:
Saa rejser de skinnende Borge mod Sky
og hygger os Landet — de Trolde.

Detle er ægte Rørdamsk, og det er fra denne hans Ungdoms fribaarne erotiske Digtning, at de senere Digte til Slægten nedstammer, de Digte, hvor hans Kunst naar sit højeste, f. Eks. i »Ondløse« og »Den gamle Præstegaard«. I dem er det, vi hører en Hulken af den Streng, der er den dybeste paa hans Instrument, den, som han kalder »Erindringens rustne Streng«. Følelsen af at være i en ubrydelig Enhed med Slægten — en Fællesfølelse for saa mange af vore yngre Lyrikere, f. Eks. Aakjær, Holstein, Stuckenberg — har vel overhovedet ingen i vor Litteratur besunget som Rørdam:

Alene Naboskabet med Dødens Have,
de sjunkne Slægters øde og stille Gaard,
gør til en tvefold sælsom og dejlig Gave
hver sød og fyldig Time, vort Hjerte faar.

Denne Følelse af Rigdom gennem Slægten giver hans Liv dets egentlige Værdi, og han kan ikke uden at opgive sig selv bryde det, som han kalder sin »Enhed med det svundne«. Og det er denne skønne Følelse af Samhørighed med Slægten, der — udvidet og overført paa hele Folket og dets Minder — gør Valdemar Rørdam til vor største nationale Digter i Nutiden. — Som et andet Element i hans nationale Digtning kunde ogsaa nævnes hans *N a t u r l y r i k*. Som Jæger, Sportsmand, Naturdyrker har han lært hver Egn af sit Fædreland at kende, hvert ejendommeligt Stykke Danmark med dets Dyre- og Planteliv, og det er med berettiget Stolthed, han siger om sig selv: »I Danmark er jeg hjemme — altid og overalt«. Og ligesom han ynder at gøre en historisk Rundrejse gennem sit Land for ligesom at favne alle dets Minder paa een Gang (se f. Eks. den skønne Skildring i »Jens Hvas«

af Rejsen fra Ulvborg til Vordingborg), saaledes elsker han at hæve sig op og se sit Land i Fugleperspektiv. Da er det, at han med sin udødelige Dybbøl-lærke kan sige: »Jeg a n e r mit hvilende Hjemland og alt, hvad det led.« Og ligesom endelig hans elementæreste Livsfølelse uløseligt knytter ham til Slægten, ligesom han i Historien elsker at se »sig selv fra før« i dens Skikkelser, saaledes elsker han at synke hen og gøre sig til eet med Naturen, »at favne sit Ophav, den frie Natur«. I et saadant Favntag, hvori han helt udslætter sig selv, kan paa vidunderlig Maade hans historiske Slægtsfølelse smelte sammen med hans Naturfølelse, baade i Historien og i Naturen er han hos »sit Ophav«:

Det Favntag brister aldrig,
omend det skifter Form.
Jeg ligger saa tidt paa den stille Jord
og lytter til Luftens Storm
og tænker paa Timen, der kommer engang,
og paa mine faldne Fædre.
Jeg klapper den kølige Plovmuld .....
hvad skulde jeg ønske mig bedre?

Fra Naturen er det endvidere, at han henter det Symbol, han helst anvender for at betegne sit urolige, lyrisk-bevægelige Sind. Det er den danske Blæst (»Min Broder, den farende Blæst«. »Den mørke Blæst«), undertiden Stormen, sidst i Digtet »En Digtters Stue« — oldnordisk præget — Njord selv, Vejrets og Vindenes Gud. Han er sig fuldt bevidst, at der baade er »Blæst og Trækfugl« i hans eget Sind, der undertiden kan svulme til et helt Uvejrr:

Jeg er Stormen, der stormer
i det bundløse Hvælv
og gennem Afgrundes Dyb i mig selv.

Kun ved at rumme i sig denne Fylde af voldsomme og mangfoldige Stemninger er det, han naar at blive vor største Lyriker i moderne Tid ved Siden af Drachmann, men i Modsætning til sin Mester har han altid midt i det Rige af Bølge og Blæst, som hans Sjæl er, en fast Klippe at ty til; derfor har han kunnet udvikle sig til den sluttede og faste Personlighed, han

XIII

er, i Stedet for at opløse sig i Stemninger. Denne Klippe er den nationale Idé, som er den bærende i hans Liv som i hans Digtning, og som han ofrer sig for med samme glødende Tro som den, hvormed Henrik Ibsen følger sit »Kald«, vel vidende, at »det at elske er at ofre«, som det hedder i »Jens Hvas til Ulvborg«.

Det er denne Idé, der her skal forfølges fra det Øje blik, den først bliver udtalt i Rimbrevet til Holger Drachmann fra 1899, efter at han havde læst »Den hellige Ild«. Hvad der især greb ham i Drachmanns fortvivlede Bog, var Angsten for Nationens Undergang, den, han saa udmærket kendte fra sig selv, og som faar ham til at melde sig som en af de unge, Drachmann havde efterlyst:

Du spørger efter de unge —
Jeg melder mig, gaar rolig frem
og hilser: Danmark er mit Hjem,
jeg taler den danske Tunge.
Jeg er een af de unge.

Det er, med den Sans for Holdning og stor Gestus, der er Rørdam egen saavel som Drachmann, en mandigere og uforbeholdnere national Bekendelse, end man i Aarevis havde hørt. Og Rørdam fortsætter nu:

Kun een og ingen Høvedsmand,
end ikke Led af nogen Hær,
hvis Magt kan gi' min Méning Værd,
hvis Taktslag gør min Tale sand.
Der følger ingen Fanfarer —
kun for mig selv jeg svarer.

Du raaber med din Kæmperøst,
det runger fra dit brede Bryst —
jeg tror, det kommer fra Hjertet.
Jeg svarer, som min Røst er til,
du tror mig, hvis du kan og vil —
Den Angst for Danmarks Undergang,
der skælver gennem al din Sang:
mig har den længe smertet.

Her er det Ord nævnt, der giver saa meget af Rørdams nationale Digtning det mørke Præg, Ordet Undergangsangst, men som alligevel er Drivfjederen i

XIV

denne Del af hans Forfatterskab. 75 Aar før Rørdam lævde Poul Martin Møller kaldt sin Fædrelandssang »Glæde over Danmark«. Rørdams mørkere Toner er udsprunget af en anden Tid og et andet Sind. Hans angstfulde, hvileløse Kærlighed giver ofte Anledning til baade Sorg og Vrede, undertiden til Fortvivlelse over Danmark:

Mit Hjerte krymper sig ved disse Kampe,
ved disse Nederlag, for Danmarks Navn.

Vi har allerede i »Forskrevet« set Drachmann tegne Nedgangslinien i Danmarks Historie; her i »Den hellige Ild« betones den endnu stærkere: Den ydre Kraft er brudt, men ogsaa den indre, Livsviljen hos Folket, er borte, og naar Danmark engang forgaar, er det kun en raadden Skude, som gaar under. Mod dette er det, at Rørdam protesterer ved at bekendte netop sin Tro paa »Folket«, der selv under Fremmedherredømme vil kunne hævde sin Kultur og sit Sprog. Drachmann har forgæves søgt efter Mænd, der kunde styrke hans Tro paa Nationens Fremtid. Rørdam tilstaar, at han har gjort det samme og med mere Held, han har blot ikke løftet Hovedet saa højt som Drachmann. Han har — og det er typisk for ham — søgt blandt det praktiske Livs Mænd, blandt dem, der roligt og støt, uanfægtet af Døgnets politiske Kævl og Strid, har bygget paa Danmarks Genrejsning. For hele det praktiske Opbygningsarbejde, der var gjort efter 1864, nærer Rørdam som den jævnaaldrende L. C. Nielsen den dybeste Respekt. Dettes Mænd, det praktiske Livs »Drømmere«, er Typer, som Rørdam med særlig Forkærlighed skildrer, dem, hvis daglige Slid er underordnet en stor Idé. Jens Hvas er oprindeligt saadan en Skikkelse, Helten fra Skanse 2, Castenschiold fra Borreby, ligesaa. Hans Livsværk, der kort og godt sammenfattes i de 2 Op-gaver, der stilledes ham: »en Skanse holdt, en Gaard gjort god«, bliver et Symbol paa hele Folkets fra 1864: først den sejge Udholdenhed i selve Kampen, derefter det jævne, daglige Slid i det praktiske Genrejsningsarbejde. I Digtet »Monumentet« i »Købstad-Idyller« træffes den samme Skikkelse, den halvgamle Pige, »Drømmersken, der optog Dagens Kampe«, og som

XV

rejser hele Slægtens Hus af Forfald. Disse Digte er en Forherligelse af Pligten og Viljen, og ofte er det her Moralisten Rørdam, »Prædikanten«, som han selv siger, der fører Ordet. Disse stejle, stride Naturers Lydighed mod Slægten viser sig ved, at de ikke blot betaler egen, men andres Gæld, ikke blot gør egen, men andres Pligt. I den Slags Arbejde, føler Rørdam, »staar der en Streng af Evigheden spændt«, og den Slags Arbejdere er det, der fremhæves i Digtet til Drachmann:

Ved Mast og Plov, ved Pult og Disk,
i fattige Skolestuer,
der fandt jeg Folk med Sjælen frisk,
fandt Mænd, hvis Vilje duer:
de sidder stille rundt omkring
og passer troligt hver sin Ting
og vogter dog i uset Ring
vor Livskrafts hellige Luer.

Men selve den Tanke, at ens Nation engang skal gaa til Grunde, forfærder ikke Rørdam, der er vant til at leve i Historien; det skal de største Riger saavel som det enkelte Menneskeliv til sin Tid, men den, som er af Ære, opgiver derfor ikke Kampen:

Nej, slænge sløvt sig med et Suk
og vente Leens visse Hug
gør Trællesjælen og Taaben.
Den, som er ud af Ædles Æt,
tilkæmper sig den stolte Ret,
at kalde sit Liv sit eget —
tilegner sig det Dag for Dag
med Arbejd i sit Ansigts Sved
og med sit Hjertes fulde Slag,
saa naar engang han segner ned
i sin Samvittighed, han ved:
Selv har jeg aldrig sveget.

Her er vi ved et Par af Hovednerverne i Rørdams nationale Digtning: Hans Fremhævelse af Æresbegrebet, der er en lige saa nødvendig Livsbetingelse for den enkelte som for en Nation*), og den Opfattelse, at Kampen er den egentlige og højeste Form for Liv.

*) »Livet lever af Ære, mens alt forgaar.«

XVI

Med oldnordisk Knaphed og Fynd er Kampens Værdi angivet senere i Digtet »Danmarks Saga« i »De sorte Nætter«:

Flyr vi Kampen, faar vi Faldet.
Kæmper vi, saa løfter Kaldet
over Vunder, gennem Ve.
Det er Mandavid og Visdom.
Mer kan ingen se.

Af den Slags Hymner til Kampens Pris myldrer det i Rørdams Digtning, direkte og indirekte.

I de Aar, der følger nærmest efter dette hans Ungdoms nationale Hoveddigt, er Rørdam især optaget af det erotiske Problem, men lidt efter lidt dukker igen de nationale Toner frem. Han forsøger da med Runeberg som Forbillede i »Den gamle Kaptajn« at skabe et klassisk nationalt Epos over vor sidste Krig. Digtene til Slægten findes rigt repræsenteret i Samlingen »Ved Midsommertid« fra 1904 (Søn til Far, Barnet), men først i 1910, i Samlingen »Luft og Land«, faar vi atter et nationalt Hoveddigt, der er paa Højde med Ungdomsdigtet, samtidig med, at Slægtsdigtene her viser Rørdams Kunst paa dens højeste Tinde (Digtet »Ondløse«). Det er atter et Rimbrev, denne Gang til Vennen Aage Westenholz, en af Pionererne for dansk Foretagsomhed og Kultur ude i det fremmede, en af dem, der har holdt »Arbejdsvagt i en fjern Bivuak for Danmarks Navn«. Dette Digt, der paa sine Steder hæver sig til en lignende Kunst som i »Ondløse«, viser os den nye Idé, der i Mellemtiden er kommet til Udvikling hos Rørdam, og som viser, hvor fjernt det nye Aarhundredes Mænd staar fra den Selvoptaget-hed og Selvdyrkelse, som er saa typisk for 90'ernes Digtene. Rørdam har over for Westenholz' Angreb maattet forsvare sin erotiske Digtningens Aabenhed og Frimodighed og har gjort det værdigt og mandigt, men maa dog til sidst beskæmmet bøje sit Hoved, fordi han nu har lært at leve for noget større end egen Lyst og Nød, nemlig i Samfund med Slægten, frem og tilbage. Han har lært:

At Liv kan leves i større Former
end det, der stormer
for Lyst og Nød
og paa den enkeltes Vegne,

XVII

at selve den enkeltes Liv og Død
er kun for lidet at regne —

En Gnist i Mulmet, et bortblæst Raab
i Evigheds brusende Skov,
hvis ikke han lyder med højere Haab
en større Lov,
der knytter alt, hvad han er og mægter,
til Kæden og Slægter
som levende Led
i Samfund frem og tilbage,
støttet af Døde hvert eneste Fjed
og med Ansvar for Ufødtes Klage.

Det er denne Udvikling, der sener afspejles i Digtet »Afrodites Boldspil«, som her er ved at foregaa. Digteren er fra kun at dyrke Afrodite gaaet over til at blive Athenedyrker:

Skal jeg dyrke dig alene,
medens, fejgt forraadt, Athene
kæmper for sit Folk og mit?

Det er denne Følelse af at være et Led i en hellig Sammenhæng, som hæver Mennesket over alt det i vore Kaar, som vi deler med Dyret og Planten, og som sætter os i Stand til at ofre alle Døgnlivets dyreste Stoffer: Mønt, Elskov, Ære, alt det, som Drifterne begærer, for Slægtens Evighed:

Med uens Navne blev det vel kaldt,
men inderst inde, der ved
og vidste vi altid, hvad Offeret gjaldt:
en Evighed. —
Et Liv, der ikke ved Døden standser —
for vore Sanser en Drøm, et Digt,
for Tanken en Taage, der glider,
og dog den ypperste Ret og Pligt,
for hvilke vi Mennesker strider.

Over for denne Enighed er det først, at Kaldet i al sin Alvor gaar op for Digteren:

For Sandhed, Frihed, Troskab, Tro —
mit Hverv som det helliges Tolk
var en Hejmdalsvagt ved en Skæbnebro

XVIII

for et enkelt Folk.
Endskønt jeg skimter de større Riger,
her synker, her stiger
mit Evighedshaab,
som Kræfterne døer eller dønner.
Her fanged mit Horn Æt-Fædrenes Raab
og sang det for vore Sønner.

Her kan jeg vandre i Øst og Vest,
ud og ind gennem Evigheds Dør
og møde i Kriger, Bonde og Præst
mig selv fra før.
Her bæres jeg paa de brede Skuldre
af dem, der smuldrer
ved Kirkens Fod
og i de hedenske Dysser.
Mit Støv har næret Gyvelens Rod
og det Løv, som i Lundene drysser.

Her, her er mit Hjem og her er mit Sprog,
hvis rene, dybrindende Elv
vidunderligt fylder hver lønlig Krog
af mit fattige Selv
med lysende Tanker og dunkle Drømme
og med den ømme
og dristige Sang
af Mænd og elskende Kvinder,
som foran mig over Stierne sprang,
men efterlod deres Minder.

Saa skylder jeg da mit Fædreland
lidt mer end Fyld til en Grav;
alt hvad jeg er, og alt hvad jeg kan,
for alt, hvad det gav.
Saa blev jeg en af de vaagne Røster,
der vækker Søster
og væbner Bror:
Her ser I Fjenden og Værget!
Hvem vover at svigte sin gamle Mor,
saa herlig og saa hærget?

Her ser vi Rørdam med hele den tunge Ballast af historisk Danmarksfølelse, der ligger til Grund for hans nationale Digtning. Denne er et Kald, som han lyder med Ibsensk Alvor. Hvad Ibsen vilde: »læ-

re det norske Folk at tænke stort«, er jo ikke saa forskelligt fra Rørdams Maal: at vække Slægtens Æresbegreb og gøre den rede til at ofre for den fælles Enighed, som hedder Slægtens og Nationens Liv. For Ibsen var det at digte at »holde Dommedag over sig selv«. Ogsaa i Rørdams Digtning holdes der Dommedag: over Nationen, som han selv føler sig som et medansvarligt Led af. Hvad han allerede tidligt bebrejder sit Folk er Mangel paa Alvor, paa nationalt Æresbegreb, paa Vilje til at lære af Historien, paa Vilje til Forsvar. Han bruger allerede i Digtet til Drachmann det Udtryk om Dybbølkampenes Blod, at det »randt gavnløst«; gavnløst, fordi Offeret ikke har bragt Nationen til at indse sine Fejl, nemlig, at vi aldrig var rede, naar det gjaldt at optage Kampen. Intet Fald er tilfældigt, hævder Rørdam, og i den Dybbøltale, han holdt i Randers i 1914, og som af den stedlige Presse betegnedes som »malplaceret og taktløs Tale«, vises det, at vi intet har lært og intet har villet lære af Nederlaget; vi forsøger stadig at »slippe gratis til et Folkeliv og Fædreland«. Den danske Nationalbevidsthed er dysset i Søvn af fagre Ord om Kulturens Herlighed, den har Drømmerens Ulyst til at se Virkeligheden i Øjnene og anerkende, at »Livets Lov hedder Kamp, og de, der vil narre Loven, skal miste Livet, men de lydige skal leve gennem Kampen og trods Døden«. At mindes Kampene uden at fortsætte dem, uden at forsøge paa at skaffe sig Oprensning, der hvor man har lidt sit Nederlag, er for Rørdam »at haane de Døde og spotte Livet«.

Som en Modsætning hertil henviser han til Sverrig med den stærkere nationale Selvtillid og til Sønderjydernes Kamp. Her finder han det ideelle Folk, der, trods indre Splid og Forskellighed, i de afgørende Øjeblikke forstod at staa sammen, fordi der kun var to Muligheder: Kamp eller folkelig Undergang. At indse dette er, hvad Rørdam kalder »at lære Sønderjydsk«. —

Allerede tidligt har Rørdam indset, at vor Nations Skæbne uløseligt er knyttet til Vestmagterne; i 1905 udtaler han i den Hilsen, han sender med den engelske Flaade efter Besøget i København:

Vi synker, naar England segner,
vi stiger, naar England staar.

Men hans politiske Kongstanke er som hos Ploug Skandinavismen: »Et nordisk Forsvarsforbund er den eneste frie Størvej fremad.« Og Sorgen over, at Skandinavismens Idé synes død, mærkes i et af hans mørkeste Digte, »Stormnat ved Bæltet« fra Nytaaret 1909:

Har Nordens Folkeslag, til eet udkaarne,
i Seklers Afsind ikkun vidst at famle
den Krone bort, hvis Ring, den sønderskaarne,
det var vort Sønnehverv i Kraft at samle. —

I dette Digt, hvis dystre Stemning stammer fra den bitre Erkendelse, »at tiest var de værste Varsler sande«, er det, som alt Mismodet og Tvivlen hos Rørdam har potenseret sig, og det vilde ikke være rigtigt at give en Fremstilling af hans nationale Udvikling uden ogsaa at tage dens mørkeste Toner med. Her er en lignende Ragnarokstemning over den vrede Patos som i Niels Møllers »Prometeus«, og Digteren anraaber som der Elementerne om at adelægge det Værk, de selv har været med at skabe:

Men du, o Stormvind fra de ældste Dage,
og du, o Hav heruden for mit Hus:
Før Danmarks Folk af alt kun har tilbage
sin Uges Arbejd og sin Søndags Rus,
ja, før det bøjer sig med kraftløs Klage,
plyndret og lænket paa sin Hjemgaards Grus,
som Byrdebærer for en bedre Stamme,
før opriv, bortskyl, knus det med det samme.

En lignende Tvivl kan bemægtige sig Rørdam, naar han overvejer Mulighederne for med sin Sang at gribe ind i sit Folks Skæbne og betænker, at det hele jo ikke er gjort med Digterens Gerning og hans Lydighed mod sit Kald. Det afhænger ogsaa af Folket, om han i det hele taget kan skaffe sig Ørenlyd. Han har udtalt: »Jeg tvivler bitrest, netop naar jeg tror«, og denne underlige pinefulde Sammensmeltning af Tvivl og Tro mærkes i Digtet til Paludan-Müllers Hundredaarsdag:

Vi elsker Sang. Sang er en Ild, som toner.
Hvem har ej følt i Tonerne den Brand?

XXI

Den styrker, svækker, hidser og forsoner,
tit har en Sang kvalt eller rejst et Land!
Den samler eller sprænger Folk og Kroner,
naar den, der synger, Skjalden, er en Mand;
og hvis hans Kvad faar Ørenlyd i Hallen.
Det kommer an paa Folket som paa Skjalden.

I dette »hvis« ligger den samme Tvivl om Sangens Magt, som Niels Møller i Digtet til Drachmanns Halvtresaarsdag har givet et mere absolut Udtryk:

Vi venter ej at røre tidens vande
med vers; da mer og mer vi faar den tro,
at ordets magt dør ud,
og undres, naar vi mærker nogen prøve
ved sangens kraft at slaa en brøst omkuld;
vi véd, hans klare ord dør hen i uld,
og hvem har lyst at tale til de døde?

Hele Rørdams nationale Digtning er et Forsøg paa at faa de døde i Tale, ofte fulgt af en Skuffelse, der skaber de bitreste Udtryk, saa man tit maa spørge sig selv: Er Rørdam med al sin Tvivl, Kritik og Pessimisme ikke snarere en negativ end en positiv Aand? Men Tvivlen overvindes altid, og efter enhver Skuffelse kaster han sig paa ny ud i Kampen, og dette ukuelige Kampmod er nok til at vise det positive i hans Bestræbelser. Tidt gaar han uden for Danmarks Grænser for at finde Styrkelse for sin nationale Tro: til Svensk-Finnernes Kamp for deres Modersmaal og Kultur — han hylder da deres store Skjalde Runeberg og Gripenberg —, til Polakkernes Kampe imod Undertrykkelsen, ja, helt tilbage til Jødernes Historie paa Makkabæertiden. Men helst følger han de Stjerner, der tindrer fra vor egen Histories Nat, og helst dvæler han i Valdemarernes Tid, vort Folks egentlige Storhedstid. Vi ser ham da som en Pilgrim, der er hjemløs i sin egen Tid, vandre blandt Gravene i Ringsted Kirke. Som han i det store Digt »Berengarias Fletning« søger Tilflugt i Kirken for at finde Ly mod Uvejret udenfor, søger han tilbage til Absalons Tid for at finde Tryghed i sit tvivlesyge Sind:

Intet er utrygt her, og intet skælver;
Saga sit Stenbryst over Kongen hvælver.

Hvad han her finder udtrykt, i Kirkebygningen selv som i dens Minder, er Enhedstanken, hvert selvstændigt Leds Bestræbelse for at underordne sig som Led i Helheden. Hans mesterlige Skildring af Kirken og dens Opbygning er dybt i Slægt med hans historiske Syn og hans Slægtsfølelse:

Stenene taler. Det er gamle Mure.

Med Haand og Øje følger jeg hver Stens
ru Værdighed og Vægt og Væggens Furer.

Ikke to Søjler, knap to Sten er ens:

I Farvespejl af alle Sjællands Banker
formed sig murfast mange Mestres Tanker;

og dog et helstøbt Stor-Rums ædle Skue:

Hvert trodsig-bredt, haardt-rillet Søjleskæft
favner sin Broder i den fælles Bue,

de alle bærer med forenet Kraft.

Midtskib og Sideskib og Korshvælvs Krydsning,
alt gaar mod Alteret i Korets Lysning.

Dette er i Sandhed vidunderligt! Saaledes gror Enheden af Mangfoldigheden, Værket af Stoffet; saaledes bliver en Kirke til, men paa samme Maade skabes et Folk. Bag det hele anes den store, samlede Vilje, og nu maner Rørdam som Ingemann i sine Romancer den døde Slægt op af Graven, samlet i een Skikkelse, vor Middelalders største i hans Livs største Øjeblik: Absalon paa Rigsmødet i Ringsted 1170. Alt synes i dette Øjeblik at have bøjet sig for denne mægtige Vilje: Arkona er erobret, Ærkebisp Eskil forsonet, Tronfølgen fastslaaet, Knud Lavard, erklæret for Helgen, bliver nu skrinlagt og Kirken indviet som Symbolet paa den store Genrejsning:

Een mægtig Vilje løfter hele Rummet
til Højtid for et Folk, som fandt sig selv.

Absalons Vilje. Røsten er forstummet,
og Helten hviles under andre Hvælv.

Her stod han selv hin Junidag i Koret
hos Valdemar, sin kongelige Ven,
hvis Heltefader, dræbt ved Frændemordet,
som Folkehelgen nu stod op igen.

I Straaleskæret fra Knud Lavards Vunder
stod Danmark frelst. Det var hans Viljes Under.

XXIII

Han hjalp Kong Valdemar til Styrkens Ære,
som er at bøje sig for Vidsoms Raad.
Han lærte Stormænd, det er stort at bære.
Han skabte Flok til Folk ved fælles Daad.
Det havde kostet. Ja, men rig var Høsten.
I Lovsang frydefuldt klang Kæmperøsten.

Dette er en Hymne til den store Personlighed, den stærke Vilje, til det, »der bliver«, det, Rørdam har villet finde i Kirken. Men ogsaa Spiren til det følgende Fald aner han herinde. De rystende Vers om Glasskrinet med Berengarias Fletning, hvor man ser Erotikeren og Skønhedsdyrkeren Rørdam fælde hede Taarer — »de springer frem som Blod-dryp for et Stik« — over Skønhedens Fald, følges af den dystre Slutning, hvor Moralisten tager Ordet og paaviser, hvorledes denne Fletning omsnoede Kong Valdemars Storværk og rev det op med Rode. Nationens Nedgangslinie begynder her, hvor dens Storhedstid hviler; efter Valdemarernes Enhedsbestræbelser følger Splittelsen, Hertugsvigens og Brodersplidens Tid. Dette store Digt, hvori baade Historikeren, Erotikeren og »Prædikanten« har ført Ordet, er aabenbart i hele sin Stemning paavirket af den polske Digter Slowackis Digt om »Agamem-nons Grav«, som Rørdam i disse Aar har oversat i samme Versmaal som »Berengarias Fletning«. De to Sangeres Lod er ens, de kæmper begge for et Folk. »hvor ikkun Drømmen bliver«, og er begge lige hjemløse.

Slowacki udbryder, da han staar ved Atridens Grav:

Saa blev det da min Lod, som ingen bytter,
forpint af uhaandgribelige Sorger
at slaa Guldharpen stumt, hvor Støv kun lytter,
at være Drømmens Drot og Gravens Borger,
Dødninges Broder, selv et Genfærd næsten. —

Hos Rørdam hedder det:

Her famler skuffet kun en Sagaskriver,
der fandt sin Sagas Helligkirke tom —
Søn af et Folk, hvor ikkun Drømmen bliver,
og Sanger i en øde Helligdom.

XXIV

Vor Daad blev Støv, og vore Løfter Løgne;
alt ser jeg klart med taareløse Øjne.

Med den samme mørkladne, sorgfulde Patos i Stemmen skildrer Rørdam i sit Dannevirkedigt den gamle, forfaldne Rigsgrænse. Der er i dette Digt en mægtig visionær Fantasi i den Kunst, hvormed han i de første Vers tegner den forfaldne Vold »mod Aftenens ildrøde Sky«, eller i de faa Linier, hvor han skildrer Tilbagetoget, et af de mest isnende Vinterbilleder, vor Historie kender. Men ogsaa hernede »hvisker Bisp Absalons Tanker og kalder Kong Valdemars Lur«, Volden er et Stykke haandfast Virkelighed, der viser, hvad Danskerne fra ældgammel Tid har svaret, »naar fremmede kaldte dem Træl«. Og denne Vold bliver med sin langsomme Vækst — Slægtled for Slægtled bygger sin Del — og i sit Forfald Symbolet paa selve Riget:

Det er tusend Aars danske Slægter
med alt, hvad de kæmped og led.

Rigsgrænsen er gaaet i Forfald, efterhaanden som Forsvarsviljen slappedes, er skredet »som en uskøttet Havskrænts Ler«, og til sidst skildres den som et stort, snedækket Dødens Rige, hvor kun Skyggerne hersker:

Naar nu de henfarne Helte
med dannebrogfarvet Skjold
udtræder af Taagens Telte
og bestiger den gamle Vold
og spørger, hvad Vagten meldte. —

Da klager Volde og Bakker
og Højene, hvor de bor.
De ser kun forladte Barakker
og snetilføgne Spor
og en Hær af bøjede Nakker
paa Flugt, paa Flugt imod Nord.

Nu ligger vor Grænsevold øde,
hvor Grænsen var engang.
Dansk taler nu kun de Døde
og Mindets magtfulde Sang.
Vor Grænsevold ligger øde,
hvor Grænsen var engang.

XXV

Denne bitre »historiske Sorg« hviler som en tung Skygge over en stor Del af Rørdams Digtning, og det er med en vis Haardnakkethed, at han opsøger den; Ansigt til Ansigt med den svinder enhver Drøm og Løgn, og den nøgne Virkelighed træder frem for Digteren, Sandheden, ofte skarpere end han har søgt den:

Løgn er saa let for den, som læser Bøger.
Men tungt til Fods ved faldne Fædres Grav
finder man snart mer Sandhed, end man søger,
i mistet Land, hvor Stridens Genfærd spøger
ved Dagslys, hviskende: Hvor blev I af?
End drager Drømmen over Kodans Bølge.
Men tør du Dannevirkes Flugtvej følge
til Fods til Dybbøl Døgn for Døgn,
da blegner Drøm, da brister Løgn.

Som en Trusel taler Minderne til ham, som en Trusel hører han i de truede Egne Syd for Flensborg Fjord de sidste Rester af Modersmaalet, der er blevet opslugt af Stormfloden fra Syd. Gribende er det udtrykt i det første Digt til H. P. Hanssen i »Stumme Streng«:

Lyder Modersmaalets Røster
Syd for Flensborg Fjord,
er det Suk fra sunkne Kyster,
hvor de Døde bor;
og de truer mer end trøster,
hine fjerne Klokkers Kor.

Men denne Trusel gør nøgtern og maner til Daad, og det er vel netop derfor, Rørdam første Gang er rejst til Sønderjylland »for at tale med de Døde«. Som vi har set ham staa paa Dannevirke, har han nemlig staaet paa alle de historiske Steder i Sønderjylland og ladet Historien tale til sig »Virkelighedens haandfaste Sprog«, og ingen nulevende dansk Digter skylder Sønderjyderne saa meget som ham, fordi ingen har fulgt deres Kamp som han. Atter og atter har han været der og hver Gang følt sig »underlig styrket, inderlig beskæmmet«. Thi her fandt han en lille Nation for sig selv, hvem Kampvilje og Offer-

XXVI

vilje havde adlet og sat i Stand til at udføre den Stordaad, som han hævder kun er til for de smaa, og som han ønsker hele sit Folk i Stand til:

At være større end sig selv og Lykken!
Den Vilje, der just vokser med sin Vaande,
den Kærlighed, der gennemstraaler Skyggen
og gi'r hvert Døgnværk evig Ildhus Aande,
den Trods, der selv med Sværdsod ud af Ryggen
vrister hovmodig Voldsmagt Sejr af Haande:
Den Kærlighed, den Vilje og den Trods
rummer en Storhed, som er til for os. —

Ogsaa blandt de levende fik Rørdam efterhaanden mange Venner i Sønderjylland. Bedst forstod han de stride, stejle Naturer, der ikke lærte at gaa paa Akkord med Uretten, og en saadan Type er skildret i et af hans Mesterværker, Digtet »Jens Grams Begravelse«, et Digt, som selv den Kritik, der kun søger æstetiske Værdier, har bøjet sig for med Beundring. Jens Gram er den stærke, slesvigske Bonde, der i sin ukuelige Tro paa Retten til frit at vælge sin Skæbne efter Paragraf 5 kun har lært sine Sønner eet: at nægte Lydighed, og med de fyldte 17 Aar er de, den ene efter den anden, blevet hjemløse i deres Fædres Land. Og nu maa de til Faderens Begravelse med 24 Timers Løjde snige sig hjem. Som Skygger kommer de i den graa, taagede Vinterdag i deres Slæder. Der er i dette Digt Steder, der kan minde om Hauchs polske Digte; overhovedet er Rørdam en af de faa i dansk Litteratur, der har en lignende stærk, sorgfuld Patos som Hauch. Skønt Jens Gram i sin Blindhed vælger det urette, hvor han burde have taalt »til fælles Tarv«, har han Rørdams udelte Beundring. Thi netop disse Naturer forstaar han fremfor de klogere Folk, »som har Døren paa Klem«. Og den Røst, der stod hans Hjerter nærmest, var den hvasseste og skarpeste af dem alle, Redaktør Jessens. Der var i hans »hvasse Retfærdighedsraab« noget af den samme skarpe Klang af Staal, som der er i Rørdams eget, og hans Mindedigter over Jessen hører til de stolteste Ting, han har skrevet. Det er Krigeren Rørdam, der, væbnet til at fortsætte Kampen, følger sin døde Høvding til Graven:

XXVII

Det var Høvdinge-Fald. Slig en Lod har han haft
og fortjent. Lad en Træl søge Hvil!
Som en Staalbue sprang denne kampslidte Kraft
under Sang og den susende Pil.

Ved en groendes Død kan man klage med Graad
over Gerning, som aldrig blev gjort.
Ved den daadfuldes Død skal man sørge med Daad,
følge væbnet til Dødsrigets Port.

Ogsaa de andre sønderjydske Førere har Rørdam
viet Digte; to er rettet til H. P. Hanssen med en
glimrende Karakteristik af hans Raadsnarhed,
Snildhed og Sejghed. Det sidste, der er skrevet efter
den nye Grænsedragning, tager tydeligt Afstand fra
hans Politik, men bringer ham ellers en dybtfølt
Hyldest:

Jeg rækker dig — paa Spidsen af mit Sværd —
din Krans af Egeløv til Sejersfesten.
Tag eller vrag den! Saga skriver Resten.

I Kloppenborg-Skrumsager hylder han den stær-
ke, lattermilde Mand, den samme Type, Johs. V.
Jensen i sit Ungdomsdigt havde proklameret som
Fremtidens, den glade, virksomme Mand, som ogsaa
Jeppe Aakjær har besunget. Ellers har den danske
Latter ofte for Alvorsmanden Rørdam en ilde Klang,
fordi den oftest er et Udslag af haabløs Ligegladhed
(»Her i et Folk, der haabløst ler«) eller (f. Eks. i
Digtet »Dybbøl«) af historisk Uvidenhed eller Man-
gel paa Pietetsfølelse overfor Nationens helligste
Minder. Men den Latter, der her skildres, er den
umiddelbare Sundheds, Kæmpens, der ikke fatter,
at der er Ting til, man ikke kan. Det er Kraften fra
de bugnende danske Hvedemarker, der, selv midt i
Berlins Stenørken maa have Luft i en rungende,
befriende Latter, der har den samme Evne som
Modersmaalets hos Lembcke, nemlig at faa alle
Lænker til at briste. Over for den blegner det fine,
men alt for vege danske Smil, der ofte kun dækker
over Svaghed:

Smile det kan vi alle,
med Finhed og Kløgt maaske.
Vi er vant til at visne og falde

XXVIII

og skjule hver sin Ve.
Smile det kan vi alle,
men den, som er stærk, tør le.

Se, det er en Bonde, der batter,
en Mand af den Slægt, som staar,
og det er den danske Latter,
som bar os i tusende Aar.
Godt, at vi hører den atter,
for nu bliver Kampen haard.

Svarende til disse Digte om de sønderjydske Førere findes der, spredt i hele Rørdams Produktion, en Række Digte, der svarer til en lignende Gruppe hos Ploug, og som ikke maa overses. Det er en Række Minde- eller Hyldestdigte, hvor han uden ensidig Smaalighed fejrer sin Nations store Mænd, og helst dem, hvis Værk har nærmest Forbindelse med det nationale. Typer paa den Slags Digte er foruden de allerede nævnte Digtene til Ludvig Schrøder, Troels-Lund, Georg Brandes, Joachim Skovgaard, Peter Jerndorff. I Digtet til Georg Brandes, skrevet til hans 60 Aars Fødselsdag, prises han først for Tankens Klarhed og Sprogets Skarphed, og det er Rørdam en Glæde at slaa fast, at ogsaa denne haarde Klang kan Dansk have. Men derefter gaar han over til nærmere at fremhæve Brandes' Betydning: at have udvidet Danmarks Rige, udadtil og i os selv:

Og din Røst gik vidt over Verden,
baaren af Viljens Flammer,
med Trøst til lidende Adels-Sind
og Styrke til stridende Stammer;
men der, hvor dit lysende Banner for,
der lyste dit Lands tillige:
I Hjerterne og i Hjerterne
har du udvidet Danmarks Rige.

Det udad — ja, og i os selv.
Du rensed for Mug og Svamp
de dyrebareste Mindesmærker
af Fødrenes Kunst og Kamp.

I Digtet til Troels-Lund priser han paa samme Maade den flittige Gransker, der har udgravet vort Land, vort Folk fra fordums Tid, saa vi nu »kan færdes hjemligt ud og ind, bag fire hundred Aar«.

XXVIII

Som vi før har set Rørdam som den skuffede Sagaskriver dvæle paa vor Histories hellige Steder, konstaterende Tilbagetoget med blødende Hjerte, og som vi har set ham paa hans Pilgrimsgang til Sønderjylland, dels for at »tale med de døde«, dels for blandt de levende at styrkes ved at opleve den lille ideale Nation, saaledes har han foretaget sin Rejse til Østen for at opleve den Styrkelse, det er for ham der at træffe den nationale Følelse og Virke-trang ligesom friskere og kraftigere. Og ligesom han i Historien spejder efter Mindernes mægtige Spor, Tegnet paa det Danmark, der engang var, saaledes er det, at han i det fremmede spejder efter Flaget som Tegn paa det Danmark, der vokser eller dog viser Livsvilje. I Digtet til Drachmann havde han bebrejdet denne, at han ingen Interesse havde for de Købmænd, der med Flid og Kløgt søgte nye, fjerne Veje for vor Handel. Netop denne Type, den moderne Storkøbmand og Kolonisorator staar Rørdams Hjerte særlig nær; den er for ham en af det nye Aarhundredes glædeligste Fremtoninger, og der kommer altid et lysere Præg over Rørdams Digtning, naar han skildrer dem, der holder Vagt for Danmark derude eller viser Flaget i fremmede Havne:

Naar Sejlet bovner, og Stævnen hugger
sin Fremvej haardt gennem Bølgens Pande,
er det af Jubel mit Hjerte sukker,
jeg vandrer frit paa de frie Vande.

Da er han igen hos det praktiske Livs-Drømmere, hvis Motto er Rørdams eget: »Danmark frem«, og som ligesom deres Digter har begrebet, at Danmarks Skæbne paa mer end een Maade er afhængig af dets Beliggenhed. Danmark er Østersøens Port, det er det farlige, men tillige det forjættende; af Havet er Danmark groet, og af Havet kan det gro i Fremtiden, naar kun Folket vil:

Saa langt naar Danmark ud og ind,
som Dansken sejler sit eget Sind.

Morsomt har han i »Købstad-Idyller« skildret en saadan Type fra det alleryngste Danmark, hvem

denne Drøm om et større Fædreland ud over Havet helt besjæler. Det er en lille Skibsdreng i en lille dansk Havneby, men der er Stof i ham til en Fremtidens Stormand. Han staar en stormfuld November-aften nede paa Bryggen, frysende, men med Hovedet fuldt af store Minder og store Drømme og stram af Energi. Han har allerede gjort sin første Langtur og glædet sig paa Forhaand til at se Dannebrog i de fremmede Havne, hilst med Respekt og Honnør, og saa er det næppe nok, at man derude har kendt Navnet Danmark, og hvad han har set til Flaget, har kun været:

et enkelt fornøyt lille Glimt af Dannebrog
fra en Lilleputmast i en afsides Krog.

Det brændte ham i Hjertet, men Viljen bed sig sammen til en jernhaard Beslutning over Skuffelsen og Skammen: Haardt Slid tar vel hjem, hvad Sløvhed har tabt, og gaar Lykken os imod, til Strid er vi skabt.

Har de slagne og de søvnige og Hylerne og Trøsterne glemte Himlen og Havet og Strømmen ind om Kysterne —
Sover Danmark midt i de spilvaagne Vande
med sin Verdensvej aaben og med Stjernen paa sin
Pande —

lad en Vækker staa frem, lad hans Daad vise Vej!
Hvis andre ikke kan, ved Gud, saa vil jeg!

Denne lille Skibsdreng, med den sammenbidte Ekspansionstrang og den vaagne Samvittighed allerede berørt af Skuffelse og Skam paa Nationens Vegne, er et ægte Barn af det 20. Aarhundrede og af Rørdams Muse. Han er den ideelle Dreng, som Rørdam saa smukt har skildret i flere Digte: en drømmende, knejsende, trodsig og sky Knægt, der gaar og længes mod Verdens Ende. Den »Udvé«, der hulker i det meste af det nye Aarhundredes Digtning lige fra Johs. V. Jensen, Kai Hoffmann, L. C. Nielsen og Rørdam til de alleryngste som Seedorf, Bønnelykke og Tom Kristensen, er her omsat i praktisk Handling. —

I denne Forbindelse maa ogsaa nævnes hans store Værk fra de sidste Aar, Versromanen »Jens Hvas til Ulvborg«, Romanen om vor egen Tids Adam Homo. Han er Barn af Nederlagstiden efter 1864.

Slægtens solide Velstand gaar tabt som Følge af Nederlaget, og Faldet bliver fuldstændigt, da Familien mister Hjemmet Ulvborg ved Faderens frivillige Død. At genrejse Slægtens Velstand og vinde Hjemmet tilbage er Heltens Livsopgave, den han halvvejs svigter. I de for nylig udgivne »Taler og Artikler« er der vigtige Oplysninger til Forstaaelse af denne store og forvirrende Bog. Jens Hvas er Typen paa den anden Generation af Genrejsere i vort Land efter 1864, specielt fra det praktiske Arbejdes Omraade. For den ældste Generation har Rørdam ofte udtalt sin Respekt, den yngre gaar uden om Loven, at arbejde uselvisk paa Slægtens og Nationens Genrejsning, mister sin Idealitet, da den slaar sig til Ro ved selve Midlet, det at tjene Penge, og glemmer sit Maal og den vigtige Lov, at Land og Folk forlanger Renter af deres Laan til os, en Tanke, der allerede er stærkt betonet i Digtet til Aage Westenholz:

»Liv kræver Renter af det Laan, det gav. Til Hus og Hjem, til Fædreland og Folk skal Renten svares; derfra fik vi Laanet«. Romanen gaar nu ud paa at vise, at den, der løber fra disse Krav ved blindt at følge sin egen Vilje, mister sin Sjæl. Det nye i Rørdams Udvikling, der viser sig her, er da det, at han har opdaget noget endnu højere end Viljen, nemlig Sjælen, og at den af ham saa forherligede Vilje til at virke kan ødelægge Sjælen, hvis den ikke er undergivet en højere Magt, arbejder i en Idés Tjeneste.

Hvad vi størst fik skabt
blev Støv, hvis i hin Strøm vor Sjæl gik tabt.
Sjælen er mer end Viljen, mer end Værket.

Denne den hensynløse Viljes ødelæggende Indflydelse paa Sjælen vises i Hovedpersonen Jens Hvas' Udvikling. Han er oprindeligt den ideelle Rørdamske Dreng med Stof i sig til at blive sin Digtters Helt. Grebet af det nye Aarhundredes almindelige Udvædrager han til Østen for at erhverve Midler til at købe Slægtsgaarden tilbage for. Men mere og mere glider det ud i Baggrunden af hans Bevidsthed, hvorfor han arbejder. Han er for meget Barn af sin Tid, af Teknikkens Tidsalder, og har ikke formaaet det, som Rørdam for-

langer af den nye Generation, at lære at opveje Maskinlivets Overvægt »ved øget Vægt af indre Liv: af Fromhed, Hjertekraft og aandelig Erfaring«. Derfor splittes hans Karakter og hans Værk bliver kun halvt, i Østen som hjemme i Danmark: hans Virksomhed i Indien gaar over til en fremmed Nation, og det, han endelig erhverver af sit Hjem, er kun Rester. Gaarden er splittet, idet den har været udsat for Krigstidens hensynsløse Spekulation, Hovedbygningen sløjftet, Alleen fældet, Voldgravene kastet til. Den moderne folkelige Kultur har øvet sit Hærværk over for det, som var »levende Rod og mange Slægters Mur«. Til sidst lærer Jens Hvas at indse, at han ingen Ret har til Anklage mod dem, der i deres Uforstand har ødelagt Slægtens Eje, Anklagen skal rettes mod ham selv:

Den Gang, da Raabet udgik til Jer alle,
at Danmark fordred samlet sine Sønner
til fuld Genrejsning af sin faldne Gaard,
da blev du borte; lod din Moder kalde
forgæves, skønt du hørte hendes Bønner;
gav kun et letkøbt Suk til hendes Saar.
Nu ved du, det var din Gaard, du lod falde;
det er din Straf, som du for sent forstaar.

Selv har du fældet Skoven, styrtet Borgen —
og fler end du maa bøde for din Brøde,
maa lide Savnet og maa bære Sorgen,
hjemvendt i Hjemløshed. Gaa dem i Møde
og hjælp dem over til en ny Dags Morgen!
»Ja«, loved han. Og Klokkerne, de klagende,
gentog hans Løfte malmtungt. I den røde
Ild-Luft bag Aaen dirred Bedeslagene.

I denne vemodige Stemning over det halvt forspildte, i Fortrøstning til Rejsningen af et Ny-Ulvberg paa det gamles Grund munder Jens Hvas ud. Slutningen foregaar efter Genforeningen med Sønderjylland, en Genforening, der for Rørdam ogsaa kun blev halv. Som aldrende Mand maa Jens Hvas begynde sit egentlige Arbejde. Som Udsæden er, bliver Høsten, lærer Rørdam i sin Adam Homo, sen Udsæd giver sen Vækst. Hvad der bidrager til at gøre dette store Værk saa disharmonisk i kunstnerisk Henseende,

XXXIII

er den Bredde, hvormed Rørdam dvæler ved Landsmænds Liv i det fremmede, men disse Storkøbmænds og Kolonisorers Arbejde betyder for ham den største nationale Bekræftelse. De viser ham en Kamp, som ikke blot er Forsvar, men en aaben Fremtid for Folkets unge Kræfter, en uendelig Udvej, hvor Eventyret synger. Gennem deres Arbejde øjner han bedst »et lille Folks fri Vej igennem Fremtidens Port«. —

Hvad Rørdam har villet med sin nationale Digtning, er jo tydeligt nok: Han har villet pege paa de nationale Værdier, som han i Slutningsdigtet af »Den gamle Kaptajn« har sammenfattet i følgende tre: Samhørigheden med Jordens selv, Retten til fri, fortsat Udvikling i Slægtens Aand og Retten til det Sprog, hvormed vor Kultur visner eller gror. Han ønsker i sin Digtning at være sit Folks vaagne Samvittighed, en Vækker af den slumrende Livsvilje, men tillige en Ængster og Foruroliger. Hans Maal er af en Flok at danne et Folk, der er i Besiddelse af den højeste Form for national Kærlighed, hvis Adelsmærke er dens Offervilje. Med sit stærkt maskuline Sind ønsker han at præge sin Nation, hvis Styrke allerede Drachmann i »Den hellige Ild« havde karakteriseret som Kvindens, den passive Styrke, der i høj Grad ejer Evnen til at lide og taale, i mindre Grad Evnen til i de afgørende Øjeblikke at sammendrage Kræfterne til Handling. Hos Rørdam er Handling, Kamp det egentlige Liv. »At vove er at være«, hedder det i Digtet »Nyt Mod«, og i Samklang med Goethes »Faust«: »I Begyndelsen var Handling, en Vilje og et Spring«. Han vil endvidere vise sit Folk, at som det enkelte Menneskes Liv faar den dybeste Værdi gennem Forbindelsen med Slægten, saaledes er den Nation rigest, der lever i Sammenhæng med sin Historie og med de kommende Slægter. I Forbund med de døde og de ufødte er det, at Rørdam kæmper sin Kamp, og med dem haaber han at vinde sin Sejr, naar han synes, at hans egen Tid svigter ham: »Som død kan jeg vinde min Kamp, det er ikke for silde.«

Det er allerede paavist, med hvilken Alvor Rørdam opfatter sit Kald som Nationens Tolk. Stærkest og skønnest kommer dette vel frem i en af Sonnetterne fra »Den gamle Kaptajn«:

XXXIV

Jeg er kun een, og svag min Røst,
men tusend Hjerter brænder i mit Bryst.
O, kunde jeg gi' Stemme til de Stumme,
hvis Sind mit Sind nu sukkende maa rumme!

Kunde jeg tale kun en Dag som Tolk
for al den tunge Tavshed i mit Folk,
al Hjertensangst og al retfærdig Vrede,
som raat med Løgn og Latter holdes nede!
Da graved jeg gerne selv min Grav.
Thi Kraften skulde vokse med sit Krav,
mit kvalte Nødraab svulme til en Brusen,
ikke af tusend, men af hundredtusend.

Det er dette Kald, som Rørdam ofte, naar han følte det for stort og sig selv som ene Mand for ringe, har følt sig fristet til at opgive, men som han atter og atter hengiver sig til, fordi Troen i ham alligevel er stærkere end Tvivlen og Kritikken. Det mørke Præg kan og skal ikke fjernes fra Rørdams Digtning saalidt som fra Henrik Pontoppidans og Niels Møllers. Disse to er hans nærmeste Slægtninge i vor moderne Litteratur, tilsammen betegner de den mørke, mandige Alvor, ofte barsk og skeptisk, fyldt af nagende Angst og Tvivl, der imidlertid kun er Udtryk for en stor, altomfattende Kærlighed. Der er næppe nogen i vor Litteratur, hvis lyriske Tone minder mere om det mørke i Rørdams Digtning end Niels Møller. Hans sønderjydske Sang, den bedste Kampsang af dem alle, har alle den Rørdamske Digtningens bedste Egenskaber. Nær beslægtet med Rørdam paa det nationale Omraade er ogsaa Kai Hoffmann, der gennem Slægten langsomt finder frem til Nationen og dens Historie. Fælles er den stærke Betoning af Skandinavismen, og Hoffmanns Sangerskikkelse har det samme nordiske Præg som Rørdams, er ikke bange for den store Gestus og det højtsvungne Udtryk. Men Rørdam er i hele den lyriske Renaissance, vor moderne Litteratur viser, den ubestridte Høvding, specielt naar der er Tale om den nationale Lyrik, enten nu denne er hjemstavnspræget som hos Aakjær, Holstein, Thøger Larsen, eller mere alment udtrykt som hos Helge Røde, L. C. Nielsen, Kai Hoffmann.

Til Trods for, at Rørdam saaledes er omgivet af

en Skare jævnaldrende Lyrikere, der delvis virker i samme Retning som han, er der vel ingen Tvivl om, at han føler sig lige saa ene, som da han i sin Tid indledede sin nationale Digtning med Rimbrevet til Drachmann. At virke samlende er aldrig lykkedes for ham, saa lidt som for Drachmann, fordi hans Standpunkt er saa udpræget, og fordi han aldrig er gaaet paa Akkord med sig selv og sit Kald; i nogen Grad er det vel ogsaa, fordi hans Maal, som han selv indrømmer, er set i Syner:

Ufulgt vandrer den, hvis Maal
ikkun i Syner ses.

Disse Linier er fra et af hans sidste Digte, »En Digers Stue«, et stort, dybt bevæget Digt, hvor han tager Afsked med sit mangeaarige Hjem og med en Hauchsk Stolthed og Selvbevidsthed fremhæver, at han har fulgt sit Kald uden at lade sig købe af Mængdens Gunst:

Ej med Hovmod løfter jeg mit Særsind.
Mig var det en Byrde, som jeg tvungen bar.
Altfor tit oprørsk, lokket af rig Vellyst,
altfor tit mismodig skræmt af fattig Frygt.
Byrden trods alt blev dog baaret hidtil:
kun hvor Sindet kaldte har jeg søgt.
Intet Guld har købt mig. Gennem hedt og koldt
førte jeg mit eget Sangsinds Kraft og Svaghed
uden Svig. Et Løfte, som blev holdt.

Det er stolte Ord, og man aner den Kamp, der ligger bag dem. Skulde der til Slut gives en kort Karakteristik af Rørdams Stilling i vor Litteratur, kunde det ikke gøres knappere og tydeligere end med hans eget Udtryk: han er dens Kamp s i n d. Hans Liv og hans Digtning er Kamp paa de forskelligste Omraader. Stærk er Kampen mellem Kød og Aand, naar han behandler det erotiske Problem, naar han søger at adle Naturkraften Elskov ved at underlægge den Viljens Herredømme og derved give den etisk Værdi. — I hans Naturdigte mærkes mere end hos nogen anden nulevende Digter Elementernes Kamp over vort aabne, udsatte Land, men især mærkes jo Kampen i de nationale Digte mod det træge danske Drømmer-

XXXVI

sind og Fantasteri, den Kamp, hvorom saa mange af vor Litteratures Størværker er skrevet. Og endelig viser hele hans Digtning os den store Kunstners Kamp med et altovervældende Stof, der kræver at faa Form. Men ingen kender som Rørdam Kampens Værdi og ved, at kun gennem Kamp »opstod Aand til al den Stordaad, Adams Æt har øvet«. Kun ved at giøde og dog samtidig beherske Gløden kan man hæve en evig Stjerne af sin Aske. Og af den Slags Stjerner er Rørdams Digtning fuld: af Aand, der er blevet til under hans Sjæls Forbrænding. Han har, som han har udtrykt det i sit sublime Digt om Paludan-Müller, ofret sit Blod for at købe Aand. Og den Genius, der trods al Sorgen og Tvivlen svæver over hans Digtning, er som hos Englands store Lyriker Lærken, men hos Danskeren Valdemar Rørdam hedder den »Dybbøl-lærken«. Den er selve Geniets ukuelige Sangsind, et Væsen hævet over Tid og Rum, en Tonekilde, der maa synges, fordi dens Skaber har villet det saaledes:

Her sang jeg — hvor længe?
Fra Bakker og Enge
blev til.
Mig tynger ej Tyngde,
mit Liv er at synge
at stige og slynge

i Sollysets lette Guldstrenges min Islet af Sølvtonespil.

Denne Sangfugl, hvis Rede ligger mellem Gravene paa Dybbøl Bjerg, »aner som ingen anden sit hvilende Hjemland og alt, hvad det led«. Den er Haabet selv, der paa sin Flugt i Æteren ser Gryet før andre:

Da vælder den atter,
den Lykke, den Latter,
der ved kun sit.
Fra duggede Diger
jeg stiger, stiger
i himmelblaa Riger

og slynger om Gryets Guldstrenges mit Sølvkvidder blidt.

Hvad Kvidret betyder,
hvad Fryd der mig fryder,
hvad ved vel jeg?

XXXVII

En Tonekilde,
hvis Toner maa trille
som Skaberen vilde:

Det er, som hans Vilje paa Lysvinger stiger og kvidrer med
mig.

Dette Digt er skrevet midt under Verdenskrigen i
Maj 1915.

Helge Rode har engang sagt om Drachmann: det
er Danmark, der synger. Med endnu større Grund
kunde det siges om Valdemar Rørdam; hans Digt-
ning er hele vort Land og Folk: dets Historie, dets
Natur, dets Sorger, Glæder og Kampe.

Tale ved Slutningsfesten 1924
og
Tale 10. Februar 1925 (Uddrag).

Af
Rektor Dr. phil. Karl Mortensen.

Ved Slutningsfesten 27. Juni 1924.

De Eksamensbeviser, som jeg nu har overleveret jer, giver Vidnesbyrd om den ene Side af Skolens og jert fælles Arbejde, en saare vigtig Side, Kundskabs-siden, for naar man siger, at Kundskab er Magt, er det rigtigt i den Forstand, at Kundskab er vor praktiske Hjælper i Naturen og Samfundslivet, det Lys, der klarlægger Vejen for os til Selvopholdelse, Fremskridt og ydre Lykke.

Men en Ungdomsskole vilde i lige saa høj Grad som et Hjem forsynde sig saare mod den unge Slægt, hvis den glemte, at Mennesket ikke blot er et t æ n k e n d e Væsen af Slægten homo sapiens, men ogsaa et Væsen, hvis Lykke og Tilfredshed er følelsesbestemt, og med et Sindelag, der præges af den dybest til Grund liggende Sjælekraft, som vi kalder Viljen.

Den Skole er en ringe Skole, der ikke giver den unge Slægt Næring for Følelsen og Udvikling af Viljen. Vor Skole er en højere Almenskole, hvis Opgave er at undervise samvittighedsfuldt og dygtigt efter bedste Evne, men ogsaa at opdrage og danne de unge Sjæle. Den vil give Lærdom og Kundskab, udvikle Evner og Færdigheder, men den vil ogsaa være med til at give Ungdommen det, man med et forslidt og ofte misbrugt Ord kalder D a n n e l s e.

Hvad er da Dannelse? Det er, siger Adam Oehlen-schläger engang, ikke en ydre Form, som naar man presser et Blikhylster ned over en Marvbudding, før den skal ind paa Bordet, men Dannelse er Vækst om en indre Kerne. Dannelse og Opdragelse er Udvikling af de i Sjælen tilstedeværende Spirer. Hvor der ingen Spirer er, kan man danne paa et Menneske fra Morgen til Aften, fra Vuggen til Graven, og det bliver dog kun en Træklods. Kort efter 1864 begyndte Fr. Paludan-Müller en stor Roman, som han kalder Ivar Lykkes Historie, og som er et Modstykke til hans Hovedværk »Adam Homo«. Adam Homo dør som Baron, Ge-

hejmeraad, Ridder af det hvide Baand, men hans Sjæl er hullet som et Sold, hans Følelse er løs, og hans Vilje mangler de rette Maal, hvorfor han ogsaa er et sikkert Bytte i Djævlens Advokats Hænder, indtil Almas Kærlighed og Naadebrev frelser ham til Lutring i Skærsilden. Ivar Lykke er ofte fristet af Adam Homos Veje, men han slipper aldrig Idealet og dets høje Maal. Om ham gælder det, som Englene synger om Faust: »Wer immer strebend sich bemüht, den können wir erlösen«, og da han staar paa sin Manddoms Højdepunkt, er han en fri Aand, der ved, hvad han vil, og handler derefter og er blevet Herre over sine Drifter og Lidenskaber.

Ivar Lykke er i sin Ungdom blevet præget af en Lærer, der kan staa som Forbillede for enhver Opdrager. Det er Magister Tønnesen, og han har gjort det til en levende Overbevisning i sin unge Lærlings Sjæl, at bag ved alt, hvad paa Jorden ses og høres, bag dette synlige Verdensrige, ligger der et stort, usynligt Rige, hvori Livets Spil egentlig foregaar, og hvor den store Lensherre bor, til hvem de Løfter, som betyder noget, maa aflægges. At faa Øjet rigtig op for disse tvende Riger og for deres gensidige Forhold, deri bestaar just Sandhedens Erkendelse. Da Ivar Lykke er 16 Aar gammel og hans Konfirmation nærmer sig, sender Tønnesen ham ud til en ensom og knudret Eg i Skovbrynet. Han skal faste og vaage en Nat for med sig selv at overveje, hvad Sandhedens Riddertjeneste kræver af den unge Væbner, som den følgende Søndag skal aflægge Ridderløftet for Sandhedens Konge. 100 Skridt maa han bevæge sig til alle Sider om Træet, men udover dette ikke forlade sin Post.

Ivar Lykke samtykker og vandrer af Sted. Han har intet spist eller drukket siden Formiddagen, men naar Maven knurrer, spænder han Livremmen ind. Han hører Fuglenes Aftensang og fryder sig over Sollyset, som svinder bag Skovens Træer. Det er endnu Dagens og Tingenes Verden, han lever i. Men Mørket sænker sig mere og mere, han gyser af Kulde og gruer i den bælgmørke Nat. Da mærker han pludselig, at det bliver lysere og lysere oventil, den ene Stjerne dukker blinkende frem efter den anden, og til sidst har en straalende Lysverden spændt sig over

Ved Slutningsfesten 27. Juni 1924.

De Eksamensbeviser, som jeg nu har overleveret jer, giver Vidnesbyrd om den ene Side af Skolens og jert fælles Arbejde, en saare vigtig Side, Kundskabs-siden, for naar man siger, at Kundskab er Magt, er det rigtigt i den Forstand, at Kundskab er vor praktiske Hjælper i Naturen og Samfundslivet, det Lys, der klarlægger Vejen for os til Selvopholdelse, Fremskridt og ydre Lykke.

Men en Ungdomsskole vilde i lige saa høj Grad som et Hjem forsynde sig saare mod den unge Slægt, hvis den glemte, at Mennesket ikke blot er et t æ n k e n d e Væsen af Slægten homo sapiens, men ogsaa et Væsen, hvis Lykke og Tilfredshed er følelsesbestemt, og med et Sindelag, der præges af den dybest til Grund liggende Sjælekraft, som vi kalder Viljen.

Den Skole er en ringe Skole, der ikke giver den unge Slægt Næring for Følelsen og Udvikling af Viljen. Vor Skole er en højere Almenskole, hvis Opgave er at undervise samvittighedsfuldt og dygtigt efter bedste Evne, men ogsaa at opdrage og danne de unge Sjæle. Den vil give Lærdom og Kundskab, udvikle Evner og Færdigheder, men den vil ogsaa være med til at give Ungdommen det, man med et forslidt og ofte misbrugt Ord kalder D a n n e l s e.

Hvad er da Dannelse? Det er, siger Adam Oehlen-schläger engang, ikke en ydre Form, som naar man presser et Blikhylster ned over en Marvbudding, før den skal ind paa Bordet, men Dannelse er Vækst om en indre Kerne. Dannelse og Opdragelse er Udvikling af de i Sjælen tilstedeværende Spirer. Hvor der ingen Spirer er, kan man danne paa et Menneske fra Morgen til Aften, fra Vuggen til Graven, og det bliver dog kun en Træklods. Kort efter 1864 begyndte Fr. Paludan-Müller en stor Roman, som han kalder Ivar Lykkes Historie, og som er et Modstykke til hans Hovedværk »Adam Homo«. Adam Homo dør som Baron, Ge-

hejmeraad, Ridder af det hvide Baand, men hans Sjæl er hullet som et Sold, hans Følelse er løs, og hans Vilje mangler de rette Maal, hvorfor han ogsaa er et sikkert Bytte i Djævlens Advokats Hænder, indtil Almas Kærlighed og Naadebrev frelser ham til Lutring i Skærsilden. Ivar Lykke er ofte fristet af Adam Homos Veje, men han slipper aldrig Idealet og dets høje Maal. Om ham gælder det, som Englene synger om Faust: »Wer immer strebend sich bemüht, den können wir erlösen«, og da han staar paa sin Manddoms Højdepunkt, er han en fri Aand, der ved, hvad han vil, og handler derefter og er blevet Herre over sine Drifter og Lidenskaber.

Ivar Lykke er i sin Ungdom blevet præget af en Lærer, der kan staa som Forbillede for enhver Opdrager. Det er Magister Tønnesen, og han har gjort det til en levende Overbevisning i sin unge Lærlings Sjæl, at bag ved alt, hvad paa Jorden ses og høres, bag dette synlige Verdensrige, ligger der et stort, usynligt Rige, hvori Livets Spil egentlig foregaar, og hvor den store Lensherre bor, til hvem de Løfter, som betyder noget, maa aflægges. At faa Øjet rigtig op for disse tvende Riger og for deres gensidige Forhold, deri bestaar just Sandhedens Erkendelse. Da Ivar Lykke er 16 Aar gammel og hans Konfirmation nærmer sig, sender Tønnesen ham ud til en ensom og knudret Eg i Skovbrynet. Han skal faste og vaage en Nat for med sig selv at overveje, hvad Sandhedens Riddertjeneste kræver af den unge Væbner, som den følgende Søndag skal aflægge Ridderløftet for Sandhedens Konge. 100 Skridt maa han bevæge sig til alle Sider om Træet, men udover dette ikke forlade sin Post.

Ivar Lykke samtykker og vandrer af Sted. Han har intet spist eller drukket siden Formiddagen, men naar Maven knurrer, spænder han Livremmen ind. Han hører Fuglenes Aftensang og fryder sig over Sollyset, som svinder bag Skovens Træer. Det er endnu Dagens og Tingenes Verden, han lever i. Men Mørket sænker sig mere og mere, han gyser af Kulde og gruer i den hælgmørke Nat. Da mærker han pludselig, at det bliver lysere og lysere oventil, den ene Stjerne dukker blinkende frem efter den anden, og til sidst har en straalende Lysverden spændt sig over

den mørke, kolde Jord. Nu først begyndte hans Tanker at røre sig, og Modsætningen mellem de to af hans Lærer omtalte Riger blev ham i samme Øjeblik klar og indlysende. Rundt om ham laa Jorden som begravet i Mørket, medens den om Dagen skjulte Stjernehimmel traadte lysende og levende frem. Han syntes grangivelig at se ind i Sandhedens Rige, og det var, som om den usynlige Lensherre, til hvem han snart skulde aflægge Troskabsløftet, var nærværende for hans indre Blik. — Ved Dag gry kom Tønnen med en Madkurv til den fastende Væbner og holdt Forhør over ham med Hensyn til Nattens Oplevelser. »Har du saa, Ivar Lykke, fundet ud af, hvori Sandhedens Riddertjeneste bestaar? Hvad kræver Sandhedens Tjeneste af dig?« Ivar betænkte sig et Øjeblik og sagde: »Altid at give bestemte Svar og altid at gaa den lige Vej.« »Det er rigtigt«, svarede Tønnen og lod sin Elev vende sig mod den opgaaende Solsluende Hjul. »Hvad og hvor Sandheden er, dette kan ikke forud afgøres for alle Tilfælde. Det maa afgøres af dig selv og altid i Forhold til de to Riger, hvorom vi saa ofte har talt. Hovedsagen er den urokkelige Vilje til at blive Sandheden tro. Sværg med Ansigtet vendt mod Solen, Lysets Herold, at blive Sandheden tro indtil Døden og under ingen Omstændigheder at indlade dig med Løgnen, var det end kun med din lille Finger. Sværg!« — »Jeg sværges«, udbød Ivar med begejstret Blik og udstrakt Haand. —

Jeg gaar bort fra Paludan-Müllers skønne Billedtale og anvender den paa jer. Du unge Student fra Haderslev Katedralskole, du unge Mand eller unge Pige af Realisternes Flok, du er Ivar Lykke, og begge Riger ligger aabne for dig som for ham. Far og Mor, Lærere og Vejledere, vi er Magister Tønnen, maaske ikke saa gode, kloge og dygtige som han, men med den redeligste Vilje til og det mest brændende Ønske om at klarlægge Forholdet mellem de tvende Riger for jer. Vi har gennem Bog og Skrift, Samtale og Eksperiment prøvet at lære jer Vej gennem Fænomenernes Verden, og vi ønsker jer al Fremgang paa denne Vej. Men vi har ogsaa gennem Religionens, Litteraturens og Kunstens evige Værdier, med Pligtens og Samvittighedens Røst som Vejledere, peget paa den usynlige Verden, hvori I maa se at blive Bor-

XLIV

gere, om I vil hæve jer over Dyrets Standpunkt og i Sandhed være værdige til at kaldes Mennesker, skabte i Guds Billede. Vort Haab er, at vi har gjort jer til Væbnere i Sandhedens Rige og indviet jer til den lange Kamp for at vinde Ridderslaget af Sandhedens Konge, den mægtige Herre i Evighedens usynlige Verden.

Dette skal da være Skolens og mit Farvel til jer, nu da I med forstaaelig Jubel føler Luft under de Vinger, som skal bære jer ud i Friheden.

Bliv trofaste Arbejdere, dygtige Mænd og Kvinder i Tingenes Verden og Jordelivets Forhold til Gavn for jer selv og for Slægt og Venner, til Fremvækst og Nytte for jert Fædreland og til Ære for jer gamle Skole. Men glem ikke Ivar Lykke og den lysende Stjernehimmel, glem ikke, at I er indviet til Sandhedens Ridderslag, og at Ridderslaget af den store Lensherre i Sandhedens Rige er det Maal, som bør drage og kalde. Det er den indre Kerne dybest inde i jer Sjæl, som skal værnes og vogtes, som skal plejes til Vækst og Grøde. Spirer den ikke, dør Spiren eller blot forkrøbles, saa er jert Liv forfejlet og al Jordens Herlighed intet værd. Det er ikke Adam Homo, men Ivar Lykke, der bør være jert Forbillede. Det er ikke Verdenslivets Muligheder, der er det afgørende, men det indre Livs Vækst. Hvad gavnede det et Menneske, om han vandt al Verden, men tog Skade paa sin Sjæl. Du er viet til Væbner i Sandhedens Rige. Glem aldrig, at Maalet er Ridderslaget af Sandhedens usynlige Konge. —

---

10. Februar 1925.

I Dag for fem Aar siden, mens Stormen hylede og Regnen piskede, gik Haderslev Borgere og de øvrige Nordslesvigere til Valg for at stemme for Danmark eller for Tyskland. Det lyder saa jævnt og ligetil, naar man læser det eller siger det. Men I bør ikke et eneste Øjeblik glemme, at

10. Februar 1920

er Hoveddatoen i Sønderjyllands Historie og derfor ogsaa en af de vigtigste Milepæle i vort fælles Fædrelands Historie. Baade smaa og store kender nu forhaabentlig Hovedtrækkene af Sønderjyllands Histo-

XLVI

Den danske Regering tog uden Kraft og Fasthed og uden sikker national Forstaaelse paa disse Forhold. Først med Treaarskrigen og Aanden fra 48 vaagnede man til national Selverkendelse hernede og i Kongeriget, og i de 14 Aar fra 1850 til 1864 gjordes der trods enkelte Fejlgreb meget for at bøde paa svundne Tiders Uret over for og Mishandling af den danske Nationalitet. 1864 syntes at knuse alle danske Forhaabninger. Det saa ud, som om Syd- og Mellemslesvig var tabt for stedse, og i Nordslesvig tog saa Prøjerne fat paa deres haardhændede Germaniseringspolitik, som de ældste af jer selv har været inde under. Men Nordslesvigs dansksindede Borgere og Bønder holdt trofast fat ved deres nationale Trosbekendelse: Vi er Danske, og vi vil vedblive at være Danske, og vi kræver, at I, vore Undertrykkere, opfylder Pragfredens § 5, der tilsiger os en fri Folkeafstemning.

De allieredes Sejr i Verdenskrigen medførte saa den Folkeafstemning, der 10. Februar 1920 gav os Landet tilbage ned til Flensborg Fjord, medens Martsafstemningen lod Tyskerne beholde Flensborg, Mellems- og Sydslesvig.

Til de ældre dansksindede iblandt jer behøver jeg ikke at sige meget om de svundne fem Aar. Modersmaalet lyder nu med Odelsret i Rettens Sale, i Kirke og Skole. Sønderjydske Ungdom vil om faa Aar være rustet og uddannet til paa mangfoldig Vis at deltage i Landets Styrelse baade i de gervundne Landsdele og det øvrige Land. Kræfter, som hidtil har ligget bundne, vil blive frigjort, og vi har Grund til at vente sundt Blod og friskt Liv, strømmende ud af det frigjorte Sønderjyllands Muld og Mennesker.

Derfor skal ogsaa I unge være i Feststemning den 10. Februar, med Tak og Ærbødighed mindes, hvad Fædrene har lidt og stridt, og med Løfte om sandt og dygtigt og trofast at træde i deres Fodspor. I skal være vaagne, trofaste og dygtige danske Drenge og Piger, der aldrig glemmer, hvad I skylder eders Hjemstavn og Fædreland. Hvis et Lands Ungdom bliver ormstukken, gaar Landet til Grunde. I alt, hvad der gælder Danmarks Værn og Danmarks Ære, maa I være blandt de første, I, Børnene af de Forældre, som for fem Aar siden frivillig valgte Danmark. —

rie. Ved den historiske Tids Begyndelse omkring Aar 800 boede der Danske og taltes der Dansk lige til Ejderen, der ogsaa af Sakserne og af Karl den Store anerkendtes som det danske Riges Sydgrænse. I de øde Sumpstrækninger og store Skove mellem Dannevirke og Ejder satte nogle faa og spredte tyske Nybyggere sig fast. Det var de første Tyskere paa Slesvigs Grund. Senere i Middelalderen indvandrede Friiserne langs Vestkysten og inddæmmede Marsklandet til Egnene mellem Husum og Tønder. Ingen af disse to Bosættelser var nogen egentlig Fare for den danske Nationalitet. Denne Fare begyndte først efter Valdemar Sejrs Død 1241, da Abels Slægt blev udelukket fra den danske Trone og saa som Hertuger i Sønderjylland søgte Forbindelse og Støtte sydpaa i det tyske Holsten. De rige og mægtige, dygtige, men hensynsløse Holstenere satte sig fast i Sønderjylland, købte den indfødte Storbondestand ud eller fordrev den ved Vold og Svig. Samtidig satte Hansekøbmænd og Haandværkere sig fast i de unge sønderjydske Købstæder. Hedeby-Slesvig talte Plattysk allerede i det 14. Aarhundrede, og snart fulgte Flensborg efter, medens Landet ydede større Modstand. Endnu omkring Aar 1800 taltes der overvejende Dansk af de bosiddende Bønder lige til Slesvigs og Husums Byporte; Angel og det øvrige Mellemslesvig var dansktalende i hele første Halvdel af det 19. Aarhundrede.

Men nye politiske Ulykker havde ramt Grænselandet. Valdemar Atterdag, Dronning Margrethe, Erik af Pommern havde maalbevidst og sejt kæmpet for at frigøre Sønderjylland for Holstens Kvæletag. Saa valgte man Christian af Oldenborg til Konge i Danmark, og han knyttede Slesvig og Holsten sammen i det berømte Ribeforlig af 1459, som Tyskerne har saa travlt med. Evig udelt sammen skulde det danske Kronland og det tyske Hertugdømme være. At man frejdig delte og udstykkede det Gang efter Gang ved I alle, og at Holstenerne og Gottorperne fik en uhyggelig Indflydelse, ved I ogsaa. En anden Ulykke blev den ellers i aandelig Henseende saa glædelige lutherske Reformation. Den førte med sig, at det tyske Sprog trængte frem som Kirkens, Skolens og Rettens Sprog ikke blot i Syd- og Mellemslesvig, men helt op i de nordslesvigske Flækker og Købstæder.

Efterretninger

om

Haderslev Katedralskole

i Skoleaaret 1924—25.

I. Skolens Indretning.

Haderslev Katedralskole er i Overensstemmelse med Loven af 24. April 1903 en fuldstændig højere Almenskole for Drengene og Piger, der undervises sammen undtagen i enkelte Særfag. Skolen bestaar af Mellemskolen, Realklassen og Gymnasiet.

Mellemskolen er en Barneskole, der i Tilslutning til Folkeskolens Undervisning for Børn i 11—12 Aars Alderen meddeler sine Elever en for det givne Alderstrin egnet højere Almenundervisning gennem fire etaarige Klasser.

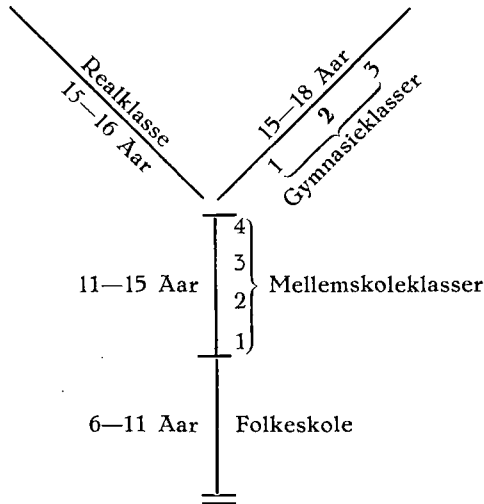
Mellemskolens Undervisning skal omfatte Religion, Dansk (med lette Læsestykker af Svensk), Engelsk, Tysk, Historie, Geografi, Naturhistorie, Naturlære, Regning og Matematik, Skrivning, Tegning, Legemsøvelser, kvindeligt Haandarbejde og Sang. Under Naturfagene medtages de væsentligste Træk af Sundhedslæren og nogen Kemi. Desuden kan der gives Undervisning i Sløjd eller andet Legemsarbejde, og i ældste Mellemsklasse er Latin valgfrit Fag.

Realklassen fortsætter Mellemskolens Undervisning efter den afsluttende Aarsprøve, og dens Elever underkaster sig efter et Aars Forløb »Realeksamen«, som giver Adgang til Ansættelse i Trafik-etaterne og til at læse videre ved forskellige højere Lærestudier (ofte dog med Tillægsprøver), ligesom den i Almindelighed kræves i Banker og Handelsvirksomhed.

Gymnasiet er treaarigt og bygger paa Mellemskolens Grundlag. Det bestaar af en klassisk-sproglig, — der dog kun oprettes, naar der melder sig mindst 5 Elever —, en matematisk-naturvidenskabelig og en nysproglig Linie. Der undervises i Religion, Dansk med de øvrige nordiske Sprog, Engelsk, Tysk,

Fransk, Latin, Græsk, Oldtidskundskab, Historie, Naturlære, Naturfag, Matematik, Legemsøvelser og Sang. Særfagene paa de tre Linier er Latin, Græsk — Matematik, Naturlære — Engelsk, Tysk.

Billedligt kan Skoleordningen fremstilles saaledes:

Studenter af klassisk-sproglig Retning har Adgang til samtlige Fagstudier ved Universitetet; det samme gælder for nysproglige Studenter, der dog for at blive Teologer maa underkaste sig en Tillægsprøve i Græsk. Studenterne af den matematiske Retning har Adgang til polyteknisk Lærestanstalt og til Universitetets matematisk-naturvidenskabelige Fakultet, til de andre Fakulteter med Tillægsprøve i Latin (for Teologer ogsaa Græsk).

Som Fordele ved den danske Almenskoleordning skal her fremhæves:

1. Barnet kan, hvis det har gode Evner, gaa fra Folkeskolen over i Mellemskolen ved 11 Aars Alderen.
2. Der skal ikke foretages noget Valg før ved Udgangen af Mellemskolen; i sidste Mellemskoleklasse undervises der i Latin, som kræves til Gymnasiets sproglige Linier. Skolen anbefaler alle Elever, som kan magte det, at deltage i Latinundervisningen.

3. Den samme Skole giver Adgang til Mellem-skole-, Real- eller Studenterafslutning.

Optagelse i Skolen

finder i Almindelighed kun Sted ved Skoleaarets Begyndelse og efter foregaaende Optagelsesprøve.

Til Optagelse i 1. (yngste) Mellemskoleklasse kræves:

1. **Dansk, mundtlig.** Der kræves af Eleven sikker, flydende og forstandig Oplæsning af et Stykke læst Prosa; desuden skal han (hun) prøves i Oplæsning af et Stykke ulæst fortællende Prosa, som efter Indhold og Sprogform maa antages at ligge inden for hans Alderstrins sædvanlige Fatteevne, og vise nogenlunde Sikkerhed deri. Efter Oplæsningen maa han, vejledet ved Eksaminators Spørgsmaal, kunne genfortælle, hvad han har læst, og vise, at han forstaar det. Han maa kunne udenad nogle enkelte, væsentlig fortællende Digte og være i Stand til at gøre Rede for deres Indhold. Ved Samtale paa Grundlag af det læste skal Eksaminator tillige forvisse sig om, at han har Øvelse i at finde Hovedleddene i en Sætning og i at kende de vigtigste Ordklasser og deres Bøjning.

2. **Dansk, skriftlig.** Han maa uden væsentlige Fejl i Retskrivningen kunne skrive et i Omfang passende Stykke, som dikteres langsomt for ham med Angivelse af Skilletegnene, og som ikke indeholder sjældne Ord eller Ordforbindelser. Fremdeles maa han være nogenlunde indøvet i at kunne gengive i Skrift et ham fortalt Stykke, som ikke er synderlig langt, og hvis Sætningsbygning og Indhold er let fatteligt. (Der fordres ikke, at Eleven skal kunne anbringe Skilletegn.)

3. **Regning.** Proven skal være baade skriftlig og mundtlig. Eleven maa kunne den lille Tabel med Sikkerhed og have Færdighed i at løse Opgaver i de fire Regningsarter med benævnte og ubenævnte Tal samt kunne anvende disse Regningsarter paa simple Opgaver i Reguladetri. Han maa endvidere have Kendskab til Brøkbegrebet i Almindelighed og kunne addere og subtrahere ensbenævnte Brøker. Han maa ogsaa kende Decimalbetegnelsen og kunne foretage Addition og Subtraktion af Decimalbrøker samt multiplicere saadanne

med en hel Multiplikator og dividere dem med en hel Divisor. Hovedregning maa han kunne udføre sikkert og hurtigt med mindre Tal.

4. **Skrivning.** Han maa kunne skrive latinsk Skrift tydeligt og nogenlunde pænt i en Bog med Pen og Blæk, saavel enkelte Bogstaver og Ord som hele Sætninger, der fylder en Linie eller derover. Ligeledes skal han prøves i Afskrift af et kort Stykke eller en Bog.

5. **Religion.** Eleven maa have lært de vigtigste Fortællinger af hele den bibelske Historie at kende gennem mundtlig Fortælling eller efter en let og kortfattet Bibelhistorie samt kunne nogle faa letfattelige Salmer. Der maa kun prøves i det sidste Forberedelsesaars Pensum.

6. **Historie.** Han maa have læst eller mundtlig faaet meddelt et efter Tidsfølgen ordnet Udvalg af Fortællinger om Hovedpersoner og Hovedbegivenheder fra hele Fædrelandshistorien og frit kunne genfortælle deres væsentlige Indhold. Der maa kun prøves i det sidste Forberedelsesaars Pensum.

7. **Geografi.** Han skal paa Grundlag af Landkortet, med eller uden Hjælp af en lille Lærebog, have vundet et ret fyldigt Kendskab til Danmarks Geografi og ligeledes, om end i mindre Omfang, til Norges og Sveriges. Fremdeles maa han have lært at orientere sig paa en Globus og et Europaskort, saa at han kender Verdensdelene og de store Verdenshave samt har en Oversigt over Europas vigtigste Lande og disses Hovedstæder.

8. **Naturhistorie.** Han skal gennem Iagttagelsesundervisning have vundet Kendskab til en Del, dog ikke ret mange, Hovedtyper af Dyr- og Planterverdenen, særlig til vore egne Husdyr og vore vigtigste Nytteplanter.

Elevernes Forældre og Værger ligesom ogsaa Elevernes tidligere Lærere har Tilladelse til at overvære den mundtlige Del af Optagelsesprøven.

Til Optagelse i de følgende Klasser kræves i Almindelighed, at Eleven staar paa vedkommende Klasses Standpunkt. Herom faas nærmere Oplysninger ved Henvendelse paa Skolen.

Skolebetaling.

Ministeriets Bekendtgørelse af 25. August 1919. § 3.

Skoleafgiftens Størrelse fastsættes paa Grundlag af den afgiftspligtige Indtægt efter følgende Skala — der formindskes noget i Forhold til Børnetallet —:

Af Forsørgere med en afgiftspligtig Indtægt af	Skoleafgift:	
	i Gymnasiet og Realklasserne for hver Elev	i Mellemskoleklasserne for hver Elev
4,050 til 5,000 inkl. svares	4 Kr. mdl.	3 Kr. mdl.
5,050 - 6,000 —	5 —	4 —
6,050 - 7,000 —	6 —	5 —
7,050 - 8,000 —	7 —	6 —
8,050 - 9,000 —	8 —	7 —
9,050 - 10,000 —	9 —	8 —
10,050 - 11,000 —	10 —	9 —
11,050 - 12,000 —	11 —	10 —
12,050 - 13,000 —	12 —	11 —
13,050 - 14,000 —	13 —	12 —
14,050 - 15,000 —	14 —	13 —
15,050 - 16,000 —	15 —	14 —
16,050 og derover —	16 —	15 —

Understøttelser.

Skolens Stipendier for Studenter her fra Skolen — det gamle Stipendium, det Iversenske, det Lutherske og det Holzkammske, alle fra før 1864 — er i Behold og valutaomregnet. De bestyres og bortgives af Konservatoratet (Stiftamtmand, Stiftsprovst, Borgmester). Herom kan faas Oplysning hos Rektor.

Ministeriet har i indeværende Skoleaar tillagt Skolen en Sum af 2190 Kr. til Understøttelser, Flids- og Opmuntringspræmier.

Desuden ejer Skolen et Hjælpebibliotek, hvorfra trængende og værdige Elever kan faa enkelte Skolebøger til Laans.

Skolens Bestyrelse.

Haderslev Katedralskole er helt igennem en Statsskole, som drives for Statsmidler og bestyres af Rektor og Lærerkollegiet under Undervisningsministeriets Kontrol.

Skolens Rektor træffes i Almindelighed paa Skolens Kontor hver Skoledag 12—1. I samme Tid kan Statstelefonen, Nr. 721, benyttes.

Ferier og Fridage.

Ifølge Anordning af 20. Juli 1920 gives der følgende Ferier:

Sommerferie 1. Juli til 14. August (17. August).

Efteraarsferie 6 Hverdage mellem 2 Søndage i Midten af Oktober.

Juleferie fra 23. December 14 Dage.

Paaskeferie fra Onsdag før til Tirsdag efter Paa-skedagene.

Pinseferie 2 Søgnedage samt 1. og 2. Pinsedag.

Desuden er Kongens Fødselsdag, Fastelavnsmådag, Lørdag efter Store Bededag, Grundlovsdagen og Valdemarsdagen (Genforeningsdagen) Fridage.

Skoleforsømmelser.

Bortset fra disse Ferier — og enkelte ekstraordinære Fridage — har Skolens Elever ubetinget Mødepligt. Lovlig Forsømmelsesgrund er kun Sygdom. Har en Elev paa Grund af Sygdom for- sømt Skolen, maa vedkommende medbringe en skriftlig Meddelelse om Fraværelsen og dens Aarsag. Hvis Hjemmet af ganske særlige Grunde — f. Eks. større Familiefester i den allernærmeste Slægt — ønsker Fritagelse for Skolegang for en Elev — maa Skolens Tilladelse indhentes i Forvejen. **Vi henstiller indtrængende til Hjemmene kun med særlig magtpaaliggende Grunde at anmode om saadan Fritagelse, som skader det regelmæssige Skolearbejde og virker som et uheldigt Eksempel.** Tilladelse til forlænget Ferie eller til Deltagelse i Fødselsdagsfester, Bryllupper og anden Selskabelighed vil i Almindelighed ikke blive givet.

Fritagelse for Gymnastik.

Naar en Elev ønskes fritaget helt eller delvis for Gymnastik i mere end een Uge, kræves der Lægeattest. Denne skal udfærdiges paa de af Undervisningsministeriet godkendte Blanketter, som udleveres paa Skolen.

Konfirmationsforberedelsen.

Det vil være bedst, at Eleverne gaar til Præsten i 3. (eller 4.) Mellemlasse, hvor der paa Timeplanen er taget Hensyn til den derved nødvendiggjorte Forsømmelse.

II. Afgangsprøver 1924.

Studeatereksamen bestodes af III Gymnasieklases 13

Elever saaledes:

a) klassisk-sproglig:

Peter Eduard Christensen Gadeberg, Søn af Mejeribestyrer G., Christiansfeld, med Karakteren $mg\frac{-}{+}$, 6,12 Points.

b) matematisk-naturvidenskabelig:

Erik Bølling Ladegaard, Søn af Ingeniør L., Haderslev, med $mg+$, 7,21 Points.

Johan Ottosen, Søn af Lektor O., Haderslev, med mg , 6,96 Points.

c) nysproglig:

Christian Nicolai Brodersen, Søn af Gaardejer B., Skrydstrup, med $mg+$, 7,34 Points.

Sonja Roose Hirth, Datter af Apoteker H., Gram, med mg , 7,11 Points.

Peter Anker Høfring, Søn af Landmand H., Tagkjær, med mg , 6,78 Points.

Karen Johanne Kristensen, Datter af Læge K., Sulsted, med mg , 6,91 Points.

Karl Frederik Johannsen Lund, Søn af Dyrlæge L., Ager-skov, med $g+$, 5,75 Points.

William Brorsen Nielsen, Søn af Overlærer N., Haderslev, med mg , 7,09 Points.

Karen Marie Strandskov Nøhr, Datter af afdød Redaktør N., Haderslev, med $mg\frac{-}{+}$, 6,17 Points.

Marie Schaumann, Datter af Fabrikant S., Haderslev, med mg , 6,91 Points.

Andrea Thulstrup, Datter af Kreaturhandler T., Haderslev, med mg , 7,08 Points.

Johannes Simon Wildfang, Søn af Muremester W., Haderslev, med $mg+$, 7,43 Points.

Realeksamen bestodes af de to Realklassers 31 Elever med følgende Resultat:

Georg Lund Andersen, Søn af Bagermester A., Haderslev, med $mg\frac{-}{+}$, 6,41 Points.

Gunvor Axelsdatter Blichfeld, Datter af forh. Postinspektør B., Haderslev, med $mg\frac{-}{+}$, 6,30 Points.

Thora Callo, Datter af Kreditforeningsdirektør C., Haderslev, med mg , 6,99 Points.

Ida Johanne Christensen, Datter af Installatør C., Haderslev, med $g+$, 5,56 Points.

- Andrea Dirks*, Datter af Lærer D., Haderslev, med mg+, 7,18 Points.
- Aage Wenning Hansen*, Søn af Fabrikant H., Fjelstrup, med mg, 6,67 Points.
- Gudrun Jensen*, Datter af Stationsforstander J., Haderslev, med mg, 6,91 Points.
- Hans Marius Jensen*, Søn af afdød Smedemester J., Haderslev, med mg, 6,67 Points.
- Kai Broch Kjeldgaard*, Søn af Tømmerhandler K., Haderslev, med g+, 5,51 Points.
- Jes Hansen Kleeberg*, Søn af afdød Slagtermester K., Haderslev, med mg÷, 6,20 Points.
- Johannes Theodor Nielsen*, Stiffader Købmand Mathiasen, Haderslev, med mg, 7,08 Points.
- Edith Jørgine Orbesen*, Datter af Gæstgiver O., Haderslev, med mg÷, 6,22 Points.
- Cathrine Adolphine Helene Andresen*, Datter af Fotograf A., Haderslev, med mg, 6,75 Points.
- Käte Johanne Bossen*, Datter af Mejeribestyrer B., Frøslev, med mg, 6,94 Points.
- Louise Katharine Hansen*, Datter af Førstelærer H., Jels, med g+, 5,94 Points.
- Christian Martensen Have*, Søn af Gaardejer H., Hørregaard, med ug÷, 7,60 Points.
- Martin Hede*, Søn af Postbud H., Flensborg, med mg, 7,04 Points.
- Signe Hjortkjær*, Datter af Stiftsprovst H., Haderslev, med mg+, 7,37 Points.
- Anton Georg Carl Hundevadt*, Søn af Købmand H., Haderslev, med g+, 5,65 Points.
- Christian Jensen*, Søn af Købmand J., Haderslev, med mg, 6,96 Points.
- Ruth Marie Margarethe Jensen*, Datter af fhv. Byraadssekretær J., Haderslev, med mg÷, 6,20 Points.
- Kirsten Marie Kiil*, Datter af Kaptajn K., Vonsbæk, med mg+, 7,48 Points.
- Peter Johannsen Knudsen*, Stiffader Vognmand J. Hansen, Haderslev, med mg, 6,92 Points.
- Gunder Christine Lei*, Datter af Gaardejer L., Ndr. Aastrup, med mg, 6,80 Points.
- Marie Margarethe Mathiesen*, Datter af Gaardejer M., Hoptrup, med g, 5,25 Points.
- Ingeborg Nissen*, Datter af Mejeriejer N., Haderslev, med mg÷, 6,29 Points.

Jens Peter Schmidt, Søn af Købmand S., Haderslev, med g+, 5,85 Points.

Helene Kristine Schultz, Datter af Rentier S., Haderslev, med mg $\frac{+}{-}$, 6,37 Points.

Ellen Smith, Datter af Pastor S., Øsby, med g+, 5,98 Points.

Søren Hans Søndergaard, Søn af Agent S., Flensborg, med g+, 5,88 Points.

Hans Andreas Sørensen, Søn af Købmand S., Haderslev, med ug $\frac{+}{-}$, 7,82 Points.

Mellemskoleeksamen. Af 4. Mellemskoleklassens 60 Elever udmeldtes *Thyra Kylling* før Eksamen, *Katrine Fredsted* blev syg under skriftlig Prøve og udmeldtes senere. De øvrige bestod alle Prøven. *Elisabeth Hornum*, *Inger Marie Beck*, *Mette Marie Petersen*, *Anna Nicolajsen* og *Chr. Duus* forlod Skolen med Mellemskoleeksamen, de øvrige fortsatte i Realklasse eller Gymnasium.

Den fuldstændig Optagelsesprøve til Gymnasiet (for Elever uden Mellemskoleeksamen) bestodes 28. og 30. Juni af *Oluf Marschner*.

Optagelsesprøven i Latin til I. G. er bestaaet af *Dora Schmidt*, *Otto Hallenberg*, *Jørgen Christensen*, *Sigrid Lehmann*, *Petra Refshauge*, *Peter Sparre* og *Jacob Mortensen*.

Desuden har *Bodil Teilmann* og *Kaj Broch Kjeldgaard* bestaaet Tillægseksamen her ved Skolen i Latin for Tandlæger og Farmaceuter.

III. Eleverne.

Da forrige Aars Indbydelsesskrift udsendtes, var der i den danske Afdeling 365 Elever, i den tyske 19 og i Forberedelsesskolen 125 Elever. Ved det nye Skoleaars Begyndelse (pr. 1. September 1924) var Tallene:

den danske Afdeling	380 Elever
Forberedelsesskolen	87 Elever

medens den tyske Afdeling var afviklet og ophørt.

I Skoleaarets Løb er Elever udmeldte, fordi de ikke kunde følge med, efter Konfirmationen, ved Bortrejse eller af andre Grunde; nye Elever — især

tilflyttede — er indmeldte. I Slutningen af Maj Maaned 1925 er der i

den egentlige Katedralskole	368 Elever
Forberedelsesskolen	85 Elever

I den følgende Fortegnelse opføres samtlige nuværende Elever i den egentlige Katedralskole med Fødselsdag og Fødselsaar samt Faderens (Moderens) Stilling; hvor intet Hjemsted er anført, er dette Haderslev.

III Gymnasieklasse.

k l.

1. Thorvald Hildebrandt, f. 28. 9. 05 (afd. Vognfabrikant)
2. Niels Jensen Rasmussen, f. 24. 1. 06 (Landmand, Overby)
- n s p.
3. Esther Ammundsen, f. 11. 8. 06 (Biskop)
4. Ingeborg D. M. Andersen, f. 5. 4. 06 (afd. Lærer)
5. Alfred Andresen, f. 8. 8. 04 (Postbudformand)
6. Oscar C. Dinsen, f. 12. 8. 06 (Postpakmester)
7. Elise B. Gabe, f. 14. 3. 07 (Læge, Christiansfeld)
8. Peter O. R. Greisen, f. 1. 8. 06 (afd. Læge)
9. Gedske K. Holm, f. 12. 10. 06 (Lærer)
10. Vibeke Jorsal, f. 18. 5. 07 (Forpagter, Grøngrøft)
11. Lars P. Nørgaard, f. 20. 8. 05 (Købmand, Gramby)
12. Bunde Refslund Poulsen, f. 2. 5. 06 (Landmand, Bovlund)
13. Kirsten Busk Rasmussen, f. 3. 7. 06 (Cyklehdl., Odense)
14. Kaj H. Sarup, f. 3. 12. 06 (Postkontrollør)
15. Anna M. Wind, f. 2. 10. 06 (Købmand)
16. Hans L. J. Wraae, f. 15. 10. 06 (afd. Rentier)

m n.

17. Niels la Cour Andersen, f. 30. 3. 07 (Dommer, Aabenraa)
18. Hans Dirks, f. 25. 11. 06 (Lærer)
19. Erling Fossum Hansen, f. 2. 11. 07 (Stationsforstander, Over Jerstal)
20. Hans L. S. Johansen, f. 25. 3. 07 (Handelsrejsende)
21. Hans E. Kruse, f. 19. 5. 06 (Skræddermester)
22. J. Georg Kuss, f. 14. 3. 07 (afd. Dyrlæge)
23. Svend Mortensen, f. 13. 9. 07 (Amissskolekonsulent)
24. Willy C. A. Schødt, f. 29. 11. 05 (Homøopatisk Læge)
25. L. Christian Sørensen, f. 28. 11. 05 (Kontorchef, Aabenraa)

II Gymnasieklasse.

k l.

1. Hans M. Boisen, f. 4. 12. 06 (Stedf. Landmand Jessen, Styding)
2. Johannes Hansen, f. 29. 8. 07 (afd. Landm., Højbogaard, Øsby)
3. Holger Nielsen, f. 18. 11. 08 (Overlærer)
4. Hans Hejselbjerg Paulsen, f. 28. 2. 05 (Landm., Ø. Løgum)
5. Robert Schmidt, f. 2. 5. 07 (Skomagermester)

n s p.

6. Peter Ammundsen, f. 28. 3. 08 (Broder til Nr. 3 i III.)
7. Torben E. Balthazar-Christensen, f. 22. 12. 07 (Dommer)
8. Jens H. Beck, f. 10. 6. 08 (Landmand, Jels)
9. Kristian Bindeballe, f. 27. 11. 06 (Landmand, Jels)
10. Joachim J. Hesselberg, f. 25. 8. 06 (Gæstg., Sommersted)
11. Dagmar Juhl, f. 2. 1. 08 (Landmand, Taarning)
12. Carsten Meyer-Petersen, f. 15. 8. 08 (Læge)
13. Bjarne Nissen, f. 5. 9. 06 (Lærer)
14. Martin Nissen, f. 16. 1. 07 (Landmand, Stevelt)
15. Antoni L. Petersen, f. 4. 9. 06 (Landmand, Kastvraa)
16. Thyra Sarup, f. 16. 5. 08 (Søster til Nr. 14 i III.)
17. Johannes Hausted Schmidt, f. 21. 3. 06 (Stadsdyrlæge)
18. Richard Th. Skov, f. 12. 12. 05 (afd. Bygmester)
19. Elisabeth Speth, f. 24. 8. 08 (Grosserer)
20. Tove Eeg Sørensen, f. 1. 9. 08 (Førstelærer, Hoptrup)
21. Astrid Tolderlund-Hansen, f. 1. 6. 08 (Sognepr., Fjelstrup)

m n.

22. Else Dyhr, f. 3. 12. 08 (Skræddermester)
23. Adalbert Holm, f. 1. 4. 08 (Broder til Nr. 9 i III.)
24. Edith Kjeldgaard, f. 12. 7. 08 (Tømmerhandler)
25. Hans Knudsen, f. 18. 6. 08 (Dyrlæge, Rødding)
26. Marie D. Lei, f. 4. 7. 06 (Landmand, Fredsted)
27. Hans C. Madsen, f. 28. 5. 07 (Slagtermester, Gram)
28. Gunnar Petersen, f. 29. 11. 06 (Tømmerhandler, Vejen)
29. Peter A. Petersen, f. 19. 8. 08 (Lærer)

I Gymnasieklasse.

k l.

1. Hans Magnus Bondesen, f. 8. 2. 08 (Skovarb., Pamhule)
2. Hans Jørgensen, f. 15. 8. 07 (Købmand)
3. Niels J. Møller, f. 19. 4. 08 (Sognepræst, Vonsbæk)
4. Hans Neumann, f. 2. 11. 08 (Landmand, Sdr. Vilstrup)
5. Otto Chr. F. Westphal, f. 20. 5. 08 (Malermester, Vedsted)
6. Anton Ostergaard, f. 15. 3. 08 (Stedf. Postbud Pryhs, Vonsbæk)

n s p.

7. Ragnhild Anker Jensen, f. 6. 9. 09 (Lektor)
8. Karl P. Bossen, f. 7. 7. 08 (Landmand, Rangstrup)
9. Jørgen F. Christensen, f. 24. 5. 07 (Landmand, Abkjær)
10. Otto Hallenberg, f. 8. 5. 07 (Bygmester, Vojens)
11. Kæthe-Marie Hansen, f. 7. 8. 09 (Lærer)
12. Alfred Jensen, f. 3. 12. 07 (Købmand, Hjerndrup)
13. Johannes Jensen, f. 6. 10. 09 (Stationsforstander)
14. Henning Larsen, f. 13. 11. 08 (Skovrider, Wedelsborg)
15. Sigrid Lehmann, f. 14. 8. 08 (Rentier, Christiansfeld)
16. Oluf Marschner, f. 13. 8. 07 (Læge, Glamsbjerg)
17. Jacob Peter Mortensen, f. 19. 11. 09 (Smedem., Mastrup)
18. Petra Refshauge, f. 1. 10. 08 (Landmand, Hvinderup)
19. Dora Schmidt, f. 14. 7. 08 (Landmand, Hoptrup)
20. Peter Sparre, f. 18. 7. 07 (Bykasserer, Christiansfeld)
21. Karen Margrethe Svensson, f. 28. 11. 08 (Redaktør)

m n.

22. Kirsten Buhl, f. 24. 11. 09 (Forpagter, Stendetgaard)
23. Jep Jepsen, f. 8. 1. 08 (Kasserer)
24. Svend B. Kjeldgaard, f. 19. 11. 09 (Broder til Nr. 24 i II.)
25. Bodil Strandskov Nøhr, f. 16. 12. 08 (afd. Redaktør)
26. Aage Petersen, f. 27. 11. 06 (Præst)
27. Christian Petersen, f. 26. 6. 08 (Førstelærer, Sdr. Hygum)
28. Inger Kristine Præholm, f. 23. 1. 09 (Møllebygger, Vonsbæk)
29. Niels Thomsen, f. 13. 5. 09 (Direktør)
30. Alfred R. Tonnesen, f. 26. 1. 08 (Møller, Mastrup)

Realklasse a.

1. Antoni Arens, f. 19. 9. 08 (Skomagermester, Kastvraa)
2. Kirsten Sparre Avnsted, f. 31. 5. 09 (Postm., Sommersted)
3. Wolle B. Dall, f. 3. 5. 08 (Landmand, Skyttesminde)
4. Leo Darling, f. 12. 5. 10 (Lærer)
5. Ingrid Gjede, f. 20. 6. 09 (Lærer)
6. Inge Fossum Hansen, f. 18. 4. 10 (Søster til Nr. 19 i III.)
7. Hanny K. M. Holm, f. 18. 3. 09 (Rentier)
8. Kurt E. Jensen, f. 2. 11. 07 (Købmand, Vojens)
9. Thorvald P. Jensen, f. 25. 5. 09 (Guldsmed, Vojens)
10. B. Katharine Jepsen, f. 4. 10. 08 (Enkefrue)
11. Jens P. Jessen, f. 17. 10. 07 (Rentier, Hoptrup)
12. Ernestine A. Jørgensen, f. 15. 6. 09 (Søster til Nr. 2 i I.)
13. Harry From Nielsen, f. 13. 8. 09 (Cigarhandler)
14. Hartvig Paulsen, f. 3. 8. 08 (Købmand)
15. Johan Petersen, f. 4. 1. 08 (Landmand, Hoptrup)
16. Anna Schaumann, f. 2. 9. 08 (Fabrikant)
17. Karla E. J. Schødt, f. 16. 6. 09 (Søster til Nr. 24 i III.)
18. Emmy M. Sørensen, f. 28. 6. 09 (Købmand)

Realklasse b.

1. Richard O. Andersen, f. 18. 12. 08 (Læge, Over Jerstal)
2. H. Mathilde Berg, f. 8. 11. 09 (Musiker)
3. Soffy M. Gelineck, f. 7. 9. 09 (Skotøjshandler)
4. Vagn Aa. Gram, f. 11. 11. 08 (Fabrikant, Vojens)
5. Anna Marie Hansen, f. 1. 6. 09 (Førstelærer, Kjelstrup)
6. Ellen Juhl, f. 10. 5. 08 (Kusk)
7. Laura Kruse, f. 23. 2. 08 (Gæstgiver, Galsted)
8. Ellen Larsen, f. 4. 8. 08 (Sagfører)
9. Maren Lei, f. 22. 1. 08 (Søster til Nr. 26 i II.)
10. Jørgen Lindhard, f. 22. 11. 09 (Amtslandinspektør)
11. Hans Peter Mathiesen, f. 21. 12. 08 (Smedem., Maugstrup)
12. Christine Raun, f. 6. 9. 09 (Landmand, Hejsager)
13. Jenny Westergaard, f. 27. 2. 09 (Skomagerm., Bramdrup)

4. Mellemskoleklasse a.

1. Inger Schack Andersen, f. 26. 5. 10 (Bankdirektør)
2. Harriet Bang, f. 11. 5. 10 (Overretssagfører)
3. Annegen Hansen, f. 20. 11. 09 (Søster til Nr. 2 i II.)
4. Kaj Henningsen, f. 3. 5. 09 (Inspektør)
5. Mads Henningsen, f. 4. 2. 09 (Inspektør)

6. Anna Elis. Iversen, f. 3. 1. 10 (Gymnastiklærer)
7. Ilse Jessen, f. 17. 3. 10 (Købmand)
8. Eduard A. Juhl, f. 25. 11. 09 (Vognmand)
9. Marie K. Kyster, f. 25. 6. 10 (Fiskehandler)
10. Niels Jensen Lund, f. 22. 4. 10 (Enkefrue)
11. Christian Madsen, f. 21. 10. 10 (Malermester, Øsby)
12. Karl Mielke, f. 13. 3. 10 (Hjulmager, Mølby)
13. Peder Nährstedt, f. 18. 6. 09 (Skræddermester)
14. Nis N. Overbeck, f. 16. 3. 09 (Slagtermester)
15. Peter Petersen, f. 22. 1. 10 (Lokomotivfører)
16. Hans Jørg. Reichardt, f. 2. 3. 10 (Bagermester)
17. Else Schumann, f. 6. 11. 09 (Søster til Nr. 16 i Ra.)
18. Erika Schmidt, f. 14. 11. 08 (Musikhandler)
19. Valdemar Jørg. Schrøder, f. 8. 11. 09 (Postkontrollør)
20. Margrethe Smith, f. 23. 5. 10 (Amtsassessor)
21. Magdalene Sørensen, f. 4. 6. 09 (Grosserer)
22. Anna El. Tørsleff, f. 2. 11. 10 (Frue, Overlærer)
23. Peter Østergaard, f. 9. 2. 10 (Landmand, Vonsbæk)

4. Mellemskoleklasse b.

1. Hans Poul Bekke, f. 27. 2. 10 (Bygningstekniker)
2. Bodil Marie Berthelsen, f. 23. 4. 10 (Ølhandler)
3. Christian J. Christensen, f. 2. 9. 10 (Købmand)
4. Kresten Dall, f. 4. 6. 10 (Murermester, Bjørndrup)
5. Frode Diemer, f. 3. 7. 09 (Adjunkt)
6. Henni Dorendorf, f. 6. 9. 09 (Tømremester)
7. Lauritz Chr. R. Greisen, f. 9. 10. 09 (Broder til Nr. 8 i III.)
8. Christine Hansen, f. 20. 6. 10 (Førstelærer, Jels)
9. Oscar Haue, f. 20. 6. 10 (Købmand, Vandling)
10. Ferdinand N. Have, f. 28. 3. 09 (Postkontrollør)
11. Holger Hildebrandt, f. 18. 9. 09 (Broder til Nr. 1 i III.)
12. Ove Hørlyck, f. 24. 7. 10 (Sognepræst, Sdr. Vilstrup)
13. Andreas L. T. Jacobsen, f. 3. 11. 08 (Driftsassistent)
14. Hans Christian Jensen, f. 12. 1. 10 (Stedf. Landmand Iver Hansen, Aarø)
15. Poul C. Klahsen, f. 1. 3. 10 (Stedf. Forretningsf. Bruun)
16. A. Elisabeth Mathiesen, f. 3. 9. 10 (Hospitalspræst)
17. Frederik Reinholdt, f. 15. 12. 09 (Lærer, Knud)
18. Johannes Chr. Speth, f. 20. 11. 09 (Broder til Nr. 19 i II.)
19. Carl Sørensen, f. 28. 7. 09 (Landmand)
20. Svend Vognsen, f. 29. 5. 09 (Enkefrue, Landm., Hoptrup)
21. Annie Vollstedt, f. 7. 12. 09 (Slagtermester)
22. Gerda H. Wind, f. 23. 7. 10 (Maskinhandler)
23. Karen Marie Wind, f. 11. 7. 10 (Søster til Nr. 15 i III.)
24. Inger Marie Wolf, f. 2. 3. 10 (Landmand, Hoptrup)
25. Ingeborg Wæver, f. 16. 9. 09 (Automobilhandler)

4. Mellemskoleklasse c.

1. Hans M. Bojsen, f. 4. 11. 10 (Enkefrue, Vojens)
2. Steffen Carlsen, f. 18. 7. 09 (Prokurist)
3. Nicolai Carstensen, f. 20. 5. 10 (fhv. Folkeskolerektor)
4. Betty Davidsen, f. 30. 4. 10 (Grundbogsfører)
5. Bent F. Dehlholm, f. 7. 4. 10 (Driftsbestyrer)
6. Vedel Tave Egebæk, f. 9. 8. 10 (Seminarielærer)

7. Tyge Haarløv, f. 20. 7. 10 (Stiftamtmand)
8. Erna Th. Hagedorn, f. 16. 12. 10 (Cyklehandler)
9. Aage Iversen, f. 7. 12. 09 (Købmand)
10. Jes P. Juhl, f. 2. 8. 09 (Landmand, Sdr. Vilstrup)
11. Friedrich W. Kuss, f. 8. 11. 10 (Broder til Nr. 22 i III.)
12. Nis Madsen, f. 8. 8. 10 (Lagerist, Vojens)
13. Hans Meyer Petersen, f. 13. 2. 10 (Broder til Nr. 12 i II.)
14. D. C. Marichen Møller, f. 22. 12. 09 (Overportør)
15. Carl Christian Nielsen, f. 31. 7. 10 (Boghandler)
16. Sigrid Nielsen, f. 28. 1. 10 (Søster til Nr. 3 i II.)
17. Poul H. Outzen, f. 6. 6. 08 (Konsul)
18. Christian Schmidt, f. 12. 9. 10 (Bagermester, Vojens)
19. Kurt Schramm, f. 15. 1. 10 (Banekasserer)
20. Holger Skovrup, f. 4. 9. 09 (Vognmand)
21. Andreas Skytt, f. 15. 3. 09 (Rentier)
22. Knud Smith, f. 18. 2. 10 (Sognepræst, Øsby)
23. Hans Vollstedt, f. 31. 8. 09 (Slagtermester)

3. Mellemskoleklasse a.

1. Edith Bang, f. 28. 9. 11 (Søster til Nr. 2 i 4 a.)
2. Anna Callø, f. 26. 10. 10 (Kreditforeningsdirektør)
3. Aage Christensen, f. 11. 1. 11 (Postassistent)
4. Holger Christensen, f. 15. 4. 11 (Installatør)
5. Hans Damgaard, f. 21. 6. 11 (Købmand)
6. Alma Eggert, f. 5. 4. 11 (Stedf. Sognepr. Nielsen, Vedsted)
7. Marie Eggert, f. 9. 3. 10 (Søster til Nr. 6)
8. Sven From, f. 5. 7. 10 (Landmand, Fjelstrup)
9. Poul-Erik Gjerløv, f. 29. 6. 09 (Overbetjent)
10. Bent K. Gram, f. 16. 5. 10 (Broder til Nr. 4 i R b.)
11. Antonie Grundal, f. 1. 6. 11 (Landmand, Vonsmose)
12. Hans Hansen, f. 11. 11. 09 (Postbud)
13. Holger Hansen, f. 8. 7. 10 (Maskinhandler, Fjelstrup)
14. Carl Kellmann, f. 5. 4. 11. (Stationsforstander, Hammelev)
15. Anna Elis. Kølæk-Hansen, f. 31. 12. 10 (Førstelærer, Sdr. Vilstrup)
16. Knud Lindhard, f. 10. 1. 11 (Broder til Nr. 10 i R b.)
17. Max Mortensen, f. 30. 9. 11 (Broder til Nr. 23 i III.)
18. Nicolaj Møller, f. 27. 11. 09 (Mejeribestyrer, Moltrup)
19. Edvard Nahrstedt, f. 1. 3. 11 (Broder til Nr. 13 i 4 a.)
20. Asta From Nielsen, f. 9. 3. 11 (Søster til Nr. 13 i R a.)
21. Thomas Nissen, f. 28. 3. 11 (Postbud)
22. Anne K. Steffensen, f. 15. 8. 11 (Arbejdsmand, Vedsted)
23. Gustav Tolderlund-Hansen, f. 2. 2. 11 (Broder til Nr. 21 i II.)

3. Mellemskoleklasse b.

1. Erik Ascanius, f. 12. 10. 10 (Lektor)
2. Olav Christensen, f. 2. 2. 10 (Arbejdsmand)
3. Arne Diemer, f. 17. 10. 10 (Broder til Nr. 5 i 4 b.)
4. Albert Frost, f. 6. 5. 11 (Amtskasserer)
5. Edgar Gjede, f. 27. 12. 10 (Broder til Nr. 5 i R a.)
6. Christian Hansen, f. 20. 10. 10 (Broder til Nr. 5 i R b.)
7. Iver N. Hansen, f. 4. 12. 10 (Bankkasserer)
8. Magnus Hansen, f. 20. 7. 10 (Landmand, Hjerndrup)
9. Nis Hesselberg, f. 9. 3. 10 (Broder til Nr. 10 i II.)

10. Viggo Roose Hirth, f. 25. 9. 10 (Apoteker, Gram)
11. Elfriede Hoegh, f. 4. 4. 11 (Skomagermester)
12. Erik Jessen, f. 25. 4. 11 (Landmand, Kroghøj, Hoptrup)
13. Kristian N. Kjer, f. 4. 12. 08 (Mejeribestyrer, Sdr. Vilstrup)
14. Gudmund Larsen, f. 13. 9. 10 (Broder til Nr. 14 i I.)
15. Hans Lauesen, f. 18. 8. 10 (Forpagter, Ejsbøl)
16. Poul Mathiesen, f. 4. 7. 11 (Skræddermester)
17. Johannes Meyer, f. 18. 5. 11 (Boghandler)
18. Fritz G. T. Møller, f. 22. 2. 11 (Broder til Nr. 3 i I.)
19. Olga Mørck, f. 28. 4. 11 (Rentier)
20. Hans Chr. Nicolaisen, f. 17. 9. 10 (Skræddermester)
21. Niels Petersen, f. 6. 11. 10 (Landmand, Moltrup)
22. Erik Ravn, f. 18. 6. 10 (Landmand, Lunding)
23. Nis Rudebeck, f. 6. 12. 09 (Sadelmager, Over Jerstal)
24. Henriette Schmidt, f. 19. 10. 10 (Skomagermester)
25. Bjørn Jessen Svansson, f. 9. 10. 10 (Broder til Nr. 21 i I.)

2. Mellemskoleklasse a.

1. Jørgen N. Adolphsen, f. 11. 9. 11 (Snedkermester)
2. Ruth Andersen, f. 7. 4. 11 (Søster til Nr. 1 i R b.)
3. Sigrid Anker Jensen, f. 14. 3. 12 (Søster til Nr. 7 i I.)
4. Helga Th. Callo, f. 5. 7. 12 (Søster til Nr. 2 i 3 a.)
5. Hans Christian Carstensen, f. 27. 11. 11 (Malermester)
6. H. Oscar Christensen, f. 2. 5. 12 (Broder til Nr. 3 i 4 b.)
7. Gunnar N. Dall, f. 9. 11. 10 (Broder til Nr. 3 i R a.)
8. Gudrun Diemer, f. 21. 1. 12 (Søster til Nr. 5 i 4 b. og Nr. 3 i 3 b.)
9. Niels Jakob Eggert, f. 8. 8. 12 (Broder til Nr. 6 og 7 i 3 a.)
10. Anna Elis. Fogt, f. 29. 9. 11 (Pedel)
11. Albert Frilund, f. 3. 9. 11 (Landmand, Aarø Sundvej)
12. Julius P. Hansen, f. 18. 8. 11 (Broder til Nr. 11 i I.)
13. Dorteia E. A. Hinrichsen, f. 20. 10. 12 (Automobilhandler)
14. A. Johanne E. T. Jacobsen, f. 20. 8. 11 (Søster til Nr. 13 i 4 b.)
15. Niels Johnsen, f. 6. 11. 11 (Købmand, Maugstrup)
16. Hans Chr. Juhl, f. 17. 6. 10 (Branddirektør)
17. Peter N. Juhl, f. 17. 6. 10 (Broder til Nr. 16)
18. Kaj G. Kaaber, f. 14. 9. 11 (Godsekspeditor)
19. Bodil M. Kiil, f. 27. 12. 11 (Kaptajn, Vonsbæk)
20. Ralf U. Fr. Kryck, f. 16. 4. 10 (Enkefru Boysen)
21. Ejvind R. Kølback-Hansen, f. 5. 1. 12 (Broder til Nr. 15 i 3 a.)
22. Karen Lauritzen, f. 12. 8. 12 (Lærer)
23. Hans Bojsen Lei, f. 12. 8. 12 (Landmand, Ndr. Aastrup)
24. Ruth Lindhard, f. 28. 9. 12 (Søster til Nr. 10 i R b. og til Nr. 16 i 3 a.)
25. Elna Ludvigsen, f. 29. 6. 12 (Købmand)
26. Christian H. Michaelsen, f. 6. 11. 11 (Kulgrosserer)
27. Mads Mørup, f. 16. 2. 11 (Bankbud)
28. Mathias Nissen, f. 23. 7. 12 (Landmand, Kjelstrup)
29. Helga Olsen, f. 3. 4. 12 (Blikkenslager)
30. Inger Paulsen, f. 29. 9. 10 (Toldkontrollør)
31. Ketty M. K. Pedersen, f. 8. 3. 12 (Officiant)
32. Peter Petersen, f. 14. 2. 12 (Broder til Nr. 21 i 3 b.)
33. Anna Ravn, f. 9. 6. 11 (Arbejdsmand)
34. Erik Rendal, f. 14. 12. 12 (Politimester)

- 35 Dorthea M. Schultz, f. 14. 2. 12 (Rentier)
- 36 Carl H. Speth, f. 2. 8. 11 (Broder til Nr. 19 i II og til Nr. 18 i 4 b.)
37. Marie Elisabeth Voss, f. 1. 3. 11 (Købmand)

2. Mellemskoleklasse b.

1. Kirsten Bang, f. 6. 6. 12 (Baneassistent)
2. Mogens Schak Barfod, f. 24. 10. 11 (Sognepræst, Moltrup)
3. Karl Lauritz Bekke, f. 14. 12. 11 (Broder til Nr. 1 i 4 b.)
4. Thomas E. Bojsen, f. 3. 4. 12 (Broder til Nr. 1 i 4 c.)
5. Carl Fr. Carstensen, 2. 8. 11 (Konditor)
6. Johanne Dirks, f. 3. 1. 13 (pens. Lærer)
7. Toni Fahrendorff, f. 4. 3. 11 (Konditor)
8. Anna Fredsted, f. 28. 8. 11 (Landmand, Rougstrup)
9. Agnete Fossum Hansen, f. 25. 2. 12 (Søster til Nr. 19 i III. og til Nr. 6 i R a.)
10. Grethe Hansen, f. 14. 5. 12 (Øjenlæge)
11. Holger Hansen, f. 3. 6. 11 (Automobilhandler)
12. Peter Th. Hansen, f. 3. 4. 12 (Broder til Nr. 11)
13. Makoline Hansson, f. 10. 9. 11 (Enkefrue, Jordemoder, Arnitlund)
14. Walter Hundevadt, f. 10. 1. 12 (Købmand)
15. Helga Iversen, f. 8. 3. 12 (Enkefrue)
16. Broder Chr. Knudsen, f. 5. 1. 12 (Landmand, Mastrup)
17. Johannes Kyster, f. 4. 8. 11 (Broder til Nr. 9 i 4 a.)
18. Agnete F. Lauesen, f. 25. 2. 12 (Søster til Nr. 15 i 3 b.)
19. Helga Lei, f. 23. 6. 12 (Søster til Nr. 26 i II. og til Nr. 9 i R b.)
20. Carla Lorenzen, f. 21. 10. 11 (Prokurist)
21. Karl Max Mikkelsen, f. 8. 9. 11 (Købmand)
22. Eigil Hofgaard Nielsen, f. 21. 12. 09 (Agent)
23. Christine E. Orbesen, f. 23. 2. 11 (Gæstgiver)
24. Carl Overbeck, f. 6. 9. 11 (Postbud)
25. Poul Petersen, f. 29. 11. 11 (Repræsentant)
26. Jørgen Pors, f. 2. 8. 11 (Landmand, Sverdrup)
27. Nis O. Høyer Pors, f. 22. 7. 10 (Broder til Nr. 26)
28. Peter Refshauge, f. 20. 10. 11 (Maskinmester)
29. Heinrich Schacht, f. 3. 6. 12 (Lærer)
30. Valborg Schmidt, f. 16. 5. 11 (Købmand)
31. Mads W. Sohl, f. 16. 5. 11 (Landmand, Ringtved)
32. Johanne Thielst, f. 11. 9. 10 (Købmand)
33. Elisabeth Thorsen, f. 2. 10. 11 (Købmand)
34. Christian Thuesen, f. 15. 1. 13 (Møllejejer, Moltrup)

1. Mellemskoleklasse a.

- 1 Børge Schack Andersen, f. 3. 4. 12 (Broder til Nr. 1 i 4 a.)
2. Marie G. Bagger, f. 20. 1. 13 (Chauffør)
- 3 Hans Christian Buhl, f. 2. 9. 12 (Broder til Nr. 22 i I.)
4. Baltzer Jørgensen Bøg, f. 8. 5. 12 (Landmand)
5. H. Erik Dehlholm, f. 30. 11. 12 (Broder til Nr. 5 i 4 c.)
6. Johannes N. Dirks, f. 28. 3. 13 (Broder til Nr. 18 i III.)
7. Walter Grün, f. 25. 5. 12 (Agent)
- 8 Ingeborg M. Hadberg, f. 7. 4. 13 (Toldbetjent, Kjelstrup)
- 9 Asbjørn J. Hansen, f. 27. 7. 10 (Landmand, Bramdrup)

- 10 Inge Marie Hansen, f. 5. 9. 12 (Overlærer)
- 11 Ingeborg Hansen, f. 1. 5. 13 (Søster til Nr. 11 og 12 i 2 b.)
- 12 Hans Kurt Horst, f. 25. 6. 13 (Bogholder)
- 13 Sigrid Iversen, f. 11. 3. 13 (Søster til Nr. 6 i 4 a.)
- 14 Gustav P. Kaiser, f. 25. 2. 13 (Enkefrue, Syerske)
- 15 Inge D. Bølling Ladegaard, f. 8. 8. 12 (Ingeniør)
- 16 Anne Kath. Michaelsen, f. 31. 10. 11 (Landmand, Styding)
- 17 Charles Chr. Møller, f. 26. 3. 12 (Broder til Nr. 14 i 4 c.)
- 18 Vilhelm J. C. Nasser, f. 15. 11. 12 (Barber)
- 19 Rigmor From Nielsen, f. 6. 11. 12 (Søster til Nr. 13 i R a. og Nr. 20 i 3 a.)
- 20 Edith El. Olesen, f. 1. 11. 12 (Montør v. Telegraf, Hammelev)
- 21 Laura J. Otzen, f. 25. 12. 11 (Bagermester)
- 22 Ingeborg Kath. Petersen, f. 24. 9. 12 (Købmand)
- 23 Jacob Petersen, f. 8. 11. 12 (Smedemester, Erlev)
- 24 Harald C. A. Ritz, f. 24. 7. 12 (Papirhandler)
- 25 Ejnar Schmidt, f. 24. 8. 12 (Broder til Nr. 18 i 4 a.)
- 26 Magda Hausted Schmidt, f. 28. 10. 11 (Søster til Nr. 17 i II.)
- 27 Peter Hansen Skov, f. 30. 6. 13 (Landmand, Simmersted)
- 28 Viktor Skytt, f. 1. 2. 13 (Broder til Nr. 21 i 4 c.)
- 29 Johannes Skøtt, f. 15. 12. 12 (Arbejdsmand)
- 30 Ellen Smith, f. 13. 6. 12 (Søster til Nr. 20 i 4 a.)
- 31 Martin J. J. Wind, f. 27. 8. 12 (Købmand)

1. Mellemskoleklasse b.

1. Poul Chr. Berthelsen, f. 23. 2. 12. (Broder til Nr. 2 i 4 b.)
2. Asmus Christensen, f. 9. 2. 12 (Købmand, Vojens)
3. Anna Clausen, f. 8. 9. 11 (Gartner, Kristiansdal)
4. Christian Fredsted, f. 4. 9. 11 (Landmand, Kalstrup)
5. Viktor C. Goos, f. 6. 10. 13 (Hestehandler, Nr. Vilstrup)
6. Henry Th. Hagedorn, f. 29. 3. 12 (Broder til Nr. 8 i 4 c.)
7. Nicolai Hansen, f. 10. 6. 12 (Bankbogholder)
8. Walter Fedder M. Hansen, f. 6. 3. 13 (Typograf)
9. Poul M. Kierkegaard Hornum, f. 12. 5. 12 (Købmand)
10. Alfred Chr. Huus, f. 29. 8. 12 (Skotøjshandler, Hoptrup)
11. Axel E. Chr. Iversen, f. 12. 8. 12 (Købmand)
12. Peter Rudebeck Jansen, f. 4. 6. 13 (Snedkermester)
13. Wilhelm Carl Jansen, f. 5. 3. 12 (Broder til Nr. 12)
14. Anton Christian Jepsen, f. 25. 3. 12 (Kasserer)
15. Helene Karstoft, f. 16. 11. 12 (Kreaturhandler)
16. Peter Kjørulf Knudsen, f. 7. 10. 11 (Landmand, Grødebøl)
17. Matthias Kragh, f. 24. 9. 13 (Landmand, Sdr. Vilstrup)
18. Oluf Kragh, f. 25. 2. 12 (Broder til Nr. 17)
19. Valdemar A. Larsen, f. 18. 10. 11 (Husmand, Nustrup)
20. Ove Lund, f. 9. 9. 12 (Fotograf)
21. Karl Jensen Mylliin, f. 1. 9. 11 (Enkefrue)
22. Aksel Nissen, f. 9. 5. 11 (Landmand, Hammelev)
23. Jørgen Hansen Nissen, f. 19. 5. 13 (Snedkermester)
24. Laura Dorth. Nissen, f. 11. 6. 12 (Landmand, Lunding)
25. Ellen Petersen, f. 9. 3. 13 (Snedkermester)
26. Hans Petersen, f. 11. 2. 13 (Landmand, Hoptrup)
27. Jeppe Hansen Poulsen, f. 30. 12. 12 (Landmand, Moltrup)
28. Nissine Jørgine Schrøder, f. 18. 4. 13 (Murermester)
29. Esther Dyrberg Skytt, f. 7. 7. 13 (Entrepr., Sommersted)

30. Poul Joachim Speth, f. 25. 2. 13 (Broder til Nr. 19 i II. og til Nr. 18 i 4 b. og til Nr. 36 i 2 a.)
 31. Sven F. T. Svensson, f. 15. 1. 13 (Broder til Nr. 21 i I. og til Nr. 25 i 3 b.)
 32. Chresten J. Thorøe, f. 23. 11. 12 (Landmand, Aastrup)

IV. Lærerne.

Under 8. Juli 1924 udnævnte Kongen Adjunkt ved Haderslev Katedralskole Dr. phil. Frøken Hilda N. H. Petersen til Lektor ved Skolen fra 1. August s. A. at regne.

V. Undervisningen.

Fordelingen af Fag og Timer har været følgende:

<i>Rektor Dr. Karl Mortensen:</i> Dansk II n, I k + m; Latin II n	12 Timer
<i>Lektor Ottosen:</i> Religion 4 a, 4 b, 4 c, 3 a, 3 b; Naturfag III k + n, I k, I n; Naturhistorie R b, 4 b, 3 a; Geografi 3 b, 2 a; Sang med hele Skolen	30 Timer
<i>Lektor Ascanius:</i> Historie II k + m, I n, R a, R b, 4 b, 2 b. Fransk III, II n, I k + m, R b.....	35 Timer
<i>Lektor Reincke:</i> Historie III, II n, I k + m; Tysk III n, III m, R a, R b, 4 c; Fransk II k + m, R a	33 Timer
<i>Lektor Dr. Andersen:</i> Engelsk III k + m, III n, I k + m, I n, R b, 4 a, 3 b, 2 a; Historie 1 b....	34 Timer
<i>Lektor Anker Jensen:</i> Dansk I n, R b, 4 b, 3 a, 3 b; Latin 4 a + b + c (i to Hold)	28 Timer
<i>Lektor Dr. Moth:</i> Latin III k, II k; Græsk III k, I k; Oldtidskundskab I n, I m	24 Timer
<i>Lektor Willesen:</i> Matematik III m, II k, II n, II m, R a, 4 a, 2 a	34 Timer
<i>Lektor Frk. Dr. Petersen:</i> Fysik II m, R a, 3 a, 3 b, 2 a, 1 a; Matematik III k + n, I k, I n, I m, 3 b	34 Timer
<i>Adjunkt Maltbæk:</i> Naturfag III m, II m, II n, I m; Naturhistorie 3 b, 2 a, 2 b, 1 b; Geografi 4 a, 2 b; Gymnastik R a + R b, 4 a + b + c, 1 a + b, 1 Time med Ikke-Sangere	31 Timer
<i>Adjunkt Diemer:</i> Dansk III, 4 a, 4 b, 2 b; Historie 4 a, 4 c, 3 a, 3 b, 2 a, 1 a; 2 Tim. Sanginspektion	31 Timer
<i>Adjunkt M. Jensen:</i> Fysik III m, I m, 2 b, 1 b; Matematik R b, Regning 1 a, 1 b	30 Timer
<i>Adjunkt Bredkjær:</i> Tysk II n, 4 b, 3 b; Dansk II k + m, R a, 4 c, 2 a, 1 b	32 Timer

<i>Adjunkt Langkilde:</i> Naturfag II k; Naturhistorie R a, 4 a, 4 c, 1 a; Geografi R a, R b, 4 b, 4 c, 3 a, 1 a, 1 b; Fysik 4 a, 4 b, 4 c	30	Timer
<i>Adjunkt Østergaard:</i> Engelsk II k + m, II n, R a, 4 b, 4 c, 3 a, 2 b; Tysk I n	32	Timer
<i>Adjunkt Dirckinck-Holmfeld:</i> Religion I k + m, I n, 2 a, 2 b, 1 a, 1 b; Latin III n, I k, I n; Græsk II k; Oldtidskundskab III m + n, II k, II m, II n	33	Timer
<i>Mellemskolelærerinde Frk. C. Christensen:</i> Tysk 2 a, 1 a; Gymnastik med Pigerne	33	Timer
<i>Mellemskolelærer Kalsbøll:</i> Fysik R b; Matematik 4 b, 4 c, 3 a; Tegning med hele Skolen	35	Timer
<i>Mellemskolelærerinde Fru J. Nielsen:</i> Tysk 4 a, 3 a, 2 b, 1 b; Skrivning 2 a, 2 b; Haandarbejde med Pigerne	35	Timer
<i>Gymnastiklærer Iversen:</i> Skrivning 4 a, 4 b, 4 c, 3 a, 3 b, 1 a, 1 b; Gymnastik III, II, I, 4 a + b + c, 3 a + b, 2 a + b; 2 Timer med Ikke-Sangere	34	Timer
<i>Seminarieforstander Skat Rørdam:</i> Religion III, II k + m, II n.....	3	Timer
<i>Lærerinde Fru Abel:</i> Dansk 1 a; Regning 2 b....	10	Timer

Lektor Ottosen har skriftlig Inspektion og Tilsyn med Inventar, Lektor Ascanius ydre og Adjunkt Diemer indre Inspektion; Inspektrice er Frk. Christensen. Lektor Reincke er Skolens Regnskabsfører og Kasserer. Lektor Anker Jensen er Skolens Bibliotekar.

Lovsøng hver Skoledag Kl. 9 under Ledelse af Lektor Ottosen eller Frk. Inger Ottosen. I Almindelighed har Lektor Ottosen indledet Skolens Arbejde med en Andagt Mandag Morgen og afsluttet Ugen paa samme Maade Lørdag Eftermiddag.

Hvor mange Timer der har været tillagt de forskellige Fag, ses af følgende Oversigt:

Fag	III G			II G			I G			R		4 M			3 M		2 M		1 M		Timer ugentlig
	kl	ns	mn	kl	ns	mn	kl	ns	mn	a	b	a	b	c	a	b	a	b	a	b	
Religion	1	(1)	(1)	1	1	(1)	1	1	(1)			1	1	1	2	2	2	2	2	2	20
Dansk	4	(4)	(3)	4	4	(4)	4	4	(4)	4	4	5	5	5	4	4	4	4	5	5	69
Engelsk	2	5	(2)	2	5	(2)	2	5	(2)	4	4	4	4	4	4	4	5	5			59
Tysk		4	(1)		4			4		3	3	3	3	3	3	3	3	3	6	6	52
Fransk	4	(4)	(4)	4	4	(4)	4	4	(4)	5	5										30
Latin	5	3		5	4		6	4				4	(4)	4							35
Græsk	6			6			6														18
Oldtidskundskab		1	(1)	1	1	1	1	1	(1)												6
Historie	4	(4)	(4)	3	3	(3)	3	3	(3)	2	2	2	2	2	3	5	2	2	3	3	42
Geografi										2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	22
Naturhistorie										2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	22
Naturfag i Gymn.	2	(2)	2	2	2	3	2	2	3												18
Fysik og Kemi			6			6			6	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	40
Matematik og Regning	2	(2)	6	2	2	6	2	2	6	6	6	7	7	7	6	6	5	5	4	4	91
Skrivning												1	1	1	1	1	1	1	2	2	11
Tegning												1	1	1	1	1	2	2	2	2	13
Kvindeligt Haandarbejde												2	2	2	2	2	2	2	2	2	18
Sang	1	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	1	(1)	2	(2)	2	(2)*	7
Gymnastik, Dreng	4	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	4	(4)	(4)	4	(4)	4	(4)	(4)	4	(4)	3	(3)	3	(3)**	30
Gymnastik, Piger	3	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	3	(3)	(3)	3	(3)	3	(3)	(3)	3	(3)	3	(3)	3	(3)	24

*) + 1 ugentlig Time for hele Skolen. **) + 2 Timer med ikke syngende Dreng.

For de latinlæsende af 4 M er taget en ugentlig Time fra
Dansk, Matematik, Skrivning, Tegning.

VI. Oversigt over det i Skoleaaret 1924—25 udførte Arbejde.

Religion.

I **Mellemskolen** benyttes Hertz' Bibelhistorie, Lofths Lærebog og Ottosens Salmer og Lovsange.

1. M. a. og b. Bibelhist. S. 1—70, Stykker af Ussings lille Missionshistorie; Salmer.

2. M. a. og b. Bibelhist. S. 33—80; Ussings Missionshistorie; Salmer.

3. M. a. og b. Bibelhist. og Lærebog ud; Salmer; Læsning i det nye Testamente.

4. M. a., b. og c. Apostlenes Gerninger, Stykker af Evangelier og Breve.

I **Gymnasiet** i Foredrag og Samtaler I Hovedtræk af Religionshistorien; Stykker af Skovgaard-Petersen: Ungdommens Bog, II Danmarks Kirkehistorie i 19. Aarh. Oversigt over Missionshistorien, III Kirkehistoriske Skikkelser fra Oldtid og Middelalder.

Dansk.

I **Mellemskolen** benyttes Clausen og Hansens Læsebog I—III, som Grammatik Bæk 50 Paragraffer, Falbe-Hansen og Keller Svenske Læsestykker samt enkelte Litteraturhæfter.

1. M. a. og b. Det meste af Læsebog I, Grammatik, Digte udenad, Genfortælling og Diktat.

2. M. a. og b. Læsebog II, omtr. 145 S., 5 Digte udenad, Grammatik, skr. Genfortælling, oplæst for Klassen Scener af Holberg og Hostrup samt andre Litteraturprøver.

3. M. a. og b. Læsebog III, omtr. 70 S., Svensk omtr. 20 S., Grammatik, Digte udenad, Hertz' Sparekassen, Genfortælling og fri Stil.

4. M. a., b. og c. Læsebog III (Udvalg), omtr. 50 S. Svensk, Grammatik, fri Stil og Genfortælling. Litteraturværker: a. Blicher: Røverstuen, Hertz: Sparekassen. b. Røverstuen, Heiberg: Nej—Ja. c. Søstrene paa Kinnekullen, Røverstuen.

I **Realklasserne** benyttes Clausen og Hansens Læsebog for Realklassen, Anker Jensens Sproglære og enkelte Litteraturhæfter.

Ra. Læsebogen (Udvalg), Grammatik, Stil, Ibsen. Kongsemnerne, Heiberg: Syvsoverdag.

Rb. som Ra., men af Litteratur Holberg: Jeppe paa Bjerget, Hertz: Svend Dyrings Hus.

I **Gymnasiet** benyttes Karl Mortensens Litteraturhistorie og Litteraturudvalg, Bertelsens Oldn. Læsebog og Sproghistorie, Agerskov og Nørregårds Svensk Læsebog samt Enkeltudgaver af Litteraturværker.

I k+m. Runeindskrifter, Oldtid og Middelalder efter Litteraturudvalg 1. og 4. H., særlig Runer, Eddadigtning, Sagaer og Folkeviser. Hertz: Svend Dyrings Hus. Litteraturprøver fra nyere Tid i Tilslutning til det læste. Svensk omtr. 100 Normalsider efter Læsebogen. Dispositionsøvelser og Hjemmestile.

I n. I Litteraturhistorie og Litteraturlæsning fra Middelalderen til Ewald. Holberg: Jeppe paa Bjerget, Wessel: Kærlighed uden Strømper. 100 Normalsider Svensk. 18 Hjemmestile.

II k+m, II n. I Litteraturhistorie og Litteraturlæsning fra Folkevisen til Aar 1800, særlig Holberg-tiden. Holberg: Erasmus Montanus. 25 Sider Oldnordisk. Hjemmestile. II k+m har desuden læst Wessel: Kærlighed uden Strømper, Ibsen: Kongsemnerne.

III. Afsluttet Litteraturhistorie, Litteraturlæsning og Sproghistorie samt repeteret Eksamenspensum. Læst Oehlenschläger: Aladdin, Heiberg: En Sjæl efter Døden, Chr. Winther: Hjortens Flugt og Drachmann: Der var engang —.

Tysk:

I **Mellemskolen** benyttes Reincke: Begynderbog, Læsebog for Mellemskolen, Grammatik, Stiløvelser og Taleøvelser B.

1 M. a og b. Læsebogen omtrent 40 S. med tilsvarende Stiløvelser og Grammatik.

2 M. a. og b., 3 M. a. og b. Læsebogen omtr. 50 S., Stiløvelser og Grammatik.

4 M. a., b. og c. Læsebog omtr. 50 S. Stiløvelser, Taleøvelser, Grammatik. Ekstemporalt eller højt-læst: Ottilie Wildermuth: Der Einsiedler im Waide. Der Sandbub; Storm: Die Regentrude.

I **Realklasserne** benyttes Reincke: Læsestykker, Grammatik og Stiløvelser og til friere Læsning Fortællinger af O. Wildermuth.

I **Gymnasiet** benyttes Reincke: Grammatik, Stiløvelser 1—2, Taleøvelser A, Eksamensopgaver samt forskellige Udvalg og Litteraturudgaver.

I n. Skouboe: Tyske Noveller; Schiller, Wilhelm Tell; Maanedslæsning Storm: Ein Fest auf Haderslevhus.

II n. Goethe: Faust I, Vers 1—1868; Keller: Das Fähnlein der sieben Aufrechten; Heine: Die Harzreise. Stykker af Deutschland II. Som Hjemmelæsning Storm: Ein Fest auf Haderslevhus; Ludwig: Zwischen Himmel und Erde (c. 50 S.). I Litteraturhistorie: Goethe og Schiller efter Quenzel.

III n. Goethe: Iphigenie; Lessing: Nathan I og III Akt. Østergaards tyske Digte og Afsnit af Deutschland II. Kursorisk Böhlau: Ratsmädelgeschichten; Heine: Harzreise; Eichendorff: Tagebuch eines Taugenichts m. m. Litteraturhistorie efter Quenzel.

III m. Reinckes Læsestykker for Realklassen og kursorisk Böhlau: Ratsmädelgeschichten.

Engelsk:

I **Mellemskolen** benyttes Andersen og Panduro: Engelsk Begynderbog, Engelsk i Mellemskolen med tilsvarende Stiløvelser samt Engelsk i 4. Mellemskoleklasse. Skolens Grammofoon er benyttet til Indøvelse af engelske Sange.

I **Realklasserne** benyttes Andersen og Panduro: Engelsk i Realklassen samt Ad. Hansen: Engelske Stiløvelser for Realklassen.

I **Gymnasiet** er læst følgende:

I n. Andersen og Panduro: Engelsk i Realklasse og I G.; Helweg-Møller: Modern Prose; Thackeray: Rebecca Sharp and the Crawleys; Ad. Hansen: Stiløvelser 100 Stk.

I k + m. 100 S. af Andersen og Panduro.

II n. O. Jespersen: The England and Ame-

rica Reader, Thackeray: Rebecca Sharp and the Crawleys, Østerberg: English Poems (70 S.), Ad. Hansen: Stiløvelser skriftlig og mundtlig.

II k+m. Rebecca Sharp and the Crawleys. Mundtlige Stiløvelser.

III n. Østerberg: English Poems (60 S.), English Essays (omtr. 50 S.); Trollope: Dr. Wartle's School (ca. 300 S.); Shakespeare: The Merchant of Venice. Repetition af Eksamenspensum. Skr. og mundtl. Stiløvelser.

III k+m. Stigaard: The Dickens Reader. Mundtlig Stil. Repetition af Eksamenspensum.

Fransk.

Her benyttes Nielsen og Hoffmann: Fransk Begynderbog, Jung: Læsebog, N. C. Nielsen: Grammatik samt Litteraturudgaver.

R a. og R b.: Begynderbogen.

I. Begynderbogen, Læsebogen S. 1—35.

II. Læsebogen S. 35 og ud, Mérimée: Colomba.

III. Holbeck: Hist. Læsestykker, Bovien og Høpfner: Noveller. Som Hjemmelæsning Erckmann-Chatrian: Histoire d'un Conscrit.

Latin.

4 M a., 4 M b. og 4 M c. Mikkelsen: Læsebog 1. Afd., 2. Afd. Stk. 1—31.

I k. Mikkelsens Bog, Cæsars Gallerkrig I, II, V. Udvalg af Ovids Metamorphoser. V. Nielsens Grammatik.

I n. Mikkelsens Bog, Cæsars Gallerkrig II, V.

II k. Cæsars Gallerkrig II, Cortsen: Læsebog for Gymn. II S. 1—65. Carmina selecta (Udvalg), Cicero: Cato Major. Syntaks efter Madvig.

II n. Cæsars Gallerkrig II og Stykker af IV, V, Cicero: pro Roscio første Tredjedel. Begynderbogens Formlære.

III k. Udvalg af Horats: Oder og Satirer. Cicero: Cato Major. Gertz' Versioner. Repetition af Eksamenspensum.

III n. Gertz' Middelalderforf. S. 44—53, 105, 106. Cicero: pro Roscio, Catilina I og III. Repetition af Eksamenspensum.

Græsk.

I k. Hudes Begynderbog, S. 1—32. Berg og Hude: Græsk Formlære. Hudes Syntaks.

II k. Hude: II S. 36—58, Udvalg af Iliaden og Herodot, Platons Apologi.

III k. Udvalg af Iliaden, Platons Kriton og Phaidon og Petersens Antologi.

Repetition af Eksamenspensum.

Oldtidskundskab.

Sechers Mytologi og Kunsthistorie, Luckenbach.

I n og I m. Udvalg af Iliaden.

II n og II m. Herodots Kong Kroisos, Sofokles' Antigone, Kong Ødipus.

II k. Kunsthistorie, Mytologi, homersk Kultur og Religion; Sofokles: Kong Ødipus.

III n og III m. Platons Apologi og Kriton. Repetition af Eksamenspensum.

Historie.

I **Mellemskolen** benyttes Schmidts Lærebog I—II.

1 M. a. og b. Lærebog I forfra til Norden i den hedenske Tid.

2 M. a. og b. Lærebog I ud.

3 M. a. og b. Lærebog II forfra til den franske Revolution.

4 M. a., b. og c. Lærebog II ud.

I **Realklasserne** benyttes Munchs mindre Lærebog i Samfundskundskab og Thejlls Historie efter 1848: Frankrig, Tyskland, England, Rusland fra 1870 til Verdenskrigen.

I **Gymnasiet** benyttes Munchs Verdenshistorie og Samfundskundskab, Ottosens Nordens Historie.

I. Oldtid og Middelalder.

II. Verdenshist. 1500—1789, Nordens Historie forfra til 1772. II k + m tillige Speciale: Danmark 1643—76.

III. Nordens Historie 1770 og ud, Verdenshistorie fra 1648 ud. Samfundskundskab.

Geografi.

Her benyttes C. C. Christensens Geografi for Mellemskolen I—II.

1 M. a. og b. Lærebog I til Alperne.

2 M. a. og b. I ud og Afsnit af II.

3 M. a. og b. Afsnit af II.

4 M. a., b. og c. II: fra Amerika Bogen ud.

Ra og Rb. C. C. Christensen: Østersø- og Vesterhavslande.

Naturhistorie.

Her benyttes Balslev og Andersens Zoologi for Mellemskolen I—II, Balslev og Simonsens Botanik for Mellemskolen I—IV samt Simonsens Lille Flora.

1 M. a. og b. Pattedyr, Botanik 1. H.

2 M. a. og b. Fugle, Krybdyr, Padder; Botanik 2. H., Flora.

3. M. a. og b. Fiske, Insekter m. m.; Botanik 3. H., Flora.

4. M. a., b. og c. Bogen ud; Botanik 4. H., Flora.

Ra. og Rb. har læst Balslev og Andersens Zoologi for Realklassen og Balslev og Simonsens Botanik for Realkl. (med enkelte Forbigaaelser).

Naturfag i Gymnasiet.

I m. Vahl: Geografi for Gymnasiets matem. Linie (Mineralogi, Dynamisk Geologi, Petrografi, Hist. Geologi, Havet, Klima og Plantebælter).

II m. Danmarks Geologi, De britiske Øer, Kroghs Fysiologi, Simonsens Biologi (omtr. Halvdelen).

III m. Krogh, Simonsen (Bøgernes sidste Halvdel). Eksamensrepetition.

I k. Stockmarrs Biologi til S. 21, Andersen og Vahl S. 35—130.

I n. Andersen og Vahl: Mineralogi, dynamisk Geologi, Petrografi, historisk Geologi, Klima og Plantebælter. C. C. Christensens Østersø- og Vesterhavslande: De britiske Øers Natur.

II k. Vahl: Mineralogien og Bjærgarterne. Kroghs Fysiologi.

II n. Astronomi, Danmarks Geologi, De britiske

Øer, Afsnit af Kroghs Fysiologi og Simonsens Biologi.

III k + n. Kroghs Fysiologi ud. Vahl: Klima og Plantebælter, Erhvervskulturens Hovedformer.

Regning og Matematik.

I **Mellemskolen** benyttes Pihl og Rings Regnebog I—IV, Jul. Petersens Geometri for Mellemskolen, Pihl-Hansen og Rasmussens Geometriske Øvelser.

1 M. a. og b. Regnebog I (ny Udg.), Geometriske Øvelser I.

2 M. a og b. Regnebog II, Plangeometri S. 22—48.

3 M. a. og b. Regnebog III, Geometri S. 36—67.

4 M. a., b. og c. Se Eksamensopgivelser.

Ra. og Rb. Friis Petersen og Jessens Regnebog for Realklassen, Jessens Algebra, Jul. Petersens Plangeometri for Realklassen og Gymnasiet (enkelte Afsnit).

I **Gymnasiet** benytter k + n T. Bonnesens Matematik for de sproglige Gymnasier, m. Jul. Petersens Geometri, Aritmetik og Algebra, Trigonometri, Tillæg dertil, Analytisk Plangeometri, Differential- og Integralregning samt C. Juels Stereometri.

Naturlære og Kemi.

I Mellemskolen benyttes Th. Sundorph: Fysik for Mellemskolen I—II og Kemi for Mellemskolen.

1—3 M. Fysik I og Kemien.

4 M. Fysik I fra Dynamomaskinen ud; Fysik II.

Ra. og Rb. Sundorphs Fysik for Realklassen II og III.

I m. Sundorphs Varmelære og Lyslære, Barmwaters Astronomi S. 1—49. Jul. Petersens Kemi for Gymn. S. 1—63.

II m. Sundorph: Lyslære S. 41—60, Elektricitet og Magnetisme S. 27—84, Mekanisk Fysik S. 1—66. Barmwater S. 96—144, Kemi S. 63—109 og 132—150.

III m. Sundorph: Mek. Fysik, Elektricitet og Magnetisme S. 116 og ud, Barmwater II, Kemi S. 121—169.

Tegning.

I Mellemskolen Plantegninger efter farvelagte Papmodeller, derefter Perspektivtegning efter forskellige Genstande.

Skrivning.

I Mellemskolen er benyttet Praktisk Haandskriftsbog i 12 Hæfter af Overintendant Jørgensen. I 1. M. er desuden øvet Taktskrivning.

Sang.

Hovedvægten er lagt paa at lære Eleverne en Mængde danske Melodier og Tekster. Udtale, Stemmeføring og Vejrtrækning har været særlig Genstand for Undervisning. Flerstemmig Sang med hele Skolen.

Gymnastik.

Drengenes Undervisning foregaar efter »Haandbog i Gymnastik«, Pigernes efter Sigrud Nutzhorn og K. A. Knudsens »Legemsøvelser for Pigeskolen«. Foraar, Sommer og Efteraar Øvelser af forskellig Art og Boldspil paa Byens eller Kasernens Boldplads.

Enkelte af de større Drengene har haft Røvelser paa Dammen, og en Del af Drengene fra Mellemskolen har deltaget i Svømmeundervisning om Eftermiddagen.

Til Gymnastik skal Eleverne foruden Gymnastiksko have særlig Gymnastikdragt efter Anvisning.

Kvindeligt Haandarbejde.

1—4 M. Nattøjspose, Underkjole, Kombination, Strømpefod, russisk Syning.

Til **Studentereksamen** opgives:

Dansk.

Litteraturhistorien fra Holberg (med enkelte Forbigaaelser).

Hovedværker: 20 Folkeviser — Den politiske Kandestøber — Hakon Jarl — Der var engang.

Litteraturprøver: I, 73—81; II 97—99; IV 26—38, 52—57, 73—85, 87—88, 100—103, 108—127; V 1—6, 22—29, 40—43, 46—49, 51—53, 57—64, 66—74, 90—92, 93—96, 112—114, 117—24; VI, 11—12, 15—16, 18—21, 26—29, 38—39, 46, 53—62, 70—76, 82—84.

Svensk: S. 5—11, 38—49, 74—80, 124—125, 127—130, 141—148.

Oldnordisk: S. 3—17.

Sproghistorie: Guldhornet, Snoldelev, to Jellinge, Hedeby, Dannevirke; S. 26—27, 29—31, 36—39, 43—44, 78—89.

Engelsk.

III n. Merchant II; Poems: S. 54—82; Thackeray S. 10—31; Dickens Reader S. 88—110; Essays II S. 53—76; Engl. and Am. Reader S. 135—153.

III k + m. Thackeray S. 3—10, 46—57; Dickens Reader S. 50—68, 111—134.

Tysk.

III n. Schiller: Wilhelm Tell IV, 3 og V; Goethe: Iphigenie I, V Lessing: Nathan der Weise III, 5—7.

Deutschland II: Schiller und Goethe; Einige Gedichte aus der Zeit der Befreiungskriege; Bismarck in Frankfurt.

Heine: Meergruss; Freiligrath: Am Baum der Menschheit.

Latin.

III k. Cortsen: Lat. Læsebog for Gymnasiet II, S. 1—29 (pro Sext. Roscio, In Catilinam I) og S 51 f (af V Bog mod Verres).

Cato Major, cap. 1—11, 21—23; Livius XXII, cap. 2—9, 11—18, 23—24.

Carmina Selecta: Lucretius I—III; Horats' Satirer I, 5; I, 9; II, 6. Horats' Oder: I, 4, 9; II, 3, 4, 14; III, 9; IV, 7 — Carm. Selecta: Catullus 1, 3, 9, 11; Tibullus 1—2.

III n. Cæsar: Bog IV (÷ Kap. 13 og 14). Cicero: Roscius cap. 6—20 In Catilinam I, Ovid og Middelalderlatin 23 Sider.

Græsk.

III k. Platons Apologi, Kriton, Phaidon 107 C—112 A, 112 C ud. Herodot I, godt 20 Normalsider. Iliaden VI, 119—529, XXII; Anthologien: Kallinos; Tyrtaios, 1, 2, 1—34, 3; Mimnermos 1—4; Solon 1—4; Theognis 1—9.

Oldtidskundskab.

III m + n. Iliaden I, III V. 323—417, VI. Herodot:

Kong Kroisos XIII—XVI, 1—59. Sofokles: Ødipus. Platon: Apologien, Kriton, Phaidon. Sechers Mytologi og Kunsthistorie. V. Nielsens Litteraturhistorie.

Historie.

Nordens Historie fra Reformationen til vore Dage. Den nyere Tids Historie. Efter Munchs Samfundslære Afsnittene om: Statsstyrelsen, Embedsstyre og Kommunestyre, Det økonomiske Liv i Samfundet samt af »Forvaltningen« Afsnittene om Skatter — Finansforhold — Retsplejen.

Naturfag.

III k + n. Fysiologi — Biologi.

III m. Fysiologi — Biologi.

Naturlære.

III m. 1) Kraft, Masse, Energi, Bevægelse under Paavirkning af en konstant Kraft, Bølgebevægelse, Lydlære. 2) Elektrisk Felt, Magnetiske Felter, deres Betydning for Induktionsstrømmens Opstaaen. Elektriske Svingninger — Udbredelse — Anvendelse. 3) Opt. Instrumenter. 4) Orientering paa Himlen, Stedsbestemmelse paa Jorden, Tidsbestemmelse.

Matematik.

III m. 1) Aritmetik og Algebra, Stk. 1, 2, 4, 8, 9. 3) Trigonometri. 4) Stereometri, Stk. 1, 2, 3, 4. 5) Analytisk Plangeometri.

III k + n. a) Aritmetik og Algebra, Stk. 5, 6, 7, 8; b) Geometri, Stk. 3, 4, 5.

Til **Realeksamen** opgives:

Dansk.

Ra. Kongsemnerne, Syvsoverdag. Læsebogen S. 7—40, 76—81, 100—107, 127—137, 144—154, 180—182, 185—194, 194—202, 218.

Rb. Jeppe paa Bjerget; Svend Dyrings Hus. Læsebogen, S. 30—46, 76—81, 93—130, 173—176, 195—209, 218—227.

Engelsk.

Ra. Læsebogen S. 1—38, 41—77, 81—89.

Rb. Læsebogen, 1—18, 23—38, 41—89.

Tysk.

Ra. Læsebogen, S. 3—43, 58—93, 125—130.

Rb. Læsebogen, S. 3—58, 76—93, 125—130.

Fransk.

Ra. Læsebogen, S. 55—65, 77—111.

Rb. Læsebogen, S. 55—77, 79—108.

Geometri.

Jul. Petersens Bog: Lighedannedhed og de trigonometriske Funktioner samt grafisk Fremstilling.

Til **Mellemskoleeksamen** opgives:

Dansk.

4 M. a. Der var engang, Læsebog III, S. 19—26, 40—42, 63—67, 105—107, 177—183, 261—264, 282—283; (4—12), 67—105, 111—114, 118—125, 146—157, 159—177, 276—278, (278—282); S v e n s k, S. 14—20, 134, 28—39, 43—49.

4 Mb. Nej — Ja; Røverstuen, S. 9—19, 22—29, 31—60; Læsebogen III: Poesi, S. 3—4, 19—26, 44—57, 63—67, 105—110, 125—127, 157—158, 258—263, 288. Prosa, 26—40, 118—124, 146—157, 264—275; S v e n s k, S. 14—20, 28—39, 56—62.

4 Mc. Søstrene paa Kinnekullen, Røverstuen, S. 9—19, 22—29, 31—60, Læsebogen Poesi, S. 19—26, 40—47, 49—53, 54—57, 105—107, 125—127, 136, 258—264. Prosa, S. 13—19, 76—99, 236—242, 251—258, 271—276; S v e n s k, S. 99—102, 120—123, 128—132, 28—43.

Engelsk.

4. Ma. Læsebog S. 1—4, 10—43, 55—73.

4. Mb. og c. Læsebogen S. 1—10, 13—26, 28—38, 40—42, 55—73.

Tysk.

4. Ma. Læsebogen S. 122—143, 162—181, 218—229.

4. Mb. Læsebogen S. 132—143, 166—181, 187—200, 218—229.

4. Mc. Læsebogen S. 122—181.

VII. Skolens Understøttelser og Flidspræmier.

For indeværende Skoleaar har Undervisningsministeriet stillet en Sum paa 2190 Kr. til Raadighed: 1)

som Oplægsstipendier — der først udbetales efter bestaaet Studentereksamen og Indskrivning ved Universitetet eller anden højere Læreanstalt —, 2) som Hjælp til Livsophold samt 3) som Flids- og Opmuntringspræmier.

Efter Skoleraadets Beslutning uddeltes disse Stipendier Dagen før Juleferien saaledes:

Oplægsstipendier. Af III: N. J. Rasmussen 175 Kr., Hans Wraae 175 Kr., Lars Nørregaard 100 Kr. Af II: Robert Schmidt 200 Kr.

Udbetalingsstipendier. Af III: N. J. Rasmussen 125 Kr., Hans Wraae 125 Kr., Ingeborg Andersen 100 Kr., O. Dinsen 50 Kr., Erling Hansen 50 Kr., Kr. Sørensen 150 Kr., Hans Kruse 45 Kr., Gedske Holm 50 Kr. Af II: Richard Skov 150 Kr., Robert Schmidt 150 Kr. Af I: H. Bondesen, Jørgen Christensen, Otto Westphal og A. Østergaard hver 75 Kr. Af R: A. Arens 45 Kr.

Flids- og Opmuntringspræmier (danske Bøger) tildeltes: Af III: Esther Ammundsen, Niels Andersen. Af II: Kr. Bindeballe, J. Beck, Gunnar Petersen, Johs. Hansen. Af I: Petra Refshauge, Kirsten Buhl. Af R: Emmy Sørensen, Anna Marie Hansen. Af 4. M.: Nis Overbeck, Hans Jensen, Hans Vollstedt. Af 3. M.: Marie Eggert, Oluf Christensen. Af 2. M.: Carl Speth, Carl Overbeck. Af 1. M.: Ingeborg Petersen, Nissine Schrøder.

Kirsten Busk Rasmussen fik Alliancens franske Bogpræmie.

VIII. Bibliotek og Samlinger.

Baade Biblioteket og de forskellige fagvidenskabelige Samlinger er ligesom i de tidligere Aar blevet systematisk forøget ved Indkøb for de givne Bevillinger.

Da Statens Lysbilledsamling i Aalborg blev opløst, fik Skolen sin Del af dens Plader. Vi har nu vor egen Samling, der i Aar er blevet forøget ved Indkøb for 100 Kr.

Boggaver er skænket til Biblioteket af Skolens

Rektor, Lektor Ottosen, Adjunkterne Østergaard og Dirckinck-Holmfeld samt af Bibliotekaren; — af Fru Kammerherreinde Stemmann, Redaktør Svensson og Enkefru Boysen i Haderslev; — af Professor M. Cl. Gertz i København. Endvidere af følgende Institutioner: Haderslev Byråds tekniske Udvalg, Undervisningsministeriet, Aabenraa Statsskoles Bibliotek, Askov Højskole, Kommissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland, Danmarks geologiske Undersøgelse, Idrætsmærkebestyrelsen og Tivolis Bestyrelse.

Til Folkebiblioteket for Haderslev By og Amt er i det forløbne Skoleaar afleveret 1113 Bind (hvoraf 923 indbundne) og 139 Hæfter (ukomplette Hæfter eller mindre Pjecer o. l.). Afleveringen afsluttes i Skoleaaret 1925—26, og i næste Aars Indbydelsesskrift vil der blive gjort Rede for dens Omfang og Indhold.

Den naturhistoriske Samling har modtaget Gaver fra Eleverne Hans Skøtt, Erik Ascanius, Jep Jepsen, Max Mortensen, Erik Jensen, Rasm. Rasmussen, Oluf Kragh, Gudmund Larsen, Christian Hansen, Sigrid Anker Jensen, Niels Andersen, Niels J. Eggert, Aage Petersen, Nis Rudebeck, Hans Petersen, Alfred Huus og Fritz Møller.

Skolens smukke Oldsagssamling har modtaget Gaver fra Eleverne Viktor Skytt, Jakob Petersen, Vilh. Nasser, Jørgen Christensen, Karl Bossen og Hans Heiselbjerg Paulsen. Desuden har Rektor fra en Rejse medbragt en Prøve fra Skaldyngen ved Ærtebølle og Eleverne paa den store geologiske Udflugt samlet Flintestykker i Skaldyngen ved Elvighøj.

Forsamtlige Gaver og for den Interesse, som derved vises os, udtaler vi Skolens varmeste Tak.

IX. Fra det forløbne Skoleaar.

Skolen havde Mandag den 22. September Besøg af Undervisningsministeren Fru Nina Bang, ledsaget af Korteorcheferne Barfod og Graaem. fl. Skolen var samlet i Festsalen. Rektor bød Ministeren vel-

kommen, hvorefter Fruen talte til Eleverne og aflagde et Par hastige Klassebesøg.

Desuden er Skolens Undervisning blevet tilset af Undervisningsinspektørens faglige Medhjælper Lektorerne Stigaard og Stockmarr. Vejledende Gymnastikinspektion er foretaget af Adjunkt Adler Lund og Lærerinde Frk. Dagny Petersen. En svensk Studiekommision overværede en Gymnastiktime den 24. September.

---

5. Juni 1924 samledes Skolen i den med Bøgeløv og Blomster af Adjunkt Diemer og III. G. smukt pyntede Festsal, hvor Rektor kort talte om Grundlovens 75. Aars Dag.

I September fremviste og forklarede Oberstløjtnant Appeldorn Filmen fra Kongeparres Rejse til Island og Grønland. Efter Jul gav Frøken Evelyn Heep for fuldt Hus en af sine kulturprægede og lærerige engelske Recitationsaftener.

25.—27. September var Gymnasiet paa en mindre Studieudflugt med geologisk og arkæologisk Formaal. De tre Gymnasieklasser og en Del af Lærerkredsen sejlede med lejet Damper gennem Haderslev Fjord, ad Lille Bælt til Gudsø Vig med Besøg ved Elvighøjs Skaldyng, derfra til Røgleklint, hvor det plastiske Ler og Jordskredene studeredes. Derefter sejlede I. G. og de fleste af Lærerne med Damperen tilbage til Haderslev, medens II. G. og III. G. under Ledelse af Rektor og de tre Naturfagslærere Lektor Ottosen, Adjunkt Maltbæk og Adjunkt Langkilde kørte med Toget til Odense, hvor vi indkvarteredes hos gæstfri Odenseborgere. Den følgende Dag besaa vi Domkirken, Museet, H. C. Andersens Hus og fik et Indtryk af den skønne og rige, kulturprægede Provinshovedstad. Om Aftenen var vi alle Sønderjydske Forenings Gæster i Højskoleforeningen. Om Lørdagen kørte vi med Automobileer til Hindsholmen helt ud til Fyens Hoved, besøgte undervejs Jættestuen i Martofte og Klinten ved Kjerteminde, alt i det herligste Vejr. Hjemturen foregik Lørdag Aften med Bane til Haderslev. Det var for de unge en uforglemmelig Tur, og vi skylder Odense Tak for Gæstfrihed og

Imødekommenhed paa alle Omraader. Særlig takker vi Fabrikant Fr. Rasmussen og Frue for deres utrættelige Arbejde med at hjælpe os tilrette.

Teaterforeningens Bestyrelse har vist Skolen den store Venlighed at give III. G. gratis Adgang til Opførelsen af H. Ibsens »Gengangere« og II. G. til det kgl. Teaters Opførelse af Holbergs »Jeppe paa Bjerget«.

Den 2. Marts gav et Hold fra Akademisk Skytteforening en Gymnastikopvisning for Eleverne og en stor Kreds af Forældre. Skolen havde indbudt Skytterne og deres Værter til festligt Samvær paa »Harmonien«.

Den følgende Dag var der i Anledning af Forældremødet Gymnastikopvisning af Skolens Elever, III. G.s Dreng, 3. M.s Dreng og et Par Pigehold under Ledelse af Gymnastiklærer Iversen og Lærerinde Frk. Christensen. Derefter blev der sunget af den samlede Skole og af udvalgte Hold og musiceret af Skoleorkestret, begge Dele under Ledelse af Lektor Ottosen. Samtlige smukke Præstationer lønnes med stærkt Bifald.

27. August 1924 havde Skolen med Amtsbane-Særtog Udflugt til Jels Voldsted med Røverleg og Sportskampe. II. G. vandt i Fodboldkamp en af Rektor udsat Sølvpokal, der skal være Vandrepræmie ved Skolens Sommerudflugter.

5. Juni i Aar Sejl tur til Varnæs for Gymnasiet, Realklasse og Mellemskole.

Gymnasieforeningen »Vidar« gav i November en vellykket Elevkoncert i Skolens Festsal, og den 31. Januar holdtes med stor Tilslutning af Elever, Lærere og Forældre et festligt Skolebal. Ved Kaffebordet i den smukt pyntede Gymnastiksal meddelte Advokat Andersen, at en Kreds af Forældre havde indsamlet over 500 Kr. som et Grundfond til et Minde paa Skolen for Edv. Lembcke, og Rektor takkede for den Anerkendelse og Hæder, Forældre kredsen saa uventet viste Skolen.

Forskolens Elever, som ikke var med til Ballet, holdt Fastelavnssøndag en lystig Fest i Gymnastiksalen, hvor de i Forklædning slog »Katten af Tønden«.

Ved Juletid indsamlede Elever og Lærere som tidligere Aar en Sum, der tilstilledes Rektor Hanssen ved Duborgskolen, som en Hjælp til fattige danske Skolebørn i Flensborg.

Skolen har i Aar været forskaanet for større Sygdomsanfald i Elevernes og Lærernes Kreds. Men stærkt Indtryk gjorde det paa os alle, da vi erfarede, at en af sidste Aars Studenter, Karen Strandskov Nøhr, efter et haardt Sygeleje var blevet bortkaldt paa sin 19 Aars Fødselsdag. Vi vil med Vemod minde den unge, livsglade Pige, der var lige afholdt af Kammerater og Lærere.

I Slutningen af Maj Maaned rystedes vi af et nyt Dødsfald. Richard Skov af II G. — født i Flensborg, mistede sin Fader i Verdenskrigen, sin Moders eneste Barn — døde efter en haard Kamp med Lungetuberkulosen. Det samlede Lærerkollegium, Gymnasieeleverne med Skolens florumvundne Fane og adskillige Elever af Mellemskolen fulgte ham den 29. Maj til Graven, hvor Rektor efter Jordfæstelsen udtalte Skolens Farvel til den unge, lovende Gymnasiast, der efterlader et smukt og godt, vemodspræget Minde iblandt os.

X. Forberedelsesskolen.

Frk. Inger Ottosen er Inspektrice og har det daglige Tilsyn med denne Afdeling. Gymnastiklærer Iversen har Inspektion paa Pladsen. Foruden Lærerinderne Frk. Ottosen, Frk. Moth, Fru Abel og Fru Nissen har enkelte af Katedralskolens Lærere haft Timer i Forskolen.

XI. Skolenævn og Forældremøde.

Efter Ministeriets Bestemmelse indførtes i indeværende Skoleaar Forældremøder og Skolenævn ved de sønderjydske Statsskoler.

Til Nævnet valgtes af Skoleraadet Lektor Dr. Andersen og Lektor Reincke. Forældrekredsen

valgte Gaardejer P. Lei, Aastrup, Fabrikant M. Schumann, Haderslev, Fru Marie Thomsen, Haderslev, og Amtsassessor J. Smith, Haderslev, med Pastor Schak Barfod, Moltrup, Lærer Sørensen, Hoptrup, Bankdirektør Schack Andersen, Haderslev, og Købmand O. Thielst, Haderslev, som Suppleanter.

Rektor er Nævnets Formand.

I Nævnsmødet den 16. Februar valgtes Fabrikant Schumann til Medlem af Skoleafgiftsraadet og Amtsassessor Smith til Nævnets Sekretær.

Det ordinære Forældremøde afholdtes Tirsdag 3. Marts. Om Formiddagen var Skolens Undervisning aaben for Forældre og Værger. Dernæst var der, som foran nævnt, Gymnastikopvisning, Sang og Koncert.

Ved selve Mødet gav Rektor en Oversigt over det højere Skolevæsens Historie til og med Loven af 1903 og berørte den store Skolekommissions Reformforslag. Derefter talte Lektor Dr. Andersen om Undervisningen i de moderne Sprog, særlig Engelsk, og demonstrerede Engelsk i en Mellemskoleklasse. Amtsassessor Smith afsluttede efter korte Udtalelser af Pastor Møller, Vonsbæk, og Pastor Hørlyck, Sønder Vilstrup.

Der var helt igennem god Tilslutning til de forskellige Foranstaltninger.

**XII. Oversigt over Haderslev Katedralskoles
Indtægter og Udgifter for Finansaaret 1924—25.**

Indtægter:

	Kr. Ø.
Skoleafgift for Katedralskolens danske Afdeling	10.923,00
Skoleafgift for Katedralskolens tyske Afdeling..	159,00
Skoleafg. for Katedralskolens Forberedelsesskole	10.398,00
Tilskud til Skolens Drift	190.000,00
Fradrag for Lønforskud	914,96
Fradrag for Tjenestebolig	1.166,40
Indtægt af Statens Ejendomme.....	4.900,00
Pensionsfradrag	2.621,50
Fradrag for Naturalydelse.....	34,20
Forskellige Indtægter.....	254,72
Kassebeholdning 31. 3. 1924.....	26.314,98

I alt Indtægter   Kr. 247.686,76

Udgifter:

	Kr. Ø.
Lønninger	140.416,30
Honorarer til Lærere	3.160,00
Honorar til Pedellen	3.160,00
Timelønninger	21.515,95
Bibliotek og videnskabeligt Apparat	2.474,60
Inventar	2.412,22
Kontorhold	1.930,65
Smaaavgifter	197,40
Forældrenævn etc.	244,66
Repræsentation	600,00
Aarlig Vedligeholdelse	4.275,00
Tjenesteboliger	1.334,85
Leje af Lokaler.....	40,00
Rengøring	7.044,87
Brændsel og Belysning	7.279,30
Skatter og Afgifter	2.486,09
Statens Ejendomme	3.383,42
Regnskabsførelsen	1.960,00
Elevbogsamlingen	100,00
Anskaffelse af Lysbillede	100,00
Stipendier	1.540,00
Svømmeundervisning	636,70
Ekskursioner	250,00
Bidrag til Arbejderforsikring.....	31,39
Den tyske Afdeling	9.892,28
Forberedelsesskolen	16.495,31
Kassebeholdning 31. 3. 1925	17.465,77

I alt Udgifter   Kr. 247.686,76

XIII. Skema for Afgang- og Aarsprøverne 1925.

De skriftlige Afgangsprøver afholdtes i Slutningen af Maj Maaned til de af Undervisningsministeriet fastsatte Tider.

Skriftlige Aarsprøver.

Tirsdag den 16. Juni.

I Drengegygnastiksalen.

- 8—12. II k. Latinsk Version.
II m. Matematik I.
II n. Tysk Stil.
- 1—4. II n. Tysk Genfortælling.

Onsdag den 17. Juni.

I Gymnastiksalene.

- 8—12. I m. Matematik I.
I n. Tysk.
- 8—11. 3 M. Matematik.
2 M. Regning.
- 12—3. 3 M. Regning.
2 M. Dansk Genfortælling

I Klasseværelserne.

- 8—9. 1 M. Diktat.
- 10—12. 1 M. Genfortælling.

Torsdag den 18. Juni.

I Gymnastiksalene.

- 8—12. II. Dansk Stil.
I m. Matematik II.
I n. Engelsk.
- 8—11. 3 M. Dansk Stil.
- 12—3. 3 M. Dansk Genfortælling.

Fredag den 19. Juni.

I Gymnastiksalene.

- 8—12. II m. Matematik II.
II n. Engelsk Stil.
I. Dansk Stil.
- 8—11. 1 M. Regning.
- 1—4. II n. Engelsk Genfortælling.

Mundtlig Eksamen.

Studentereksamen afholdes i Festsalen.
Naturhistorie og Naturfag i Naturfagsværelserne.
Geografi i Geografiklassen.

Fysik og Kemi i Fysiksalen.

Tallet bag efter Fag, Lærer og Censor betegner
Klasseværelset.

De tilfornordnede Censorer er Lektorerne H. V.
Clausen, Galster, Koføed, Adjunkt Fru Greve
og Kommunelærer V. Petersen.

Onsdag den 3. Juni.

Kl. 4. II k + m. Engelsk. Ø. — A. (17)

Torsdag den 4. Juni.

Kl. 12. 3 a. Engelsk. Ø. — A. (17).

» 4. 3 b. Engelsk. A. — Ø. (17).

Mandag den 8. Juni.

Kl. 8¹⁰. III k. Naturfag. Ott. — Ma.

» 9. III n. Naturfag. Ott. — Ma.

» 4. III m. Naturfag. Ma. — Ott.

» 8¹⁰. R a. Matematik. W. — M. J. (15).

» 4. R b. Matematik. M. J. — W. (15).

» 8¹⁰. 4 a. Tysk. N. — Rck. (16).

» 8¹⁰. 4 b. Dansk. A. J. — D. (17).

Tirsdag den 9. Juni.

Kl. 8¹⁰. II n. Historie. Rck. — Asc. (16).

» 12. II k + m. Historie. Asc. — Rck. (16).

» 4. 4 a. Dansk. D. — A. J. (15).

» 8¹⁰. 4 c. Dansk. Br. — A. J. (15).

Onsdag den 10. Juni.

Kl. 8¹⁰. III n. Tysk. Rck. — Br.

» 4. III m. Tysk. Rck. — Br.

» 4. II n. Naturfag. Ma. — Lgk.

» 12. R a. Fysik. H. P. — Kl.

» 8¹⁰. R b. Fysik. Kl. — H. P.

Torsdag den 11. Juni.

Kl. 8¹⁰. II k + m. Fransk. Rck. — Asc. (16).

» 12. II n. Fransk. Asc. — Rck. (16).

» 8¹⁰. 4 a. Matematik. W. — M. J. (15).

» 8¹⁰. 4 b. Tysk. Br. — N. (17).

Fredag den 12. Juni.

- Kl. 8¹⁰. III k. Dansk. D. — Galster.
» 9 og 2. III n. Dansk. D. — Galster.
» 12. II k. Matematik. W. — H. P. (16).
» 8¹⁰. II n. Matematik. W. — H. P. (16).
» 8¹⁰. R a. Historie. Asc. — V. Petersen (15).
» 2. R b. Historie. Asc. — V. Petersen (15).
» 4. 4 c. Tysk. Rck. — N. (17).

Lørdag den 13. Juni.

- Kl. 11³⁰. III k. Matematik. H. P. — W.
» 8¹⁰. III m. Dansk. D. — Galster (16).
» 8¹⁰. III n. Matematik. H. P. — W.
» 4. II m. Matematik. W. — H. P. (17).
» 8¹⁰. II n. Tysk. Br. — Ø. (15).
» 1. R a. Tysk. Rck. — C. C. (19).
» 8¹⁰. R b. Tysk. Rck. — C. C. (19).
» 8¹⁰. 4 a. Fysik. Lgk. — M. J.
» 4. 4 c. Latin. A. J. — Rektor (20).

Tirsdag den 16. Juni.

- Kl. 8¹⁰. III n. Latin. D. H. — Rektor.
» 4. I m. Oldtidskundskab. M. — D. H. (15).
» 4. I n. Tysk. Ø. — Br. (16).
» 8¹⁰. R a. Dansk. Br. — A. J. (15).
» 8¹⁰. 4 a. Historie. D. — Asc. (19).
» 8¹⁰. 4 b. Fysik. Lgk. — M. J.
» 8¹⁰. 3 a. Tysk. N. — C. C. (20).
» 12. 3 b. Historie. D. — Asc. (17).

Onsdag den 17. Juni.

- Kl. 8¹⁰. III m. Fysik og Kemi. M. J. — Kofoed.
» 8¹⁰. II k. Latin. M. — D. H. (16).
» 12. II m. Naturfag. Ma. — Ott.
» 12. II n. Oldtidskundskab. D. H. — M. (15).
» 8¹⁰. I k. Naturfag. Ott. — Lgk.
» 8¹⁰. R b. Dansk. A. J. — Br. (17).
» 12. 4 c. Matematik. Kl. — H. P. (19).

Torsdag den 18. Juni.

- Kl. 2. III k. Fransk. Asc. — A. J.
» 4. III m. Fransk. Asc. — A. J.
» 8¹⁰. og 12. III n. Fransk. Asc. — A. J.

- Kl. 8¹⁰. I k. Matematik. H. P. — M. J. (16).
» 12. R a. Naturhistorie. Lgk. — Ott.
» 8¹⁰. R b. Naturhistorie. Ott. — Lgk.
» 12. 4 b. Matematik. Kl. — M. J. (17).

Fredag den 19. Juni.

- Kl. 8¹⁰. II k. Græsk. D. H. — M. (16).
» 8¹⁰. 4 c. Fysik. Lgk. — M. J.
» 8¹⁰. 3 a. Naturhistorie. Ott. — Ma.
» 8¹⁰. 3 b. Tysk. Br. — N. (17).
» 12. 2 b. Geografi. Ma. — Lgk.

Lørdag den 20. Juni.

- Kl. 8¹⁰. III k. Græsk. M. — Fru Greve.
» 10. III m. Oldtidskundskab. D. H. — Fru Greve.
» 2. III n. Oldtidskundskab. D. H. — Fru Greve.
» 8¹⁰. II n. Latin. Rektor — A. J. (16).
» 8¹⁰. R a. Geografi. Lgk. — Ott.
» 12. R b. Geografi. Lgk. — Ott.
» 4. 4 a + b. Latin. A. J. — Rektor (16).
» 8¹⁰. 3 a. Fysik. H. P. — M. J.
» 12. 3 b. Fysik. H. P. — M. J.
» 8¹⁰. 2 a. Dansk. Br. — Ø. (17).
» 8¹⁰. 1 a. Tysk. C. C. — N. (15).
» 12. 1 b. Tysk. N. — C. C. (19).

Mandag den 22. Juni.

- Kl. 4. III k. Historie. Rck. — H. V. Clausen.
» 4³⁰. III m. Historie. Rck. — H. V. Clausen.
» 8¹⁰ og 1. III n. Historie. Rck. — H. V. Clausen.
» 8¹⁰. II k. Naturfag. Lgk. — Ott.
» 8¹⁰. I k. Græsk. M. — D. H. (16).
» 8¹⁰. I m. Fysik og Kemi. M. J. — H. P.
» 12. I n. Latin. D. H. — M. (17).
» 1. R a. Engelsk. Ø. — A. (15).
» 8¹⁰. R b. Engelsk. A. — Ø. (15).
» 4. 4 a. Geografi. Ma. — Lgk.
» 8¹⁰. 4 b. Historie. Asc. — D. (20).
» 12. 4 c. Historie. D. — Asc. (20).
» 8¹⁰. 3 a. Matematik. Kl. — W. (19).
» 12. 3 b. Matematik. H. P. — W. (19).
» 12. 2 a. Geografi. Ott. — Ma.

Tirsdag den 23. Juni.

- Kl. 8¹⁰. III k. Engelsk. A. — Ø.
» 9. III m. Engelsk. A. — Ø.
» 12. II m. Oldtidskundskab. D. H. — M. (16).
» 8¹⁰. I k. Latin. D. H. — M. (17).
» 8¹⁰. I m. Matematik. H. P. — W. (15).
» 12. R a. Fransk. Rck. — Asc. (17).
» 8¹⁰. R b. Fransk. Asc. — Rck. (16).
» 8¹⁰. 4 b. Geografi. Lgk. — Ma.
» 8¹⁰. 3 a. Dansk. A. J. — Br. (19).
» 12. 3 b. Dansk. A. J. — Br. (19).
» 1. 2 b. Engelsk. Ø. — A. (20).
» 8¹⁰. 1 a. Dansk. Ab. — C. C. (20).
» 12. 1 b. Naturhistorie. Ma. — Lgk.

Onsdag den 24. Juni.

- Kl. 8¹⁰. III k. Latin. M. — D. H. (16).
» 8¹⁰. III m. Matematik. W. — H. P. (15).
» 8¹⁰. III n. Engelsk. A. — Ø.
» 1. II k + m. Dansk. Br. — Rektor (17).
» 8¹⁰. II n. Dansk. Rektor — Br. (17).
» 8¹⁰. I k + m. Historie. Rck. — Asc. (19).
» 12. I n. Historie. Asc. — Rck. (19).
» 8¹⁰. 4 c. Geografi. Lgk. — Ma.
» 8¹⁰. 3 a. Historie. D. — A. J. (20).
» 12. 3 b. Geografi. Ott. — Kl.
» 4. 2 a. Engelsk. A. — Ø. (20).
» 12. 1 a. Naturhistorie. Ma. — Lgk.

Torsdag den 25. Juni.

- Kl. 8¹⁰. II m. Fysik og Kemi. H. P. — M. J.
» 8¹⁰. II n. Engelsk. Ø. — A. (16).
» 12. I n. Engelsk. A. — Ø. (16).
» 8¹⁰. 3 a. Geografi. Lgk. — Kl.
» 8¹⁰. 3 b. Naturhistorie. Ma. — Ott.
» 8¹⁰. 2 b. Dansk. D. — Ab. (17).
» 8¹⁰. 1 b. Dansk. Br. — C. C. (19).

Fredag den 26. Juni Kl. 4: Skoleraadsmøde.

Lørdag den 27. Juni Kl. 10: **Afslutningsmøde** i Festsalen, hvor Eksamensudfald og Omflytning bekendtgøres.

Mandag den 29. Juni Kl. 9—3: **Skriftlig Optagelsesprøve.** Eleverne medbringer Kladdepapir, Blyant, Penneskraft og Penne.

Tirsdag den 30. Juni Kl. 8¹⁰: **Mundtlig Optagelsesprøve** for de Elever, som ikke er blevet afvist efter skriftlig Prøve. De hidtil benyttede Lære- og Læsebøger skal medbringes.

Det nye Skoleaar begynder Mandag den 17. August Kl. 1. Enkelte Elever prøves efter Aftale fra Kl. 8¹⁰ denne Dag.

Til at overvære de mundtlige Prøver — baade ved Afgangseksaminer og Aarsprøver — samt Slutningsmødet indbydes Elevernes Forældre og Værger samt enhver, der har Interesse for Skolen og dens Gerning.

Haderslev Katedralskole, i Juni 1925.

Karl Mortensen.

Indholdsfortegnelse.

Adjunkt Johannes Bredkjær: Nationale Tanker i Valdemar Rørdams Digt- ning	pag. I—XXXIV
Rektor Dr. Mortensen: Skoletaler	„ XLI
I. Skolens Indretning	Side 1
II. Afgangsprøver 1924.	„ 7
III. Eleverne	„ 9
IV. Lærerne	„ 18
V. Undervisningen	„ 18
VI. Oversigt over Aarsarbejdet 1924/25	„ 21
VII. Skolens Understøttelser	„ 31
VIII. Bibliotek og Samlinger	„ 32
IX. Fra det forløbne Skoleaar	„ 33
X. Forberedelseskolen	„ 36
XI. Skolenævn og Forældremøde	„ 36
XII. Uddrag af Skolens Regnskab	„ 38
XIII. Skema for Afgangsprøver og Aarsprøverne	„ 39

Retfelse: Side XLV, 11. Linie franeden: 1459, læs 1460.